Poštnina plačana pri pošti
1102 Ljubljana

Odvetnik

Št. 3/junij 1999 Glasilo Odvetniške zbornice Slovenije

Iz vsebine:

Članki
dr. Aleš Galič
Praksa US glede sredstev za varstvo pravice do sojenja v razumnem roku v pravdnem postopku

Pravna mnenja
dr. Konrad Plauštajner
Nakazovanje odškodnin strankam

Priloga
Hinko Jenull
Pravdni postopek po novem
Pregled sprememb in novosti

Zgodovina
mag. Bojan Kukec
Odvetniki na temni strani meseca (II) - dr. Ljuba Prenner

Uvodnik

Novi ZPP in odvetniki

Civilni procesni red v vsakem pravnem sistemu ureja postopek, v katerem sodišča obravnavajo in odločajo v sporih iz osebnih in družinskih razmerij ter zlasti v sporih iz premoženjskih in drugih civilno-pravnih razmerij fizičnih in pravnih oseb. Značilno za civilni sodni postopek je, da nastopajo v njem prirejeni subjekti kot nosilci svojih posebnih individualnih interesov in da so ti subjekti tisti, ki opredeljujejo vsebino in obliko postopka. Od njihovih dispozitivnih ravnanj je odvisen potek postopka.

Na teh temeljih je bil zasnovan tudi dosedanji pravdni postopek. Tudi v prejšnjem sistemu, značilnem po kolektivizmu v družbeni misli, je bil civilni pravdni postopek namenjen reševanju sporov v premoženjskih in drugih civilnih razmerjih, ki so vsa praviloma temeljila na zasebni lastnini in na individualnih pravicah. Zaradi tega so bili odvetniki tudi v tistih obdobjih, v katerih je bil posebej poudarjen javni interes, nosilci civilne družbe, skupina strokovnjakov, ki so se pri oblikovanju svoje misli in pri nastopanju v družbenem življenju vedno zavzemali za individualnost posameznika in njegove pravice.

Novi zakon o pravdnem postopku zaradi tega ni nov po svoji temeljni zasnovi. Prinaša pa nekatere pomembne novosti, ki naj bi po pričakovanjih zakonodajalca vplivale na pospešitev in večjo učinkovitost sodnih postopkov. Najpomembnejše novosti so nova ureditev priprav na glavno obravnavo z uveljavitvijo obveznega pisnega odgovora na tožbo, uveljavitev obveznega zastopanja strank po odvetnikih v postopkih z izrednimi pravnimi sredstvi, omejitev navajanja novot in predlaganja dokazov v postopku na prvi stopnji in v pritožbenem postopku, nova ureditev zamudne sodbe in izpodbijanja sodne poravnave. Pomembne so tudi novote, ki se nanašajo na posamezne institute, kot so na primer uveljavitev sistema kazni za zlorabe procesnih pravic, ureditev novega načina vročanja in drugo.

Še posebej za odvetnike so pomembne tudi na prvi pogled manj opazne novosti, kot so na primer pravilo, da veže dolžnost govoriti resnico in pošteno uporabljati pravice tudi pooblaščence, da je le stranko, ki nima pooblaščenca, sodnik dolžan opozoriti na njene procesne pravice, da mora predložiti odvetnik za vložitev izrednih pravdnih sredstev novo pooblastilo, da je lahko pooblaščenec pred okrožnim, višjim in vrhovnim sodiščem le odvetnik ali druga oseba, ki je opravila pravniški državni izpit, da lahko v nekaterih primerih nadomešča odvetnika odvetniški kandidat in da lahko v nekaterih sporih nastopa tudi odvetniški pripravnik, da postavi sodišče za začasnega zastopnika stranki osebo iz vrst notarjev, odvetnikov ali drugih strokovno usposobljenih oseb itd. Seveda so za odvetnike izjemnega pomena tiste določbe, ki povedo, v katerih delih postopka mora opraviti posamezna procesna opravila.

Zlasti obvezno zastopanje strank po odvetnikih v postopkih z izrednimi pravnimi sredstvi poudarja vlogo odvetnikov v civilni pravdi. Za vse pravnike, ki bodo sodelovali v civilnih pravdah, in seveda tudi za odvetnike, ne bi smelo biti težko dojeti in uporabljati novih ali spremenjenih procesnih institutov. Nerealno pa je pričakovati, da bo novi zakon o pravdnem postopku sam po sebi bistveno pripomogel k večji hitrosti in učinkovitosti sodnih postopkov.

Prof. dr. Lojze Ude

Kazalo

3

Članki — *Articles*

dr. Aleš Galič: **Praksa ustavnega sodišča glede sredstev za varstvo pravice do sojenja v razumnem roku v pravdnem postopku** — Mr. Aleš Galič, PhD.: **Case Law of the Constitutional Court Regarding Procedural Remedies for Protecting the Right to Trial within Resonable Time in Civil Litigation**

8

Evropa — *Europe*

Odvetniški poklic v Evropi tretjega tisočletja — **Attorneys Profession in Europe of the Third Millennium**

Sodbe sodišča ESČP na Internetu — **European Court of Human Rights Rulings on Internet**

dr. Konrad Plauštajner: **Znižana stopnja DDV v Evropi za pravne storitve?** — Mr. Konrad Plauštajner, PhD.: **Reduced VAT Degree in Europe for Legal Services?**

Tuji odvetniki na Češkem — **Foreign Attorneys in Czech Republic**

11

Kazenski postopek — *Criminal Procedure*

mag. Goran Klemenčič: **Prikriti (kriminalistični) preiskovalni ukrepi** — Mr. Goran Klemenčič, LL.M: **Covered (Criminal) Investigating Measures**

16

Razprava - pobude — *Discussion - Initiatives*

Primož Šporar: **O pravnem svetovanju in brezplačni pravni pomoči** — Mr. Primož Šporar: **Legal Advising and Free Legal Assistance**

I-XII

Priloga — *Supplement*

Hinko Jenull: **Pravdni postopek po novem - Pregled sprememb in novosti** — Mr. Hinko Jenull: **New Litigation Procedure - Review of Changes and Novelties**

31

Razprave - pobude — *Discussion - Initiatives*

Alojz Osojnik: **Pomislek ob napovedani spremembi zakona o sodiščih** — Mr. Alojz Osojnik: **A Scruple at the Announced Changes of the Law on Courts**

Boris Kmet: **Veljavnost prvotne obtožnice po njeni modifikaciji** — Mr. Boris Kmet: **Validity of the Primary Indictment after its Modification**

33

Ustavna presoja — *Constitutional Judgement*

Statut OZS v neskladju z ustavo - Nova ustavna pobuda — **Slovene Chamber of Attornejs Statute Discordant with the Constitution - A new Constitutional Initiative**

34

Pravna mnenja — *Legal.Opinions*

dr. Konrad Plauštajner: **Nakazovanje odškodnin strankam** — Mr. Konrad Plauštajner, PhD.: **Paying the Damages to the Clients**

Hinko Jenull: **Zapisnik o ogledu krajev prometnih nesreč** — Mr. Hinko Jenull: **A Record on the Examination of the Sites of Traffic Accidents**

37

Zbornica — *Chamber*

Iz dela upravnega odbora OZS — **From the Work of the Board of Slovene Chamber of Attorneys**

41

Območni zbori — *Regional Assemblies*

Marijan Feguš: **Območni zbor odvetnikov Celje** — Mr. Marija n Feguš: **Regional assembly of advocates Celje**

42

Obiski — *Visits*

Petra Mahnič: **Ženeva - Strasbourg - München: Strokovna ekskurzija študentov PF v Ljubljani** — Ms. Petra Mahnič: **Geneve - Strasbourg - München: A Study Visit of the Ljubljana Faculty of Law Students**

44

Zgodovina — *History*

mag. Bojan Kukec: **Odvetniki na temni strani meseca (II) - dr. Ljuba Prenner** — Mr. Bojan Kukec, LL.M: **Attorneys on the Dark Side of the Moon (II) - dr. Ljuba Prenner**

49

Izjave — *Statements*

Mediji o odvetništvu — **Media coverage of the Bar**

50

Iz zgodovine odvetništva na Slovenskem: **O sodni odmeri odvetniških stroškov...** — From the History of Bar in Slovenia: **About the Court Assessment of the Advocates Expenses...**

51

Avtorski sinopsisi — *Summary*

Tabble of contents

S prispevki sodelujejo:

Marjan Feguš, *diplomirani pravnik - odvetnik v Celju.* **Aleš Galič,** *doktor pravnih znanosti - asistent na Pravni fakulteti v Ljubljani.* **Hinko Jenull,** *diplomirani pravnik - odvetnik v Ljubljani.* **Goran Klemenčič,** *magister pravnih znanosti - Visoka policijsko varnostna šola.* **Boris Kmet,** *diplomirani pravnik - odvetnik v Celju.* **Bojan Kukec,** *magister pravnih znanosti, specialist - odvetnik na Vrhniki.* **Petra Mahnič,** *študentka Pravne fakultete v Ljubljani.* **Konrad Plauštajner,** *doktor pravnih znanosti - docent Pravne fakultete v Mariboru in odvetnik v Celju.* **Alojz Osojnik,** *diplomirani pravnik - odvetnik v Velenju.* **Jaka Repanšek,** *Gospodarski vestnik, d.d..* **Primož Šporar,** *diplomirani pravnik - Pravno-informacijski center nevladnih organizacij v Ljubljani.* **Lojze Ude,** *doktor pravnih znanosti - profesor Pravne fakultete v Ljubljani in sodnik Ustavnega sodišča RS.*

Pridružite se jim s prispevkom v naslednji številki našega glasila ODVETNIK št. 4 izide ob koncu septembra 1999 - rok za oddajo prispevkov: 5. september!

Praksa Ustavnega sodišča glede sredstev za varstvo pravice do sojenja v razumnem roku v pravdnem postopku

dr. Aleš Galič

Ustava RS v 23. členu zagotavlja pravico do sojenja brez nepotrebnega odlašanja, s čimer v bistvu povzema določbo 6. člena Evropske konvencije o varstvu človekovih pravic (EKČP) o pravici do sojenja v razumnem roku. V tem prispevku se ne nameravam ukvarajati z vsebinskimi vidiki obsega in kršitve navedene pravice, pač pa z vprašanjem, ali obstajajo kakšna pravna sredstva, s katerimi si stranka že v teku sodnega postopka lahko zagotovi uresničitev te pravice. Pri tem je treba ločiti dve podvprašanji: (1) ali takšna pravna sredstva obstajajo že v okviru konkretnega (pravdnega) sodnega postopka ali vsaj v okviru "rednega sodstva" in (2) ali je zoper kršitev te pravice dopustna ustavna pritožba pred ustavnim sodiščem. Vprašanje pravnih sredstev zoper kršitev pravice do sojenja brez nepotrebnega odlašanja je pomembno tudi z vidika možnosti **pritožbe na Evropsko sodišče za človekove pravice** zaradi kršitve 6. člena EKČP. Pogoj za dopustnost te pritožbe je namreč tudi **predhodno izčrpanje domačih pravnih sredstev.**[1] Glede vprašanja procesnih sredstev za varstvo obravnavane pravice še v času trajanja sodnega postopka, v katerem je ta pravica prekršena, je pomembna stališča zavzelo slovensko ustavno sodišče in namen tega prispevka je ta stališča Ustavnega sodišča predstaviti in jih kritično oceniti. Obravnavana stališča ustavnega sodišča se sicer nanašajo na vse sodne postopke, sam pa se omejujem le na problematiko pravdnega postopka. V prispevku se tudi omejujem zgolj na vprašanje pravnih sredstev v času, ko pravdni postopek še teče, in ne obravnavam vprašanja dopustnosti ustavne pritožbe po zaključku pravdnega postopka, v katerem je bila obravnavana pravica prekršena.

1. Uvod

Ustavno sodišče je sprejelo stališče, da je kršitev pravice do sojenja brez nepotrebnega odlašanja mogoče uveljavljati z **ustavno pritožbo še pred zaključkom sodnega postopka**, v katerem naj bi bila ta pravica prekršena.[2] Takšno stališče je ustavno sodišče sprejelo kljub temu, da iz 160. člena ustave ter 50. člena Zakona o Ustavnem sodišču[3] izhaja, da je ustavno pritožbo mogoče vložiti le zoper posamične akte (tj. sodne in upravne odločbe), s katerimi so kršene človekove pravice ali temeljne svoboščine, ne pa tudi zoper ravnanje (tj. storitev ali opustitev) sodišča - kot je to v primeru, ko sodišče v razumnem roku ne izda sodbe. Ustavno sodišče se je te ustavne omejitve sicer zavedalo, vendar se je v zvezi s specifično situacijo pri ustavnih pritožbah zaradi kršitve pravice do sojenja brez nepotrebnega odlašanja odločilo za širšo interpretacijo. Sicer bi, kot utemeljuje ustavno sodišče, ta pomembna človekova pravica v primeru, ko sodišče postopka v razumnem roku sploh ne zaključi, ostala brez možnosti ustavnosodnega varstva.[4] To pa bi po mnenju ustavnega sodišča nasprotovalo pravicam in načelom iz 15., 22., 23. in 157. člena ustave.[5]

Ustavna pritožba zaradi kršitve pravice do sojenja brez nepotrebnega odlašanja je torej možna še pred zaključkom sodnega postopka, v katerem naj bi bila ta pravica kršena. Vendar pa je v vsakem primeru procesna predpostavka za vložitev ustavne pritožbe tudi izčrpanje pravnih sredstev (čl. 51 ZUstS). Pravno sredstvo, ki ga ima stranka na razpolago, če ji je v nekem sodnem postopku kršena pravica do sojenja brez nepotrebnega odlašanja (in ki ga mora zato izčrpati pred vložitvijo ustavne pritožbe), pa je po mnenju ustavnega sodišča **upravni spor**. Če namreč sodišče v primernem roku ne zaključi postopka, s tem stori dejanje, s **katerim posega v ustavne pravice posameznika** (konkretno v pravico do sojenja brez nepotrebnega odlašanja) - v takšnem primeru pa je, če ni drugega pravnega sredstva, po **157. členu ustave** zagotovljeno sodno varstvo v upravnem sporu. Torej ima stranka še v teku sodnega postopka učinkovito pravno sredstvo, da v upravnem sporu uveljavlja kršitev pravice do sojenja brez nepotrebnega odlašanja. Izčrpanje tega pravnega sredstva je zato procesna predpostavka za dopustnost vložitve ustavne pritožbe. Ni sicer mogoče zanikati tehtnosti argumentov za navedeno stališče ustavnega sodišča.[6] Vendar pa je zoper to stališče mogoče navesti tudi ugovore.

---

[1] *35. člen EKČP (Uradni list RS št. 33/94, MP 7/94); vprašanje dopustnosti presoja odbor treh sodnikov, če ne morejo doseči soglasja, tudi o dopustnosti odloči senat sedmih sodnikov.*

[2] *Odločba Ustavnega sodišča v zadevi Up 277/96 z dne 7. 11. 1996.*

[3] *Uradni list RS št. 15/94 - v nadaljevanju: ZUstS*

[4] *Odločba Ustavnega sodišča v zadevi Up 277/96 z dne 7. 11. 1996.*

[5] *Ibidem.*

[6] *Celovito predstevitev in razčlenitev argumentov Ustavnega sodišča gl. v: Sovdat, Izčrpanost pravnih sredstev pred Evropskim sodiščem za človekove pravice, Pravna praksa, 1998, št. 8, str. 2-4.*

2. Upravni spor zoper ravnanje pravdnega sodišča?

Ali je upravni spor resnično primerno in smiselno pravno sredstvo zoper predolgotrajnost pravdnega postopka, je vprašljivo. Vendar pa je vprašanje, ali je ustavno sodišče sploh imelo možnost, da zavzame kakšno drugo stališče. Pravica do sojenja brez nepotrebnega odlašanja je ustavna pravica (čl. 23 ustave), prav tako pa jo zagotavlja 6. člen EKČP. V skladu s 15. členom ustave pa mora biti zagotovljeno sodno varstvo človekovih pravic, prav tako pa 13. člen EKČP zahteva, da mora država zagotoviti učinkovita pravna sredstva za varstvo konvencijskih pravic. V povezavi s 15. členom ustave je 157. člen ustave, ki določa, da se v primeru, če ni zagotovljeno drugo sodno varstvo, v upravnem sporu odloča tudi o zakonitosti posamičnih dejanj in aktov, s katerimi se posega v ustavne pravice. Ker je pravica do sojenja brez nepotrebnega odlašanja človekova pravica mora biti v skladu s 15. členom ustave zoper kršitev te pravice zagotovljeno sodno varstvo. Ker ravnanje sodišča, ki v razumnem roku ne izda sodbe, predstavlja dejanje, s katerim se posega v ustavno pravico, je zoper to ravnanje zagotovljeno pravno varstvo v upravnem sporu.[7] Slednje sicer velja le v primeru, če ni zagotovljeno drugo sodno varstvo (čl. 157 ustave). Vendar pa je nesporno, da zoper ravnanje sodišča, ki v razumnem roku ne zaključi postopka, ni zagotovljenega drugega sodnega varstva in tudi ne učinkovitega pravnega sredstva v smislu 13. člena EKČP. Tako v judikaturi štrasburških organov kot v doktrini je gotovo, da **nadzorstvena pritožba** ni takšno pravno sredstvo - gre namreč za institut v okviru (pravo)sodne uprave, ne pa za pravno sredstvo stranke, v smislu da bi zahtevku stranke odgovarjala opredeljena obveznost sodišča.[8] Glede na navedeno je torej sklep ustavnega sodišča, da mora biti sodno varstvo zoper ravnanje pravdnega sodišča, ki krši pravico do sojenja brez nepotrebnega odlašanja zagotovljeno v upravnem sporu, logično dosleden. Morebitne pomisleke in ugovore zoper ustreznost takšne rešitve je torej v prvi vrsti potrebno nasloviti na zakonodajalca, ki ni zakonsko uredil kakšnega drugega pravnega sredstva za varstvo obravnavane pravice. Če bi namreč obstajalo kakšno drugo pravno sredstvo, upravni spor po 2. odstavku 157. člena Ustave, kot zgolj subsidiarna možnost, ne bi prišel v poštev.

Upravni spor zoper ravnanje pravdnega sodišča po mojem mnenju **ni ustrezno pravno sredstvo** za zagotovitev pravice do sojenja brez nepotrebnega odlašanja v pravdnem postopku. Pričakovati je mogoče, da to pravno sredstvo ne bo prispevalo k pospešitvi sodnih postopkov, pač pa bo predstavljalo še novo obremenitev za že sedaj preobremenjena sodišča. Postopki v upravnem sporu (upravno sodišče in vrhovno sodišče) so že danes eni izmed najproblematičnejših z vidika dolgotrajnosti. Reorganizacija upravnega sodstva in z njo povezana nova dvostopenjskost upravnega spora gotovo tudi ni pripomogla k hitrejšemu reševanju tožb v upravnih sporih. Žal si je mogoče zamisliti, kako bo na učinkovitost upravnega sodstva vplivalo, če se bodo morala upravna sodišča (v dveh instancah) ukvarjati še z (lahko tudi večtisočimi) tožbami nezadovoljnih pravdnih strank, ki menijo, da jim je v pravdnem postopku kršena pravica do sojenja brez nepotrebnega odlašanja. Takšno podvajanje sodnih postopkov (oz. celo potrajanje; glede na to, da je upravni spor po novem dvoinstančen[9]) ne bo pripomoglo k učinkovitosti sodnega varstva. Če bodo pravdne stranke tudi dejansko izrabile možnost, ki jim jo ponuja ustavno sodišče, tj. če bodo sprožile upravni spor zaradi predolgotrajnega pravdnega postopka, bo (glede na splošno znano stanje glede zaostankov v pravdnem postopku) število teh upravnih sporov lahko ogromno. Da upravno sodstvo te (nove) naloge ne bo zmoglo, najbrž ni preveč črnogleda napoved. Gotovo je torej, da bo stališče Ustavnega sodišča o možnosti upravnega spora zaradi predolgotrajnega pravdnega postopka, **povzročilo nadaljnje nepremostljive zaostanke pred upravnimi sodišči**. Pri tem pa od odločitve upravnega sodišča v upravnem sporu zaradi predolgotrajnega pravdnega postopka tudi za stranko v pravdnem postopku ne more biti **nobene prave koristi**. V upravnem sporu lahko sodišče ugotovi kršitev ustavne pravice (do sojenja brez nepotrebnega odlašanja). Na hitrejšo rešitev pravdnega postopka pa to ne vpliva. Tudi če bi upravno sodišče ob ugotovitvi kršitve pravice do sojenja v razumnem roku pravdnemu sodišču naložilo, da takoj odloči v zadevi, to zaradi pomanjkanja sankcije ne bi imelo učinka (da bo stranka v primeru, če pravdno sodišče kljub nalogu upravnega sodišča, "da takoj odloči v zadevi" tega ne stori, zahtevala izvršbo, v kateri bo nato izvršilno sodišče z denarnimi kaznimi sililo pravdno sodišče, naj opravi naloženo "nenadomestno storitev", je očitno neživljenjski konstrukt). Vprašanje tudi je, ali tovrstno napotilo upravnega sodišča ("da naj takoj odloči v zadevi") pravdno sodišče sploh sme upoštevati. Iz sodnega reda v skladu z pravico do enakosti pred zakonom izhaja, da mora sodišče zadeve praviloma **obravnavati po vrsti**. Ali sme pravdno sodišče v primeru, ko zaradi splošnega zaostanka na pravdnem sodišču neka zadeva še ni bila obravnavana, (ker še ni "prišla na vrsto"), zgolj zato, ker mu upravno (ali ustavno) sodišče nalaga, da takoj odloči v zadevi, ignorirati vrstni red zadev in konkretno zadevo obravnavati pred ostalimi (in s tem nujno še povečati zamudo pri obravnavi vseh ostalih zadev)? S takšnim ravnanjem sodišče namreč krši sodni red, ki določa, da mora sodišče zadeve obravnavati po vrsti.[10] Upoštevati je potrebno, da sodišče v primeru, če (neprednostno) zadevo, ki je na sodišče prišla kasneje, obravnava pred istovrstno zadevo, ki je bila v sodni vpisnik vpisana pred njo, s tem krši pravico do enakosti

---

[7] *Enako utemeljuje tudi Sovdat, op. cit., str. 2-3.*

[8] *Gl npr. X proti Nemčiji, odločba EK z dne 14. 12. 1974, DR 1, str. 56, Sovdat, str. 4, Baur, Richterliche Verstoese gegendie Prozesfoerderungspflicht, Festschrift Schwab, Muenchen, 1990, str. 56, Harris, O'Boyle, Warabrick, Law of the European convention of human rights, London, 1995, str. 617.*

Nadzorstveno pritožbo ureja Zakon o sodiščih (ur.l. RS št. 19/94) v čl. 72-73. Stranka postopka jo lahko naslovi na predsednika sodišča ali na ministrstvo za pravosodje. Če pritožba ni očitno neutemeljena, predsednik sodišča zahteva od sodnika, da izdela poročilo. Ministrstvo lahko tudi odredi pregled poslovanja sodišča v konkretni zadevi.

[9] *Teoretično bi bilo mogoče govoriti tudi o "početverjanju" (ali celo več) sodnih postopkov. Sledeč stališču o možnosti upravnega spora zoper predolgotrajni sodni postopek (zoper kršitev pravice do sojenja v razumnem roku), bi namreč bil mogoč tovrsten upravni spor tudi zoper ravnanje upravnega sodišča, ki v upravnem sporu ne odloči v razumnem roku. Pa tudi zoper ravnanje ustavnega sodišča, ki v razumnem roku ne odloči o ustavni pritožbi zaradi kršitve pravice do sojenja v razumnem roku....*

[10] *Čl. 159 Sodnega reda (Ur. l. RS št. 17/95).*

pred zakonom (čl. 14 ustave) oz. pravico do enakega varstva pravic v postopku (čl. 22 ustave).

Zaključiti je mogoče, da upravni spor ni ustrezno sredstvo za zagotovitev pravice do sojenja brez nepotrebnega odlašanja v pravdnem postopku. To pravno sredstvo bo zgolj predstavljalo še nadaljnjo občutno obremenitev upravnega sodstva in še bolj ogrozilo uresničevanje pravice do sojenja v razumnem roku *pred upravnimi sodišči*. Ob tem pa za stranke pravdnega postopka odločitev v upravnem sporu tudi ne prinaša nobene občutne koristi. Zakonodajalec bi torej moral (skladno s čl. 157 ter čl. 15 ustave) zagotoviti drugo ustreznejše pravno sredstvo za zagotovitev sodnega varstva obravnavane pravice.

Kljub zaključku, da je kritike glede neustreznosti upravnega spora potrebno v prvi vrsti nasloviti na zakonodajalca, ker ni predvidel drugega sodnega varstva obravnavane pravice, pa menim, da je stališče ustavnega sodišča, da mora zato proti ravnanju pravdnega sodišča v skladu s čl. 157 ustave biti omogočen upravni spor, nesprejemljivo ne le iz zgoraj obrazloženih praktičnih vidikov, pač pa je tudi teoretično zgrešeno. Iz gramatikalne razlage tega člena sicer ne izhaja, da se ne bi nanašal na primere, ko ravnanje, ki pomeni kršitev človekove pravice, stori sodišče. Kljub temu pa se je potrebno vprašati, ali ne bi bilo vendarle potrebno razlikovati primerov, ko do kršitve človekovih pravic pride z ravnanjem sodišča. Smisel določbe 2. odstavka 157. člena Ustave je v tem, da zagotovi, da bo o ravnanju, ki pomeni poseg v človekovo pravico odločalo sodišče, da je torej tudi v teh primerih odprta sodna pot. Čl. 157 ustave lahko zagotovi, da bo o posegih v človekove pravice zadnja beseda pridržana sodišču, saj je to kot neodvisen in nepristranski organ najprimernejši za zagotovitev varstva človekovih pravic. Ustava pa ne more zagotoviti pravilne odločitve sodišča in tudi ne, da to sodišče samo ne bo povzročilo kakšne nove kršitve človekove pravice. Do kršitve človekovih pravic namreč lahko pride tudi z ravnanjem vrhovnega sodišča, ki v skladu s 157. členom ustave (na zadnji stopnji) odloča v upravnem sporu. Ali to pomeni, da je tudi zoper ravnanje tega sodišča mogoč nov upravni spor? Po tej logiki gre lahko veriga upravnih sporov zaradi ravnanja, ki posega v človekove pravice, v neskončnost. Da se čl. 157/2 ustave ne nanaša na ravnanja sodišč je razvidno tudi iz siceršnjega sistema pravnih sredstev in pravnomočnosti v sodnih postopkih: tudi vrhovno sodišče, ki kot najvišje instančno sodišče odloča npr. o reviziji, lahko v revizijskem postopku krši kakšno človekovo pravico (npr. pravico do enakosti pred sodiščem po 22. členu ustave). Zoper ravnanje (in sodbo) tega sodišča ni nobenega sodnega varstva (ustavna pritožba v kontekstu čl. 157/2 Ustave ni relevantna. To izhaja iz same predstavljene odločbe ustavnega sodišča, saj je po mnenju samega ustavnega sodišča *ustavna pritožba* zoper prepočasen pravdni postopek *možna*, pa kljub temu Ustavno sodišče utemeljuje, da *ni nobenega drugega sodnega varstva* ter da je zato po čl. 157/2 mogoč upravni spor). Ali to pomeni, da je zoper ravnanje vrhovnega sodišča, ki v revizijskem postopku krši npr. načelo kontradiktornosti, mogoč upravni spor? Ali pa zoper sodbo višjega sodišča (v primeru, ko revizija ni dopustna), s katero naj bi bila kršena kakšna človekova pravica. Jasno, da ni, čeprav bi po gramatikalni razlagi čl. 157/2 ustave to bilo mogoče, saj so izpolnjeni vsi trije pogoji: posamično dejanje ali akt + poseg v ustavno pravico + ni drugega sodnega varstva. Navedeni argument ad absurdum torej navaja k zaključku, da je iz zahteve upravnega spora po čl. 157/2 ustave (teleološka redukcija) potrebno **izločiti primere, ko do kršitev človekovih pravic prihaja z ravnanjem** (posamično dejanje ali akt) **sodišča**. V nasprotnem primeru pa bi iz stališča ustavnega sodišča izhajalo, da je tudi zoper odločitev ustavnega sodišča mogoč upravni spor. Tudi ustavno sodišče namreč lahko v postopku prekrši kakšno človekovo pravico, drugega sodnega varstva pa ni. Dosledno stališču Ustavnega sodišča pritožba na Evropsko sodišče za človekove pravice zaradi ravnanja slovenskih sodišč sploh nikoli ne bi bila možna, saj domača pravna sredstva nikoli ne bi bila izčrpana - zaradi kršitve človekovih pravic bi, ko ne bi bilo več nobenega drugega pravnega sredstva, vedno bil mogoč upravni spor....

3. Ustavna pritožba zoper ravnanje (opustitev) sodišča?

Sporno je tudi stališče, da je mogoče ustavno pritožbo zaradi kršitve obravnavane pravice vložiti še v teku postopka, v katerem naj bi bila ta kršitev povzročena. Praksa Evropskega sodišča za človekove pravice (glede dopustnosti pritožbe na štrasburške organe) ter nemškega ustavnega sodišča to sicer dopušča, vendar pa niti EKČP niti nemška ustava (GG) obravnavanih pravnih sredstev ne vežeta le na izpodbijanje individualnih pravnih aktov (sodnih in upravnih odločb), ampak jih omogočata zoper ravnanja, ki predstavljajo kršitev konvencijskih (EKČP) oz. ustavnih (*Grundgesetz*) pravic.[11] Takšno kršitev pa lahko povzroči tudi ravnanje državnega organa, tudi opustitev sodišča, da v razumnem roku izda sodbo. Zato ni omejitev, da je tudi zoper takšno ravnanje (opustitev) dopustna pritožba na ES oziroma ustavna pritožba na nemško ustavno sodišče.

Nasprotno pa 160. člen ustave RS ustavno pritožbo izrecno omejuje na primere kršitev človekovih pravic in temeljnih svoboščin **s posamičnimi akti**. Nobenega dvoma ni, da je pojem "posamični akt" v smislu te določbe potrebno razumeti kot odločbo, v okviru sodnih postopkov torej kot **sodbo ali sklep** sodišča.[12] To zelo jasno izhaja tudi iz zakona o ustavnem sodišču (ZUstS), ki v 50. členu ponavlja besedilo ustave, v 53. členu določa, da je treba v ustavni pritožbi *navesti* posamični akt, ki se *izpodbija*, ter da je treba ta akt ustavni pritožbi *priložiti*. Če ugotovi, da je ustavna pritožba utemeljena, ustavno sodišče izpodbijani akt *razveljavi* (čl. 56 ustave). V pravni teoriji uveljavljena interpretacija pojma "individualni akt" ter vse navedene določbe jasno kažejo na to, da je po ustavi RS in ZUstS ustavna pritožba mišljena le kot **pravno sredstvo zoper odločbe**, s katerimi so kršene kakšne človekove pravice ali temeljne svoboščine, **ne pa zoper (materialna) ravnanja (storitve ali opustitve)**, ki sicer tudi lahko kršijo

[11] *Gl. tudi Matscher, Zum Problem des ueberlangen Verfahrensdaur in Zivilsachen, Art 6 EMRK und das oesterreichische zivilgerichtliche Verfahren, Festschrift Fasching, Wien, 1990, str. 367, op. 97.*

[12] *Tako tudi Ustavno sodišče v zadevi Up 277/96, odločba z dne 7. 11. 1996.*

človekove pravice ali temeljne svoboščine. Nekritično povzemanje judikature Evropskega sodišča ter nemškega ustavnega sodišča tu ni mogoče; pristojnosti teh sodišč so namreč opredeljene drugače (gl. zgoraj). Tekst ustave in zakona, ki v zvezi z ustavnimi pritožbami omejuje pristojnosti ustavnega sodišča, je torej jasen. Ustavno sodišče bi ga (ne glede na dober namen - zagotoviti celovitejše varstvo človekovih pravic), menim, moralo upoštevati. Predvsem za ustavno sodišče, ki je od vseh organov v sistemu delitve državne oblasti, najmanj vpet v sistem nadzorov in ravnotežij med posameznimi vejami oblasti, najpomembnejšo omejitev predstavlja načelo samoomejevanja. Konkretna vsebina tega načela vsaj v primerih, ko so pristojnosti ustavnega sodišča iz ustave in zakona o ustavnem sodišču jasne in nedvoumne, ne bi smela biti vprašljiva.

Kot utemeljuje Ustavno sodišče se je (v korist varstva človekovih pravic) odločilo za širšo interpretacijo, saj bi sicer ta pomembna ustavna pravica (do sojenja brez nepotrebnega odlašanja) ostala brez ustavnosodnega varstva. V bistvu gre pri tem za **argument pravne praznine**. Vendar pa pravne praznine ni. Niti ustava niti EKČP namreč ne zahtevata ***ustavnosodnega*** varstva človekovih pravic (ustava zahteva le ***sodno*** varstvo človekovih pravic - čl. 15, ustavnosodnega varstva pa ustava ne zahteva zoper kršitve človekovih pravic na splošno, temveč le *zoper individualne akte*, ki kršijo človekove pravice - čl. 160).[13] Tudi primerjalnopravni pregled kaže, da **odsotnosti ustavnosodnega varstva (ustavne pritožbe) ni mogoče šteti za pravno praznino** (ki bi jo bilo zato potrebno z ekstenzivno razlago zapolniti). Večina držav pogodbenic EKČP instituta ustavne pritožbe sploh ne pozna (npr. Francija, Italija, V. Britanija, Nizozemska, skandinavske države ...), nekatere ga poznajo, a v omejenem obsegu: v Avstriji je ustavna pritožba mogoča zoper upravne, ne pa zoper sodne odločbe, v Nemčiji je ustavna pritožba sicer mogoča tudi zoper ravnanja (ne le pravne akte), vendar le zaradi kršitev taksativno naštetih človekovih pravic (ne vseh). Primera Avstrije in Nemčije tudi dokazujeta, da uveljavitev ustavne pritožbe v neki državi še ne pomeni nujno, da bi le ta morala biti omogočena zoper vse oblike in načine kršitev katere koli človekove pravice. Tudi v avstrijskem prostoru so pogoste kritike zoper ureditev, da je ustavna pritožba mogoča le zoper upravne, ne pa tudi zoper sodne odločbe, pa kljub temu ni zaslediti, da bi se kdo zavzemal, da naj bi ustavno sodišče (s podobnimi argumenti kot jih je navedlo slovensko) samo razširilo ustavne in zakonske meje ustavne pritožbe.[14] Če je v skladu z ustavnimi in mednarodnimi standardi človekovih pravic, da država ustavne pritožbe sploh ne omogoči, ali pa jo sicer omogoči, vendar ne zoper sodne odločbe, zakaj bi bilo potem nesprejemljivo, če Slovenija ustavno pritožbo sicer uveljavi, vendar le zoper odločbe, ne pa zoper (materialna) ravnanja (npr. opustitve)? Ustavna pritožba ni imperativ, ki bi ga pravni red moral neomejeno uveljaviti glede vseh mogočih načinov kršitev katere koli človekove pravice! Širjenje mej, ki jih je ustavni pritožbi postavil ustavodajalec (in zakonodajalec), na podlagi argumenta, ki v bistvu pomeni argument pravne praznine, zato ni sprejemljivo. Ugotovitev ustavnega sodišča, da bo določena oblika kršitve določene ustavne pravice, konkretno ustavne pravice do sojenja brez nepotrebnega odlašanja sicer ostala brez ustavnosodnega varstva (v času, ko postopek še teče) torej gotovo drži. Vendar pa to ni nič nesprejemljivega in glede na ureditev v ostalih državah članicah EKČP tudi nič posebnega.

Poleg tega pa menim, da stališče ustavnega sodišča, ki dopušča ustavno pritožbo zoper ravnanje sodišča, ki krši pravico do sojenja brez nepotrebnega odlašanja, v končni posledici sploh **ni v korist učinkovitega ustavnosodnega varstva človekovih pravic**. Od odločitve ustavnega sodišča, da je v nekem tekočem sodnem postopku kršena pravica do sojenja brez nepotrebnega odlašanja, namreč stranka postopka ne more imeti posebej velike koristi. Sama ugotovitev ustavnega sodišča (čeprav morda dopolnjena z izrekom, da naj pravdno sodišče takoj odloči v zadevi) ne odpravlja obravnavane kršitve. Resnično učinkovito pravno sredstvo pa je ustavna pritožba le, kadar se z njo napada odločba (sodba, sklep). Ustavno sodišče lahko namreč v tem primeru **kršitev učinkovito odpravi s tem, da odločbo razveljavi** (čl. 56 ZUstS). Ustavna in zakonska omejitev ustavne pritožbe na preizkus odločb (upravnih in sodnih) torej sploh ni neka redakcijska pomanjkljivost, pač pa je, menim, zelo smiselna, saj zagotavlja, da se bo ustavno sodišče ukvarjalo le z zadevami, v katerih je od odločitve ustavnega sodišča lahko kakšna konkretna korist (v tem naj bi tudi bil smisel vsakega sodnega varstva).

S tem ko si ustavno sodišče nalaga pristojnosti, pri katerih od odločitve tega sodišča ne more biti prave koristi, se raven varstva človekovih pravic v Sloveniji ne izboljšuje, pač pa se nasprotno niža. Upoštevati je potrebno, da **so dejanske zmogljivosti Ustavnega sodišča omejene**. Preobremenjenost ustavnega sodišča in nastajajoči zaostanki se že danes kažejo kot problem, na to nevarnost kažejo tudi izkušnje tujih ustavnih sodišč, predvsem nemškega. Zato dvomim, da bo v končni posledici v korist varstva človekovih pravic odločitev ustavnega sodišča, da dopusti tudi ustavne pritožbe zoper ravnanje sodišča, ki krši pravico do sojenja brez nepotrebnega odlašanja. Glede na splošno stanje zaostankov na slovenskih sodiščih (in še bolj splošno nezadovoljstvo ljudi s hitrostjo sodnega odločanja) je utemeljen strah, da bo število ustavnih pritožb zoper prepočasnost dela sodišč veliko. Bojim se, da ustavno sodišče obravnavanja ustavnih pritožb (ne le teh, tudi vseh ostalih) v *razumnem roku* ne bo zmoglo. Ali ne bi bilo zato v končni posledici tudi z vidika učinkovitega ustavnosodnega varstva človekovih pravic bolje upoštevati ustavno in zakonsko omejitev, da ustavna pritožba zoper ravnanja ni možna. S tem bi bilo s tem ustavnemu sodišču omogočeno, da se omeji na presojo tistih ustavnih pritožb (in jih v razumnem roku tudi reši!), pri katerih lahko njegova odločitev tudi učinkovito odpravi kršitev človekove pravice - to pa je le pri ustavnih pritožbah zoper odločbe. Omejenost ustavne pritožbe na izpodbijanje odločb torej zagotavlja, (1) da

[13] *Odločba ustavnega sodišča je pri argumentu, da bi, če ne bi dopustili ustavne pritožbe, pravica do sojenja brez nepotrebnega odlašanja ostala brez sodnega varstva, kar naj bi bilo v nasprotju s 15. členom Ustave, ki zagotavlja sodno varstvo človekovih pravic, protislovna. V tej isti odločbi namreč ustavno sodišče ugotavlja, da sodno varstvo obravnavane pravice je zagotovljeno - v upravnem sporu (gl. zgoraj).*

[14] *Npr. Oberhammer, EKČP in civilno procesno pravo - avstrijske izkušnje, Pravnik, 1995, št. 6-8, str. 373.*

[15] *Drugače Sovdat, op. cit., str. 4.*

se bo ustavno sodišče ukvarjalo le z zadevami, pri katerih lahko zagotovi učinkovito varstvo človekovih pravic in (2) da ne bo preobremenjeno in da bo s tem tiste zadeve, v katerih lahko zagotovi učinkovito varstvo, v razumnem roku tudi rešilo.

4. Sklepno

Na podlagi navedenega sklepno menim, da niti gramatikalna, niti logična, niti primerjalnopravna, niti teleološka razlaga določb o institutu ustavne pritožbe v ustavi in v ZUstS ne upravičuje sklepa, da bi bila še v teku pravdnega postopka (tudi ob izčrpanosti pravnega sredstva upravnega spora) mogoča ustavna pritožba zoper ravnanje sodišča, ki v tem postopku krši pravico do sojenja brez nepotrebnega odlašanja.[15] Tudi v zvezi s pravico do sojenja brez nepotrebnega odlašanja bi ustavna pritožba, menim, morala biti omejena na primere, ko je pravdni postopek s sodno odločbo že zaključen (ob predhodnem izčrpanju pravnega sredstva tožbe za plačilo odškodnine zoper državo zaradi škode, ki je nastala zaradi ravnanja sodišča[16] - posledično bi torej ustavna pritožba morala napasti to drugo sodbo; če bi v tej sodbi sodišče zavzelo kakšna pravna stališča, ki so z vidika obravnavane pravice nesprejemljiva).

Ni dvoma o velikem pomenu pravice do sojenja brez nepotrebnega odlašanja, ni dvoma tudi o tem, da je ta pravica v sodnih postopkih (tudi pravdnem) v Sloveniji ogrožena in tudi ne o tem, da bi bilo potrebno zagotoviti procesna sredstva za varstvo te pravice. Vendar pa se **bojim, da je pot, ki jo je začrtalo ustavno sodišče** (možnost upravnega spora in ustavne pritožbe) **zgrešena,** ker nima (vsaj glede ustavne pritožbe) zadostne podlage v ustavi in zakonu in ker ne more zagotoviti zmanjševanja zaostankov v pravdnih postopkih, zgolj poveča lahko zaostanke v postopkih upravnih sporov in v postopku pred ustavnim sodiščem.

Upati je, da bo ustavno sodišče svojo prakso spremenilo. Dotlej pa se morajo stranke (in njihovi pooblaščenci), ki želijo prepočasnost sodnih postopkov v Sloveniji napasti s pritožbo v Strasbourgu, zavedati, da morajo predhodno v Sloveniji izčrpati dve pravni sredstvi. Tega pa se morajo zavedati tudi predstavniki Slovenske vlade, ki v postopku pred Evropskim sodiščem lahko podajo ugovor, da pritožba zaradi neizčrpanja domačih pravnih sredstev ni dopustna.[17]

---

[16] *Posebno (sicer materialno- in ne procesnopravno vprašanje), pa je, kdaj bo stranki sploh lahko priznana odškodnina zaradi predolgotrajnega sodnega postopka. Kršitev pravice (ustavne ali kakšne druge) je namreč kot protipravnost le ena izmed predpostavk odškodninske obveznosti. Zgolj ugotovitev o kršitvi pravice do sojenja brez nepotrebnega odlašanja torej še ne utemeljuje odškodninskega zahtevka. Prav tako ne zadošča nadaljnja ugotovitev, da je država odgovorna (objektivna odgovornost za (krivdno) ravnanje državnega organa - sodišča). Predvsem je potrebno ugotoviti še obstoj škode in vzročno zvezo med kršitvijo pravice in nastankom škode. To pa bo v večini primerov "probatio diabolica". Tožnik, ki je v predhodnem pravdnem postopku izgubil predvsem praktično nikoli ne bo mogel dokazati, da bi zmagal, če bi sojenje potekalo v razumnem roku. Kot večkrat poudarja ES je nedokazljivo, da bi bil rezultat sojenja drugačen, če bi bil postopek hitrejši. Mogoče si je tudi predstavljati tožnika, ki je v pravdnem postopku sicer zmagal, vendar trdi, da mu je zaradi tega, ker dolžnik do sodbe ni izpolnil zahtevka, nastajala škoda. Tudi ta argument za priznanje odškodnine proti državi ne bo zadoščal. V takšnem primeru namreč lahko upnik za celoten čas zamude ustrezno odškodnino zahteva od svojega dolžnika (zamudne obresti, odškodnina za škodo zaradi neizpolnitve). Zamisliti si je mogoče tudi argument toženca, ki je v pravdnem postopku sicer izgubil, sedaj pa navaja, da bi v primeru, če bi se postopek končal hitreje, moral plačati bistveno manj zamudnih obresti. Tudi v tem primeru vzročna zveza ni dokazljiva. Dolžnost izpolnitve namreč ne nastane na podlagi sodbe, pač pa na podlagi (pogodbene) obveznosti. Dolžnik ni dolžan in tudi ne upravičen čakati na sodbo in šele potem izpolniti dolg; izpolniti bi moral že ob zapadlosti (praviloma še pred pravdo). Obveznost plačila zamudnih obresti torej ni nastala zaradi prepočasnega dela sodišča, pač pa zaradi ravnanja samega dolžnika, ki ni pravočasno izpolnil obveznosti. S pravočasnim plačilom bi se obveznosti plačila zamudnih obresti v celoti izognil.*

Kot je razvidno iz judikature ES v poštev pride predvsem odškodnina za plačilo nepremoženjske škode (just satisfaction for non pecuniary damage). ES takšno odškodnino ob ugotovitvi kršitve pravice do sojenja brez nepotrebnega odlašanja tudi pogosto dosodi (gl. npr. Harris..., op.cit., str. 685). Vendar pa so možnosti pravdnih sodišč v Sloveniji glede tega bistveno ožje. V ZOR je namreč uveljavljeno pravilo o numerus clausus oblik nepremoženjske škode; pravno priznane so le škode, ki jih ZOR (predvsem čl. 200) izrecno določa. Med temi pa ni "duševnih bolečin zaradi predolgotrajnega sodnega postopka" ali za "duševne bolečine zaradi kršitve ustavnih pravic" ipd.

Ker gre pri navedenem za materialnopravno problematiko naj zadošča zgolj sklep, da bi bilo za učinkovitost odškodninskih zahtevkov v zvezi s kršitvijo sojenja brez nepotrebnega odlašanja to materio potrebno posebej urediti v zakonu, ki ureja uveljavljanje odškodninskih zahtevkov proti državi zaradi protipravnega ravnanja državnih organov. Moralo bi biti omogočeno tudi uveljavljanje posebne nepremoženjske škode. Evropska komisija je namreč že zavzela stališče, da posebne tožbe proti državi (Amtshaftung) zaradi ravnanja sodišč ni mogoče šteti kot učinkovito pravno sredstvo, če ne zagotavlja tudi možnosti uveljavljanja zahtevkov za plačilo nepremoženjske škode (gl. Matscher, op. cit., str. 372).

[17] *O tem gl. tudi Sovdat, op. cit., str. 4.*

3-krat o "Odvetniku"

Članki

O začetku izhajanja in vsebinski zasnovi našega glasila smo zasledili zapise v treh tujih publikacijah:

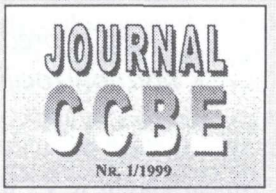

Pod naslovom "Slovenian Journal Odvetnik - The Slovenian Lawyer" je na kratko predstavljena vsebina prve številke glasila, posebej je navedeno, da poročamo o delu CCBE - na koncu pa sama CCBE čestita naši zbornici za uresničenje pobude za izdajanje glasila, kateremu želi "dolgo življenje".

No, dodajmo še, da je tiskarski škrat tudi v tem zapisu po treh pravilnih navedbah "Slovenian ..." nenamerno ponagajal z informacijo, da gre za glasilo "Slovak Bar Association" ... oprostimo mu!

V rubriki "Iz tujih odvetniških zbornic" je na dveh straneh te hrvaške revije pojasnjena odločitev za izdajanje našega glasila - natisnjena je tudi naslovnica prve številke in kar nadrobno povzeta njena vsebina, navedena so imena članov uredniškega odbora, končno pa je objavljeno še vabilo k naročilu na Odvetnika.

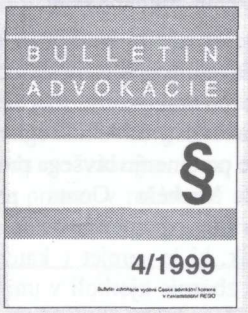

V 4. letošnji številki poroča glasilo Češke odvetniške zbornice pod naslovom: "Slovinsko - novy bulletin Odvetnik (Advocat, Lawyer)", da smo začeli izdajati svoje glasilo, predstavlja njegovo vsebinsko zasnovo in podrobno tudi, o čem smo pisali v prvi številki.

Odvetniški poklic v Evropi tretjega tisočletja

CCBE je predstavila teze, ki naj pripomorejo k harmonizaciji kakovosti pravniškega poklica v Evropski uniji.

V svojem glasilu je CCBE, Svet odvetniških zbornic in pravniških združenj Evropske skupnosti, predstavil teze za izboljšanje položaja evropskih odvetnikov v tretjem tisočletju. Poudarek razvoja odvetniškega poklica je na harmonizaciji kakovosti poklica v vseh državah članicah Evropske unije, na mobilnosti in vzajemnem priznavanju diplom ter drugih strokovnih nazivov in dosežkov povsod v uniji.

1. Uvodno

Poleg obstoječega pravnega okvira v Evropski uniji, ki ureja medsebojno priznavanje diplom, prosto ustanovitev sedežev v drugih državah ter mobilnost delovne sile na splošno, je nedvomno izjemnega pomena, da odvetniki v domači državi zaupajo v znanje in kakovost kolegov, ki prihajajo iz drugih držav unije. Podatki CCBE govorijo o razlikah v študijskem procesu ter zahtevah za včlanitev v odvetniške zbornice v državah članicah unije. Poleg omenjenega so razlike seveda predvsem v različnih pravnih sistemih in nemalokdo je prepričan, da teh razlik v prihodnosti ne bo moč preseči.

2. Splošne ugotovitve

Harmonizacija študijskih in drugih izobraževalnih procesov se loči po vsebini in po kakovosti: (harmonizacija) dvig kakovosti odvetniškega izobraževanja je po mnenju bivšega predsednika CCBE Michela Gouta prioriteten. Vendar pa je pomembno, da ima vsak odvetnik, ki je sprejet v katero od poklicnih zbornic kjerkoli v uniji, zadosti znanja, da se lahko ukvarja z "evropsko" dimenzijo svojega poklica. To pa zahteva od vseh izobraževalnih sistemov, da poudarijo znanja evropskega prava ter uporabo novih (informacijskih in komunikacijskih) tehnologij. Pooblaščene institucije in posamezniki po državah članicah se morajo potruditi, da bodo razlike med izobraževalnimi sistemi manjše. Pri tem je pomembna tudi vloga CCBE, ki naj pripomore k boljši preglednosti omenjenih področij in predvsem dobri informiranosti njenih članic in članov.

3. Nujne kratkoročne dejavnosti

Pravosodna in druga profesionalna pripravništva v trajanju najmanj enega leta ter izpiti in podobna preverjanja znanj morajo postati obvezni povsod po Evropski uniji. Želja je, da tovrstna izobraževanja vključujejo kar največ praktičnega dela (na primer v odvetniških družbah). Izobraževanja morajo na prvem mestu vsebovati znanja za opravljanje poklica v domačem pravnem redu, vendar morajo pri tem vključevati splošna znanja o evropskem pravu in institucijah, znanja o "evropskem pravnem redu" ter uporabna znanja o sodobnih komunikacijskih in informacijskih tehnologijah. Tisti posamezniki (profesorji, učitelji), ki bodo poučevali področja, ki naj bi bila vsem sistemom skupna, bi se morali organizirati in povezovati na evropski ravni, kar bi lahko pripomoglo tudi k nastanku "Evropske akademije odvetnikov". Nenazadnje, povsod po uniji bi moralo biti obvezno najmanj 20-urno letno dopolnilno (nadaljevalno) izobraževanje za vse odvetnike. Vsaj desetina tega naj bi bila posvečena študiju evropskega (primerjalnega) prava.

4. Nujne dolgoročne dejavnosti

Nujno je potegniti vzporednico med harmonizacijo pravnega reda držav članic in harmonizacijo študijskih in drugih pravno - izobraževalnih postopkov v državah članicah Evropske unije. Zatorej je nujno opraviti primerjalno študijo omenjenih sistemov, njihovo financiranje ter razvoj. K temu bi bilo potrebno pritegniti vrhunske strokovnjake iz vseh držav članic. Na podlagi tega bi bilo dobro pripraviti predlog za pospešitev harmonizacije študijskih in izobraževalnih procesov v državah članicah Evropske unije. Nanazadnje, proučiti bi bilo potrebno, **ali že obstajajo potrebe po ustanovitvi "Evropske akademije pravnikov".**

Journal CCBE, št. 1/99 -
Povzel: **Jaka Repanšek**

Sodbe ESČP na internetu

Na dan 22. februarja 1999 je mednarodni oddelek ČAK (Češke odvetniške zbornice) prejel sledečo informacijo od Evropskega sodišča za človekove pravice v Strasbourgu:

Novo Evropsko sodišče za človekove pravice je pričelo delovati 1. novembra 1998. Sodišče, ki združuje vlogi prejšnjega sodišča in komisije, bo imelo trajni karakter, s čimer bo prišlo do povečanja števila razsodb. Žal nam je, da bo posledica tega povečanja vplivala na proračun, zaradi česar sodišče ne bo moglo sistematično razpošiljati kopij svojih razsodb. Vse razsodbe pa bodo na razpolago za konzultacijo na sledečem naslovu: ***http://www.dhcour.coe.fr.***

Razsodbe bodo na razpolago na dan njihovega izida. Vsi precedenčni primeri iz baze podatkov bodo potem dostopni na tej webovi strani, opremljeni z učinkovito opremo za iskanje. Baza podatkov obsega precedenčno pravo bivšega sodišča v polnem besedilu in veliko število odločitev komisije in resolucij v zvezi s človekovimi pravicami, ki jih je sprejel Odbor ministrov.

Popolnoma se zavedamo, da vsakdo nima pristopa do interneta. Zato tisti, ki so na poštnem seznamu sodišča, dobijo v mesečnih intervalih informacijski material z izbranimi primeri. Prvi od teh materialov pokriva prva dva meseca funkcioniranja sodišča.

Opravičujem se Vam za nevšečnosti, povzročene zaradi te spremembe, vendar verjamemo, da boste vzroke zanjo sprejeli z razumevanjem.

Podpisani: Michele de Salvia

Iz Bulletin advokacie, št. 5/99 povzel:
mag. Bojan Kukec

Znižana stopnja DDV v Evropi za pravne storitve?

Razvita Evropa, kjer je plačilna moč občutno višja kot pri nas, občuti negativne posledice davka na dodano vrednost (DDV) od pravnih storitev, ki so obdavčene po višji davčni stopnji. Zato postaja tudi tam **enakost možnosti dostopa do pravne pomoči** zaradi previsokega DDV vse manj uresničljivo načelo. Še zlasti velja to glede sodnega varstva, prek katerega se v vsaki družbi običajno ščitijo temeljne človekove pravice in svobočine. Kot pri nas tudi v drugih evropskih državah glede tega problema neenakosti iz povsem fiskalnih razlogov ni razumevanja pri državi, zato je bilo potrebno ukrepati.

Svet odvetniških zbornic in pravniških združenj Evropske skupnosti (CCBE), katerega pridruženi član je tudi Slovenija[1], je 23. aprila 1999 na svoji plenarni seji v Bruslju sprejel naslednjo izjavo kot predlog:

"Svet odvetniških zbornic in pravniških združenj Evropske skupnosti (CCBE), zavedajoč se prizadevanja Komisije glede prilagoditve Smernice o DDV, opaža, da ni zazreti nobene volje spoštovanja načela enakih možnosti pravne varnosti in dostopa do sodišča na temelju uvedbe enotnega pravila o znižani stopnji DDV.

CCBE je presenečena nad takšno brezbrižnostjo, ki na pravnem in na sodnem področju spodkopava načelo enakih možnosti[2] ki ga je postavilo Evropsko sodišče za človekove pravice.

CCBE formalno zahteva, da znižana stopnja DDV ne bremeni pravnih storitev[3], ki se nanašajo na preprečevanje ali poravnavo sporov, opravljenih v korist fizične ali pravne osebe, ki ne deluje v okviru poklicne dejavnosti, ki je zavezana davku."

Če evropske razmere na področju DDV za pravne storitve primerjamo z našimi, smo zagotovo dosti na slabšem. Z refleksijami na naše posvetovanje o DDV v Portorožu ni odveč ponoviti, da odvetniki Zahodne Evrope odvajajo DDV po **načelu plačane realizacije** ne glede na višino svojega letnega prometa, torej tudi, če ta na primer v ZRN presega 250.000 DEM, do kolikor se tam ta davek v vsakem primeru plačuje po omenjenem načelu. Slovenski odvetnik bo nasprotno moral sam nositi riziko neplačila računov, ponajvečkrat bo tudi DDV vplačal vnaprej iz svojega žepa. Ni namreč pričakovati, da se bo kmalu plačilna disciplina izboljšala, če zadnje ekonomske raziskave napovedujejo ponovno poslabšanje likvidnosti.

Nadalje je za preostalo Evropo samoumevno, da je odvetniška storitev opravljena, ko odvetnik izpolni stranki-no **naročilo** in svojo **nalogo**. To praktično pomeni, da je odvetnik dolžan stranki izstaviti stroškovnik z računom šele **po končanem zastopanju,** če ni vmes zahteval predplačil ali se glede plačila s stranko dogovoril drugače[4]. Drugače tudi ne more biti, če se izhaja iz edine možne pravne opredelitve, da med stranko in odvetnikom obstaja le **mandatno razmerje.** Ni torej nobene zahteve, da bi moral odvetnik stranki zaračunati vsako opravilo posebej (na primer vložitev tožbe) in na koncu leta opraviti inventuro tako imenovane "nedokončane proizvodnje" in njeno vrednost vnesti v svoj dohodek, čeprav plačila še ni prejel. Pri nas so takšne zahteve postavljali nekateri davčni inšpektorji sklicujoč se na predpise, ki so po samem lastnem zakonskem napotilu veljali le za samostojne podjetnike! V sistemu delovanja DDV, kjer so tudi najmanjše napake drastično denarno sankcionirane, bi takšen pristop davčnih organov do tega, kdaj in kako mora odvetnik obračunati svojo storitev ter zaračunati in odvesti DDV, finančno zlomil še tako uspešnega odvetnika in bi hkrati davčnim inšpektorjem dopuščal samovoljo. Zato bi bilo dobro pravila igre postaviti vnaprej, kar nikakor ni rešeno samo z zakonom o DDV in ustreznimi pravilniki, temveč bi se morali predstavniki fiskusa in odvetnikov vsesti za skupno mizo in se dogovoriti o najvažnejših vprašanjih s tega specifičnega in za državljane pomembnega področja. Zagotovo ne more imeti DDV enakega pomena in vpliva na področju pravnih storitev, kot ga ima na primer na področju gradbenih storitev.

Interpretacija zakonodaje in urejanje problematike DDV je v EU prepuščena Evropskemu sodišču v Luxembourgu.

To sodišče je nedvoumno povedalo, da sta stranka in odvetnik v **mandatnem razmerju** in da iz tega sledijo tudi vse že opisane dejanske ter pravne posledice, ki jih Evropa spoštuje in vsaj upamo lahko, da bo tudi pri nas tako. V nasprotnem bomo morali slovenski odvetniki vse te v Evropi upoštevane argumente uveljavljati vsak posebej v svojih konkretnih razmerjih s fiskusom ter vsi skupaj preko svoje zbornice pri pristojnih državnih organih. Ne nazadnje, probleme bo morda potrebno včasih tudi internacionalizirati. To še zlasti takrat, če davčni organi ne bodo upoštevali specifičnosti odvetniškega dela, ki je vezano tudi na Kodeks odvetniške etike. Samo odvetniku mora biti prepuščeno, kdaj in zakaj bo določeni stranki zaradi njene slabe plačevitosti opravil storitev s popustom ali celo zastonj. Hkrati se zavzemam, da se zloraba tega etičnega načela, na primer v reklamne ali druge namene, primerno strogo disciplinsko

[1] *glej: Kukec B.: Predstavitev CCBE, Odvetnik št. 1/98*

[2] *v originalu: "égalité des armes" - enakost orožij*

[3] *v originalu: "que soit retenu un taux réduit de TVA sur les services juridiques"*

[4] *primerjaj: člen 762/ 1 ZOR*

INTERNATIONAL LAW CONGRESS

Odvetniška zbornica Cipra organizira mednarodni kongres o mednarodnem pravu, ki bo potekal med 14. in 20. aprilom 2000. Kongres bo potekal na Cipru, organizacijo pa podpira Mednarodna odvetniška organizacija (International Bar Association) ter vodilne stanovske organizacije v Evropi in po svetu.

Vsi, ki želite zvedeti več o konferenci, se obrnite na naslov: John Wilson, IBC, el. pošta: cyprus@ibcuk.co.uk ali po telefaksu na: 00-44-171-453-2739.

obravnava pred zborničnimi disciplinskimi organi. V tujini v zvezi s plačevanjem DDV ni dvoma, da ga odvetnik zaračuna samo na tisti znesek, ki ga zaračuna stranka, kakor tudi ni sporno, da lahko odvetnik svojo storitev opravi s popustom, če pri tem niso podani elementi nekolegialne konkurence v obliki vabljenja strank z nudenjem nižje zaračunanih storitev. Od vseh teh stališč in načel, ne smemo slovenski odvetniki odstopiti niti za ped. Predvsem zaradi interesa strank in tudi zaradi ohranitve ugleda ter avtonomnosti svojega poklica[5].

V luči citirane izjave in predloga CCBE je za naše razmere reči, da si je naša zbornica prizadevala doseči oprostitev plačila DDV na odvetniške storitve, oziroma vsaj doseči, da bi se zanje uporabljala nižja davčna stopnja. Ne samo, da teh predlogov ni nihče pristojnih preučil, niti poslušali nas niso.

To kljub temu, da smo tudi posamezni odvetniki opozarjali, da uvedba DDV na odvetniške storitve vsaj brez sprejetja *Zakona o brezplačni pravni pomoči* ni pametna rešitev, ker bo močno prizadela tako državljane kakor tudi same odvetnike z zmanjšanjem števila strank. Ni dovolj in v skladu s proklamirano pravno in socialno državo (2. člen ustave), če ima Slovenija primerno organizirano sodstvo, s čimer se sicer lahko državljanom zagotavlja sodno varstvo človekovih pravic in svoboščin (člen 15/ 4 ustave), **če ni istočasno zagotovljena vsem državljanom enaka možnost dostopa do sodišča in do pravne pomoči na splošno, ne glede na njihove premoženjske razmere[6]**. Ker torej ne moreš stopiti v hram Justitiae brez ustreznega ključa (beri: brez denarja), je država dolžna načelo enakih možnosti dostopa do pravne pomoči zagotoviti tako, da takšne storitve ne obdavči previsoko, kakor tudi z zakonsko urejenim nudenjem brezplačne pravne pomoči. Ne prvo in ne drugo se pri nas še ni zgodilo!

Ob vsej tej brezbrižnosti države je vsaj zame kot ironija izvenela *post festum* podana zaskrbljujoča izjava Varuha človekovih pravic, ki je kar naenkrat ugotovil, da si marsikateri državljan zaradi uvedbe DDV ne bo mogel privoščiti pravne pomoči odvetnikov. A tudi nanjo ni bilo od pristojnih nobenega odziva, čeprav bi bilo pričakovati, da bo vsaj pravosodni minister rekel kakšno.

Upravnemu odboru OZS bom predlagal, da izjavo CCBE posreduje pristojnim ministrom in Varuhu človekovih pravic, vsem kolegicam in kolegom predlagam, da jo podpremo z aklamativno izjavo na naši prihodnji letni skupščini.

dr. Konrad Plauštajner

[5] *glej in primerjaj:* ***Kukec B.:*** *Odvetništvo in DDV, Pravna praksa, št. 11/ 99*
Dernovšek I.: *Ob uvedbi DDV, Odvetnik št. 1/ 98*
Martić Ogris F.: *DDV - vpliv na odvetniški poklic, Odvetnik, št. 2/ 99*
Molan A.: *Odvetniške storitve in DDV, Odvetnik št. 2/ 99*

[6] *V anglosaksonskih državah je to načelo znano kot "equality of arms", v nemško govorečih državah je dolgo prevladoval izraz "das Armenrecht" - ubožna pravica, vendar ne ustreza več sodobni pravici enakih možnostih dostopa do pravne zaščite.*

CCBE - Pravniki za Evropo

Zadnji meseci so prinesli vrsto novosti CCBE. Novi predsednik Sveta odvetniških zbornic in pravniških združenj Evropske skupnosti **Sotiris Felios** je posebno izpostavil sprejetje novih pravil delovanja združenja, ki naj bi evropske pravnike pripeljalo v tretje tisočletje. Predstavniki nacionalnih delegacij so sprejeli pravila, ki postavljajo v ospredje skupne interese evropskih pravnikov. Združenje bo učinkoviteje odgovorilo na izzive, ki jih predstavlja prost pretok ljudi in druga pravila skupnega trga ter na težave, ki jih imajo odvetniki (pravniki) pri delu v drugih državah članicah Evropske unije. Brez dvoma je pred CCBE in njenim predsednikom v naslednjem letu veliko dela: GATS 2000, organizirani kriminal, zaupnost podatkov, elektronsko trgovanje, izobraževanje pravnikov v uniji in še mnoge druge teme bodo na dnevnem redu združenja. Gospod Felios bi rad, da CCBE pri teh in drugih vprašanjih nastopi enotno, kot "pravnik vseh evropskih pravnikov". Argumentov za to je veliko, saj CCBE zastopa interese več kot 400.000 evropskih pravnikov.

Tuji odvetniki na Češkem

Ta informacija je bila v začetku leta 1997 poslana vsem odvetnikom in članom tujih odvetniških pisarn, ki so začeli s svojo dejavnostjo na Češkem.

Prevedena je bila v nemški in francoski jezik ter razdeljena vsem tujim odvetnikom, ki jih je zanimalo opravljanje izpita za priznavanje izobrazbe, ki je potekal 29. 4. 1997.

Preidimo k stvari!

- **Izpitna pravila** je izdalo Ministrstvo za pravosodje v obliki pravočasno izdanega uradnega obvestila.
- Vsi **predpisi** v zvezi z odvetniškim poklicem so bili resnično pravočasno na razpolago v tujih jezikih, kot je bilo obljubljeno.
- Sklenjeno je bilo, da bodo odvetniški **izpiti** potekali **dvakrat letno.**
- Češka advokatni komora je prejela 100 prošenj za izpite: 13 kandidatov na izpite ni moglo priti iz osebnih razlogov, 49 kandidatov je izpite opravljalo v angleškem, 26 kandidatov v nemškem, 5 v francoskem in 7 v češkem jeziku.
- 84 kandidatov je izpit opravilo uspešno, 3 kandidati ga niso opravili: ti so lahko izpite ponovno opravljali.
- Vsi odvetniki, ki so uspešno opravili izpit za priznavanje izobrazbe, so predsedniku Češke odvetniške zbornice takoj dali naslednjo **prisego**:

"Slovesno obljubljam na svojo čast in po vesti, da bom spoštoval zakone in etiko pravnega poklica ter branil človekove pravice. Obljubljam, da bom upošteval obveznost spoštovanja zaupnosti podatkov in ohranjal dostojanstvo odvetniškega poklica."

Nato so bili vpisani v seznam odvetnikov Češke odvetniške zbornice.

- Kot dokazuje praksa dandanes, vsi tuji kolegi izpolnjujejo tudi nadaljnje pogoje, določene za odvetnike v Zakonu št. 85/1996 sk. o odvetništvu, kot je na primer plačevanje članarine Češki odvetniški zbornici, zavarovanje proti odgovornosti v zvezi z možno poklicno odškodnino in upoštevanje vseh pogojev etičnega kodeksa.

Journal CCBE, 1 er trimestre 98, str. 10

Prevedel: mag. Bojan Kukec

Prikriti (kriminalistični) preiskovalni ukrepi

POMS je mrtev, naj živijo PPU!

mag. **Goran Klemenčič**

Glavni namen pričujočega sestavka je grob (in zato nujno suhoparen) oris sprememb na področju prikritih preiskovalnih ukrepov (posebnih operativnih metod in sredstev), ki jih prinaša nova zakonodaja (zakon o policiji, novela ZKP, deloma tudi zakon o SOVI), in predstavitev nove sistemske ureditve teh ukrepov, ki v marsičem posegajo v tradicionalno percepcijo kazenskega postopka. V nadaljevanju zato (v glavnem) ne polemiziram z normativnimi spremembami, niti jih ne zagovarjam, čeprav je dejstvo, da tudi zadnje rešitve v nekaterih segmentih puščajo odprte stare dileme in v drugih segmentih ustvarjajo nova sporna vprašanja.

1. Geneza

Leta 1991 v Sloveniji spremenimo zakon o notranjih zadevah (ZoNZ). Prvi odstavek 19. a člena tega zakona se bere: "Varnostno informativna služba in kriminalistična služba lahko pod pogoji, ki jih določa ta zakon, uporabljata **posebne operativne metode in sredstva dela**. " Rodi se POMS! Rojstvu botruje potreba po zakonski ureditvi nekaterih posegov v zasebnost, ki so bili v preteklosti v izključni pristojnosti službe državne varnosti in zakonsko neregulirani, poudarjanje nevarnosti porasta organiziranega kriminala in korupcije, (utemeljena) opozorila organov odkrivanja in pregona o težki dokazljivosti tovrstnih dejanj, kakor tudi primerjalno-pravni argumenti.

Navedena določba sama po sebi (še) ne sproži širših negativnih odzivov v strokovni in laični javnosti. Eden od razlogov za to je gotovo tudi dejstvo, da v praksi prevlada (strokovno nikoli posebej utemeljeno) stališče, da izsledki, zbrani z uporabo teh ukrepov, na sodiščih nimajo dokazne vrednosti. To se spremeni leta 1995, ko začne veljati "nov" ZKP, ki v 150. členu uzakoni podobna policijska pooblastila (nadzorstvo in snemanje telefonskih pogovorov in drugih oblik komuniciranja s tehničnimi sredstvi, tajno policijsko sodelovanje, tajno opazovanje in sledenje ter slikovno snemanje, navidezni odkup predmetov, navidezno podkupovanje ter prisluškovanje v prostorih s tehničnimi sredstvi). Vrstijo se posveti in seminarji, na katerih predstavniki sodne veje oblasti, tožilstva, policije, odvetnikov, teoretikov in širše javnosti z različnih zornih kotov problematizirajo ali zagovarjajo uporabo POMS, policija jih vse pogosteje uporablja, na sodiščih pa so zadeve, kjer se med dokazi znajdejo tudi izsledki, pridobljeni s temi ukrepi, vse pogostejše. Nato pride "protiudarec" - Ustavno sodišče z dvema odločbama (U-I-25/95, 27. 11. 1997 in U-I-158/85, 2. 4. 1998) razveljavi najprej ZKP, kmalu zatem pa še ZoNZ v določbah, ki se tičejo POMS. Obe odločbi Ustavnega sodišča diktirata spremembe, ki jim poskušata slediti novi zakon o policiji (ZPol) in novela ZKP (tudi zakon o Slovenski obveščevalno-varnostni agenciji).

2. Terminološki problem(i)

Ukrepi, ki se gnetejo pod nesrečnim dežnikom z imenom "POMS", se med sabo močno razlikujejo: s kriminalistično-tehničnega in dokaznega vidika, z vidika možnih oblik nadzora nad njihovim zakonitim izvajanjem, in - kar je najpomembneje - z vidika intenzitete možnih posegov v posameznikovo zasebnost in v ostale z ustavo zagotovljene pravice. Edini res skupni njihov imenovalcev je **prikrito delovanje** (v večji meri kot pri ostalih policijskih pooblastilih pa sta prisotni še uporaba zvijače oziroma preslepitve in proaktivno delovanje policije). Z novo normativno ureditvijo je tudi skrajni čas, da se poišče novo skupno ime za stare "POMS" (spornost tega termina je navsezadnje posredno priznalo tudi Ustavno sodišče, ki pri odločanju o ustavnosti ni nikoli uporabilo te besedne zveze). ZPol je svoj del ukrepov (49. člen) poimenoval **tajni policijski ukrepi,** medtem ko se novela ZKP v terminologijo ni spuščala. Kot najbolj primerna se ponuja besedna zveza **"prikriti (kriminalistični) preiskovalni ukrepi"** (PPU), ki pomensko najbolje zaobsega vsebino ukrepov in je tudi primerjalno-pravno utemeljena.

Mogoče se komu zdi, da je ob vseh vprašanjih, ki jih PPU odpirajo, diskusija o njihovem imenu odvečna kaprica ali dlakocepstvo. Temu moram oporekati. PPU se postali realnost slovenskega pravnega sistema in zasedajo pomemben prostor v predkazenskih in kazenskih postopkih. Če priznamo, da se je težišče diskusij z vprašanj, ali te ukrepe sploh potrebujemo ali ne, že pred časom preneslo na vprašanja, kako te ukrepe normativno urediti in preprečiti njihove zlorabe, potem je za racionalno razpravo nujna "demistifikacija" teh ukrepov v laični (tudi strokovni) javnosti. Neprimeren termin "posebne" metode in sredstva k temu v ničemer ne pripomore; še več - povzroča nesporazume v stroki, saj pod posebne metode dela spadajo tudi določene oblike policijskega dela, ki nimajo izrecne zakonske podlage (na primer uporaba informatorjev, operativna obdelava, operativen nadzor in operativna kombinacija).

Generična oznaka za vse PPU pa ni edini problem, ki izhaja iz nejasne in nedorečene terminologije. Težave so tudi v pomenski odprtosti definicij posameznih ukrepov, ki jih je po novem kar trinajst. Zakonodajalec je bil glede posameznih ukrepov precej gostobeseden in tudi jasen (na primer prisluškovanje in snemanje pogovorov s privolitvijo vsaj ene osebe, udeležene v pogovoru), medtem ko je bil pri drugih bolj skromen (na primer tajno delovanje). Glede na to, da gre pri PPU za materijo, ki se je v našem prostoru v obliki zakonske ureditve pojavila relativno pozno, prihaja do razhajanj že pri osnovnih pojmovanjih vsebine posameznih ukrepov. Takih težav na primer ne pozna pojem "hišne preiskave". Tudi zato bom v nadaljevanju podal kratke definicije posameznih ukrepov, kot so uporabljene pri pripravi posameznih podzakonskih predpisov (na primer pravilnik o policijskih pooblastilih) in izhajajo iz tujih spoznanj in izkušenj.

3. PPU v sedanji pozitivni ureditvi

Stara ureditev v ZKP in ZoNZ je PPU podvajala, bili so premalo diferencirani in pravno nedoločni, predvsem

ukrepi po ZoNZ so bili očitno podnormirani, poleg tega pa je ista zakonska norma (19.a člen ZoNZ) dajala enaka pooblastila kriminalistični policiji kot javni varnostni službi in obveščevalno-varnostnim službam, kar je bilo s stališča demokratičnega pravnega reda nesprejemljivo. Spremembe, ki so jih diktirale predvsem obe zgoraj omenjeni odločbi Ustavnega sodišča, so precejšnje - v marsičem širše od zahtev ustavnih sodnikov. Poleg samih vsebinskih sprememb pa prinašajo še eno novost - vsaj kar se tiče PPU je ZPol za vse procesne subjekte postal "obvezno čtivo", saj imajo izsledki, pridobljeni po ZPol, dokazno vrednost, zakon pa vsebuje tudi določbe o procesnih sankcijah.

V ZPol (49. člen) so dobili mesto tisti PPU, ki naj bi predstavljali manjši poseg v zasebnost (gre za posege, ki ne uživajo izrecnega in razčlenjenega ustavnega varstva z zahtevo po sodni odredbi, temveč splošno varstvo zasebnosti, ki je pogojeno z načelom sorazmernosti). ZKP pa je - v marsičem drugače - uredil predvsem tiste posege, s katerimi se z različnimi tehničnimi sredstvi prestrezajo zasebne komunikacije in izvaja nadzor v prostorih. Povsem na novo pa je v ZKP urejeno področje tako imenovane policijske provokacije (navidezni odkup).

3. 1. PPU v ZPol (tako imenovani tajni policijski ukrepi, 49. člen)

- *Tajno opazovanje in sledenje z uporabo tehničnih sredstev za dokumentiranje*

Kriminalistična policija opazuje ali sledi osumljencu ter po potrebi njegovo gibanje dokumentira - *snema/slika z uporabo avdio/foto/video opreme*. Iz same narave tega ukrepa izhaja, da se lahko opazovanje in sledenje izvaja samo na odprtih ali javnih prostorih. Kljub morebitnim razpoložljivim tehničnim sredstvom je uporaba takega ukrepa protiustavna in nezakonita, če se prisluškuje ali snema v zasebnih prostorih, pa čeprav brez fizičnega vstopa v prostor. Žal zakon tega ni tudi izrecno zapisal (kot je to na primer storil zakon o SOVI). Vendar ta pomanjkljivost (odpravil jo bo pravilnik o policijskih pooblastilih) obsega pooblastila ne more spremeniti - že iz samega člena izhaja, da se to pooblastilo ne sme uporabiti za posege v primerih, ko zaradi objektivnih okoliščin oseba (objektivno) upravičeno pričakuje večjo zasebnost - na primer v zasebnih prostorih. To izhaja tudi iz ureditve prisluha v prostoru po 151. členu ZKP, ki za prisluškovanje in opazovanje v zasebnem prostoru (tudi če se izvaja brez vstopa v prostor) postavlja bistveno strožje kriterije.

- *Tajno policijsko delovanje, tajno policijsko sodelovanje*

Kriminalistična policija s tajnim delovanjem določene osebe zbira podatke o kriminalni dejavnosti osumljencev. Osnovna razlika med tajnim delovanjem in tajnim sodelovanjem je v tem, da gre v primeru prvega za načrtno in usmerjeno delovanje **policistov**, ki v organizirani kriminalni združbi, prikrivajoč svoj pravi poklic in identiteto, zbirajo kazenskopravno relevantne informacije o osumljencu, medtem ko gre pri slednjem za osebe, ki **niso pripadniki slovenske policije**. Predvsem tajno sodelovanje se pogosto meša s pojmom informatorjev (ali zaupnikov). Uporaba informatorjev v slovenskem pravnem prostoru (to skoraj v celoti velja tudi za tujino) ni pravno urejena (samo kot zanimivost: kazenski postopnik Kraljevine Jugoslavije je v paragrafu 263 določal, da se na razpravi ne smejo uporabiti dokazi, pridobljeni s pomočjo zaupnikov - informatorjev). Informator je oseba, ki policiji prikrito, zavestno, prostovoljno in skozi daljše časovno obdobje posreduje informacije in podatke o kaznivih dejanjih in njihovih storilcih. Pomembno je, da delovanje informatorja ni usmerjeno, njegovi izsledki pa ne morejo imeti dokazne vrednosti. Res pa je, da se tajni policijski sodelavci praviloma izbirajo iz vrst informatorjev.

- *Prirejene listine in identifikacijke oznake*

Ta ukrep "pokriva" izdelavo in uporabo različnih listin in identifikacijskih oznak: od osebnih izkaznic, potnih listov, vozniških dovoljenj, avtomobilskih tablic do - pomembno - prirejenih bančnih in poštnih nakaznic, potrdil o depozitih ipd. Narava prikritega delovanja logično zahteva, da je celotna identiteta oseb, ki delujejo prikrito, fiktivna (nemška zakonodaja za celovito spremembo identitete tajnega sodelavca uporablja izraz "Legenda"). Stara zakonodaja tega ukrepa ni urejala, kar je bilo sporno iz več razlogov: z izrazito pozitivističnega stališča bi lahko izdelava in uporaba prirejenih listin s strani policije pomenila celo k. d. ponarejanja listin, po drugi strani pa je odsotnost zakonske ureditve onemogočala pregled nad izdanimi ponarejenimi dokumenti. Nova ureditev po eni strani jemlje protipravnost temu dejanju, po drugi pa zahteva, da se z izvedbenimi predpisi določi postopek (in nadzor!) izdaje, uporabe in uničenja prirejenih listin in oznak. Kriminalistična policija (trenutno ...) sama ne izdeluje nobene prirejene dokumentacije oziroma listin, ampak to na podlagi odredbe DT storijo za to pristojni (upravni) organi. Posreden nadzor je zagotovljen preko DT, ki prejme kopije oziroma serijske številke prirejenih listin.

3. 2. PPU v ZKP (151., 152. in 155. člen)

- *Nadzor telekomunikacij s prisluškovanjem in snemanjem*

Ta ukrep ureja prestrezanje, nadziranje in snemanje oziroma shranjevanje različnih vrst (tele)komunikacij, ki potekajo prek tehničnih sredstev. Stara ureditev je bila omejena na telefonske pogovore, medtem ko novi ukrep obsega tako analogne kot digitalne telefonske pogovori (vključno s pogovori prek mobilnih telefonov) in komunikacije prek računalniških omrežij (na primer elektronska pošta).

- *Kontrola pisem in drugih pošiljk*

Ta ukrep (ki ga stari 150. člen ni urejal) omogoča policiji, da se seznani z vsebino poštnih in drugih pošiljk (z "drugimi pošiljkami" so prvenstveno mišljene pošiljke, ki jih prenašajo zasebna podjetja - na primer pošiljke po DHL pošti). Ukrep obsega tudi tako imenovano **kontrolirano pošiljko**, ko se po predhodni odločitvi preiskovalnega sodnika (PS) (3. odstavek 152. člena ZKP) pošiljka naslovniku ali njegovemu posredniku dostavi oziroma spremlja z uporabo tajnega policijskega delavca ali sodelavca, ne da bi se nujno poseglo v njeno vsebino. Kontrolo pisem in drugih pošiljk je potrebno ločiti od preiskovalnega dejanja zasega pisem, brzojavk in drugih pošiljk, ki ga lahko po 223. členu ZKP odredi PS. V zadnjem primeru se pošiljka zaseže, medtem ko se pri uporabi ukrepa kontrole pisem in drugih pošiljk policija samo seznani z njihovo vsebino oziroma spremlja njihovo pot.

- *Kontrola računalniškega sistema banke ali druge pravne osebe, ki opravlja finančno ali drugo gospodarsko dejavnost*

Gre za način prikritega zbiranja obvestil, s katerim kriminalistična policija brez vednosti lastnika ali uporabnika računalniškega sistema iz njega pridobiva podatke. Ker 156. člen ZKP ločeno ureja primere, ko lahko PS od banke zahteva podatke o vlogah, računih in drugih poslih, je potrebno na ta

ukrep gledati restriktivno - uporabiti se sme v primeru, ko je osumljeni neposredni upravljalec računalniškega sistema, v katerega se posega. Glede na možne negativne implikacije tega ukrepa - ekstenziven poseg v zasebnost in varstvo bančne in poslovne tajnost - gre vsekakor za poseg, ki mu je bilo doslej namenjeno premalo pozornosti.

- *Prisluškovanje in snemanje pogovorov s privolitvijo vsaj ene osebe, udeležene v pogovoru.*

Kriminalistična policija s privolitvijo vsaj enega neposrednega udeleženca pogovora nadzira in snema ta pogovor. Ta ukrep, namenjen tako zavarovanju dokazov kot varovanju tajnih sodelavcev, se je uporabljal že po starem ZKP - vendar pod znamko "prisluškovanja v prostorih s tehničnimi sredstvi", kar je bilo zaradi ekstenzivnosti posega v zasebnost skrajno sporno. Zakon omogoča izključno audio snemanje pogovora in sicer tako, da se sredstva za snemanje namestijo na osebi, ki je v to privolila, ali pa se z njeno pomočjo namestijo v prostoru, kjer bo razgovor potekal (kar pa ne sme prerasti v tajno namestitev prisluškovalnih naprav v zasebnem prostoru). Zaradi preprečitev zlorab bi bilo nujno, da se k predlogu za izdajo odredbe preiskovalnemu sodniku pošlje tudi podpisana privolitev te osebe (zakon tako razlago omogoča, vendar je ne zapoveduje).

- *Prisluškovanje in opazovanje v tujem stanovanju ali drugih tujih prostorih (151. člen ZKP)*

Pri tem ukrepu kriminalistična policija v tujem stanovanju ali drugih tujih zasebnih prostorih z uporabo audio in video (*sic!*) opreme nadzira in dokumentira ravnanje in komunikacije osumljenca. Ob tajnem vstopu v prostore je v njih dovoljeno izključno samo takšno ravnanje, ki je neogibno potrebno za tajno montažo ali demontažo tehničnih sredstev za dokumentiranje in njihovo uporabo. Ta najhujši poseg v zasebnost, ki je obenem povezan tudi z morebitno kršitvijo nedotakljivosti stanovanja, je z novelo ZKP posebej urejen; kriteriji za njegovo uporabo so v odnosu do ostalih PPU strožji (dodatno poudarjeno načelo sorazmernosti, posebne časovne omejitve pri izvajanju ukrepa, ožji katalog kaznivih dejanj).

- *Navidezno sprejemanje oziroma dajanje daril, navidezno jemanje oziroma dajanje podkupnine in navidezni odkup (155. člen ZKP)*

Pri navideznem jemanju podkupnine in navideznem sprejemanju daril uradna oseba, oseba, ki opravlja gospodarsko dejavnost, ali oseba, ki nastopa v njuni vlogi, po dovoljenju državnega tožilca in navodilih policije navidezno sprejme nagrado, darilo ali drugo korist oziroma njihovo obljubo za določeno storitev ali opustitev, ki jo od nje pričakuje osumljenec. Pri navideznem dajanju podkupnine in navideznem dajanje daril policija s pomočjo tajnih policijskih delavcev, sodelavcev ali drugih oseb uradni osebi ali osebi, ki opravlja gospodarsko dejavnost po dovoljenju državnega tožilca navidezno za določeno storitev ali opustitev da, poskusi dati ali obljubi darilo ali kakšno drugo korist. Policija lahko osebi iz prvega odstavka tega člena da, poskusi dati ali obljubi samo darilo ali drugo korist, ki jo je ta oseba izrecno ali smiselno zahtevala (v nasprotnem primeru se *a priori* pojavi vprašanje policijske provokacije oziroma nedovoljenega izzivanja kriminalne dejavnosti). Pri navideznem odkupu kriminalistična policija s pomočjo tajnih policijskih delavcev, sodelavcev ali drugih oseb, ki nastopajo v vlogi kupca, od osumljenca proti plačilu dejansko prevzame predmet odkupa z namenom, da ga uporabi kot dokaz v kazenskem postopku. Navidezni odkup ni omejen na predmete ali stvari (teoretično je torej možen tudi odkup "belega blaga") niti na posamezna kazniva dejanja.

4. Pomembne novosti v "cesarjevih oblačilih"

A. Postopek odrejanja ukrepov. Ukrepe po ZPol odobri generalni direktor policije oziroma njegov namestnik (in ne več minister kot po ZoNZ), za njihovo uporabo v nobenem primeru ni potrebna odredba PS, pač pa je v določenih primerih zapovedano sodelovanje državnega tožilca (DT). Zakon je v drugem odstavku 49. člena dvoumen: "Uporabo ukrepov ... odobri generalni direktor policije ... , razen takrat, ko policisti ... pri izvajanju tajnega policijskega delovanja oziroma sodelovanja uporabljajo prirejene listine in identifikacijske oznake, ko izda dovoljenje pristojni državni tožilec."

Ni jasno, ali mora DT v primerih, ko gre za kombinirano uporabo prirejenih listin in identifikacijskih oznak, izdati dovoljenje tudi za tajno delovanje in sodelovanje, ali pa DT odobri samo ukrep uporabe prirejenih listin in identifikacijskih oznak. V praksi se uporablja slednja rešitev, ki ima sicer tehtne argumente, vendar bo brez ustrezne spremembe zakona ostala pod vprašajem. Ukrepe po ZKP odobri PS, razen ukrepov iz 155. člena (tako imenovana policijska provokacija), ko izda dovoljenje pristojni državni tožilec.

Postopek izdajanja odredbe je precej spremenjen - mirno lahko rečemo, da s stališča obrambe na bolje. 152. člen podrobno določa vsebino pisnega predloga za izdajo odredbe, ki ga mora pripraviti DT. Ukrepe iz 155. člena ZKP na obrazložen predlog policije dovoli DT. Pomembno je, da tako predlog policije kot odredba, ki jo izda DT, postaneta sestavni del kazenskega spisa (1. odstavek 155. člena ZKP), kar obrambi in sodišču omogoča boljši vpogled v delo policije v predkazenskem postopku.

Za obrambo tudi ni nepomembno, da novela ZKP postavlja DT za *dominus litus* uporabe PPU, PS kot garanta, policijo pa le kot izvajalca. V tem smislu je pomembno določilo (153/I ZKP), da mora policija takoj po prenehanju uporabe PPU celotno gradivo predati DT, ki ga izroči PS. PS mora po uradni dolžnosti preizkusiti, ali so bili ukrepi izvajanji na način, kot so bili odobreni. ZPol takega določila ne pozna, vendar pa bo to predvidoma uredil pravilnik o policijskih pooblastilih, tako da po prenehanju uporabe PPU noben pridobljen izsledek ne bi smel ostati v rokah policije.

B. "Utemeljni razlogi za sum". Nova ureditev PPU vnaša v ZKP nov dokazni standard "utemeljeni razlogi za sum" (za razliko od starih "razlogov za sum" - ki pa so ostali v ZPol).

Na tem mestu se je nemogoče spuščati v pravno analizo novega standarda, ki poskuša zapolniti vrzel med razlogi za sum (na primer po 148. členu ZKP) in utemeljenim sumom, ki je že podlaga za izdajo sklepa o preiskavi oziroma pripora. O novem "hibridnem" dokaznem standardu bo morala svoje reči pravna praksa, pa tudi teorija, pomeni pa korak v pravo smer, čeprav zaenkrat predstavlja samo še en vsebinsko prazen termin, ki jih v ZKP niti ni tako malo. Utemeljeni razlogi za sum morajo biti dodatno podkrepljeni z obstojem "utemeljenega suma" in "utemeljenega sklepanja" glede nekaterih drugih elementov, ki jih je potrebno utemeljiti v predlogu za izdajo ukrepov (na primer obrazložiti je potrebno utemeljen sum, da se za komunikacijo v zvezi z določenim kaznivim dejanjem uporablja določeno komunikacijsko sredstvo; posebej je potrebno utemeljiti verjetnost, da se bodo v točno določenem prostoru pridobili dokazi ipd.).

C. Uporaba ante delictum. Uporaba PPU ni več omejena na stanje, ko je bilo kaznivo dejanje že storjeno (*post delictum*), kot je to veljalo po stari ureditvi, temveč je ukrepe možno odrediti zoper osebo, "ki je izvršila, izvršuje ali pripravlja oziroma organizira izvrševanje kaznivih dejanj" (podobno besedilo je tako v ZKP kot v ZPol). O tem bo vsekakor še govor...

D. Ni več zahteve po "organiziranem kriminalu". Naslednji pomemben element, ki bo vsaj *in abstracto* razširil uporabo teh ukrepov, je dejstvo, da njihova uporaba ni več vezana na - čustveno nabit pojem - boja zoper organizirani kriminal. Resnici na ljubo, tudi stara ureditev ("ukrepi se lahko uporabijo zoper osebo, ki je z eno ali več osebami sodelovala pri izvršitvi kaznivih dejanj") ni zagotavljala, da bodo ukrepi uporabljeni samo v primerih organiziranega kriminala. Soudeležba pri storitvi kaznivega dejanja sama po sebi še ne pomeni organiziranega kriminala. Glede na nevarnost kataloško naštetih kaznivih dejanj in glede na njihovo težko ali nevarno dokazljivost (kar je izraženo z izrecno zakonsko zahtevo) niti ni prepričljivih argumentov za omejevanje teh ukrepov na organizirani kriminal - tudi zato, ker je sprejemljiva pravna definicija "organiziranega kriminala" blizu nemogočega (prvi primer "uzakonitve" definicije organiziranega kriminala predstavlja predlog sprememb zakona o tožilstvu - v delu, ki se nanaša na posebno skupino).

E. Dokazna vrednost pridobljenih izsledkov. V času ZoNZ (ki je določene PPU podvajal - ob neprimerno nižjih procesnih garancijah kot ZKP) je veljalo, da so ukrepi po ZoNZ lahko uporabljajo *ante delictum* in nimajo procesne vrednosti.

Prav slednje - vprašanje dokazne vrednosti - je bilo sistemsko med najbolj spornimi, obenem pa največkrat spregledano s strani kritikov takšne ureditve (celo Ustavno sodišče se je ob to obregnilo samo mimogrede). Taka ureditev je bila sicer zelo eksemplarična za shizofreni slovenski kazenski postopek in v posmeh drugemu odstavku 18. člena ZKP. Tudi v postopku sprejemanja ZPol so se pojavljala mnenja, da dokazi, pridobljeni na njegovi podlagi, ne bi smeli biti uporabljeni kot dokaz v kazenskem postopku. Taka ureditev bi bila iz več razlogov nesprejemljiva.

Čeprav gre na prvi pogled za predlog, ki naj bi zagotavljal bolj korekten kazenski postopek in v večji meri zaščitil obtoženega, bi bil učinek - kot kažejo izkušnje doma in v tujini - ravno nasproten. Ni namreč prepričljivih argumentov, da se vse informacije in dokazila, ki jih policija zbere v okviru njihovih zakonskih pooblastil (ki morajo biti seveda ustavno sprejemljiva), ne uporabijo v kazenskem postopku. V nasprotnem primeru policijske postopke potiskamo v "črno polje" izven sodnega nadzora: tako sodišče kot obramba ne moreta podvomiti in preverjati korektnosti postopkov, za katere ne vesta, ker na sodišču niso predstavljena. Menim, da je zakonodajalec sprejel sistemsko pravilno odločitev - ki je na dolgi rok v korist obrambe in korektnega kazenskega postopka - ko je implicitno določil, da imajo tudi izsledki, pridobljeni na podlagi ZPol, dokazno vrednost.

F. Časovne omejitve trajanja ukrepov. Spremenjene so tudi časovne omejitve izvajanja ukrepov: ukrepi po ZKP se lahko odredijo za en mesec, s podaljševanji pa njihovo skupno trajanje ne sme preseči šest mesecev. Dodatno je zaostrena ureditev prisluškovanja in opazovanja v prostoru - ta lahko skupaj traja največ tri mesece.

ZPol je manj restriktiven, saj se lahko ukrepi po 49. členu odredijo za dobo treh mesecev, glede podaljševanja ukrepov pa je zakon dvoumen - kaže, da zaradi napake pri končni redakciji zakonskega besedila. Zakon pravi, da "se lahko njihovo trajanje podaljša vsakemu za tri mesece". V predlogih zakona je bilo zapisano, da se lahko ti ukrepi - če obstajajo utemeljeni razlogi - podaljšujejo "vsakič" za tri mesece, vendar pa je sporno, če to zakon sedaj omogoča in besedilo zakona je (do morebitne spremembe) potrebno razlagati kot omejitev na enkratno podaljšanje in torej na skupno dobo trajanja ukrepov šest mesecev.

Pomembna je tudi določba 155. člena ZKP, ki dovoljenje DT za izvedbo navideznega odkupa in podobnih ukrepov omejuje na enkraten ukrep - ni torej možno splošno dovoljenje, da lahko policija zoper določenega osumljenca v določenem času uporabi naprimer niz odkupov prepovedane droge (kar je prejšnja ureditev omogočala).

G. Nujne okoliščine (exigent circumstances). Ena najbolj spornih določb nove ureditve prikritih preiskovalnih ukrepov je vsekakor 2. odstavek 152. člena ZKP, ki omogoča, da lahko policija izjemoma, če pisne odredbe ni mogoče pravočasno pridobiti in če obstaja nevarnost odlašanja, začne z izvrševanjem ukrepov na podlagi ustne odredbe PS.

Gre za variacijo na tako imenovane "nujne okoliščine" - pravni institut, ki je v tuji praksi precej razširjen in izoblikovan (v glavnem glede hišne preiskave, pa tudi glede nekaterih PPU). Na splošno ta institut omogoča izvedbo določenega policijskega pooblastila, za katerega se sicer zahteva predhoden sodni preizkus. Pomembno je, da objektivne okoliščine zahtevajo hitro ukrepanje, iz objektivnih okoliščin (ki ne smejo nastati po krivdi organov odkrivanja in pregona) pa sodne odredbe ni mogoče pridobiti v primernem času. Ob tem pogoju pa mora obstajati še neposredna in konkretna nevarnost uničenja dokazov. Izvedba ukrepa nato postane predmet *ex post* sodne presoje, ki mora njegovo zakonitost ocenjevati po kriterijih, ki so obstajali pred njegovo uporabo. Logično sporno je seveda, v kakšni meri je objektivna ocena PS naknadno sploh mogoča - posebej v primerih, ko ukrep dejansko prinese dokazno gradivo. Kakorkoli - zakon od PS zahteva, da v primeru, da je bilo to pooblastilo zlorabljeno, dokaze izloči, s tem pa je predvsem obrambi dana možnost, da na dolgi rok doseže restriktivno uporabo tega instituta (če bo seveda zdržal ustavno-sodno presojo).

H. Procesne sankcije. Nezakonita uporaba PPU je tako po ZKP kot po ZPol sankcionirana z izločitvijo dokazov, pri čemer je kar nekaj sprememb (pa tudi pomanjkljivosti) glede na staro ureditev. ZKP določa, da se sodna odločba ne sme opreti na izsledke, pridobljene s temi ukrepi, če so bili ukrepi izvršeni brez odredbe PS ali v nasprotju z njo. Povsem nova (tudi iz sistemskega vidika) pa je procesna sankcija v primeru izzivanja kriminalne dejavnosti. V tem primeru je po 4. odstavku 155. člena pregon za kaznivo dejanje, ki je bilo storjeno v zvezi z izvajanim ukrepom, v celoti izključen.

Tudi ZPol v 5. odstavku 49. člena zahteva, da sodišče ne more opreti svoje odločitve na dokaze, če so bili ti pridobljeni v nasprotju z določbami, ki opredeljujejo odrejanje in izvajanje ukrepov. Ironično je, da je določba ZPol o procesni sankciji boljša od ureditve v ZKP. ZPol namreč izrecno sankcionira primere, ko odredba ni bila izdana, ko je bil postopek izdaje odredbe oziroma njena vsebina v nasprotju z določbami zakona, kot tudi, ko je bil ukrep izvršen v nasprotju z odredbo. ZKP, po drugi strani, izrecno sankcionira samo primere, ko je bil ukrep izvršen brez odredbe ali v nasprotju z njo.

Ni torej jasno, kako je v primeru, če je bil odredba pomanjkljiva, oziroma je bil postopek za njeno izdajo sporen (na primer nepopoln predlog DT, na podlagi katerega pa je PS vendarle izdal odredbo). Poleg tega ZKP sploh ne določa procesne sankcije za primere, ko je navidezni odkup (in podobni ukrepi) izvršen brez dovoljenja DT ali v nasprotju z njim - procesna sankcija se nanaša samo na izzivanje kriminalne dejavnosti. Ob pomanjkljivih ekskluzijskih določbah (če se skozi prakso ne doseže ekstenzivna interpretacija ekskluzije) nam ostanejo tako splošne določbe ZKP, da se sodna odločba ne sme opirati na dokaze, pridobljene s kršitvami človekovih pravic in svoboščin (18/II in 371/I. 8 ZKP), kar pa je - kot kaže praksa - naporna pot.

I. Katalog kaznivih dejanj. ZKP je zožil katalog kaznivih dejanj, za odkrivanje in preiskovanje katerih se PPU lahko uporabijo. S tem je očitno poskušal dodatno zadostiti zahtevi po sorazmernosti.

Vendar je ta zožitev - resnici na ljubo - vsaj glede določenih ukrepov precej navidezna. Drži, da je število kaznivih dejanj manjše (v celoti to velja za ukrep prisluškovanja in opazovanja v tujem stanovanju, ki je nasploh restriktivneje urejen), vendar pa je v katalogu tudi k. d. pranje denarja (prek katerega pa je, vsaj teoretično, odprta pot uporabi PPU tudi glede drugih premoženjskih kaznivih dejanj). Najširši pa je tukaj ZPol - ukrepi iz 49. člena se lahko uporabijo za vsa kazniva dejanja, ki se preganjajo po uradni dolžnosti, vendar pa je postavljena dodatna zahteva, da se teh kaznivih dejanj sicer "ne bi dalo odkriti, preprečiti ali dokazati, ali bi bilo to zvezano z nesorazmernimi težavami. "

J. Druge pomembnejše spremembe. Pomembna novost s stališča obrambe je določba 3. odstavka 154. člena ZKP, ki zahteva, da se izsledki, pridobljeni z uporabo ukrepov po 150. in 151. členu ZKP, ne smejo uporabiti kot dokaz v postopkih za kazniva dejanja, ki niso kataloško našteta.

To praktično pomeni, da policija informacij o "milejših" kaznivih dejanjih, ki jih pridobi med uporabo PPU, ne more uporabiti. To velja tako za osumljenca kakor tudi za druge osebe, ki med izvajanjem ukrepov postanejo "posredna tarča" (na primer če organi odkrivanja in pregona med prisluškovanjem telefona osumljencu trgovine z mamili zabeležijo obremenilno izjavo o vpletenosti v tatvine in zatajitve, tega ne bodo smeli uporabiti kot dokaz - ne glede na to, ali gre za kriminalno dejavnost samega osumljenca ali osebe, s katero je komuniciral). Sprememba je tudi v obveščanju prizadete osebe, ki je "tarča" PPU, v primeru, ko se kazenski pregon ne začne (če se kazenski postopek začne, ta oseba tako ali tako izve, da so bili proti njej uporabljeni PPU). Prejšnja zakonska ureditev je zahtevala, da PS osumljenca naknadno obvesti o uporabi PPU zoper njega, vendar pa ni natančneje določila rokov, kar je v praksi pomenilo, da (skoraj) nihče ni bil naknadno obveščen o uporabi teh ukrepov (glede ukrepov po ZoNZ pa je bilo to sploh pravilo).

Drugi odstavek 154. člena ZKP sedaj zahteva, da po preteku dveh let po prenehanju izvajanja ukrepov oziroma takoj ko DT poda izjavo, da ne bo začel kazenskega pregona, PS odredi uničenje pridobljenega gradiva. Predtem obvesti osebo, zoper katero so se ukrepi izvajali, da ima pravico seznaniti se s pridobljenim gradivom. Lahko pa DT predlaga PS, da se gradivo uniči brez obveščanja prizadetega, če je mogoče utemeljeno sklepati, da bi zaradi seznanitve z gradivom nastala nevarnost za življenje in zdravje ljudi ali iz drugih tehtnih razlogov.

Določba je precej široka - pomembno pa je, da je odločitev v rokah PS in ne policije (ki mora glede na zakon takoj po prenehanju uporabe PPU vse gradivo predati in ne sme narediti "kopij" za lasten arhiv).

ZPol je glede tega restriktivnejši: če šest mesecev po koncu izvajanja ukrepov ni podana kazenska ovadba, mora policija vse gradivo uničiti, prizadeto osebo pa s tem (brezpogojno) seznaniti. Izjemoma se sme rok podaljšati za čas, dokler trajajo razlogi iz 159. člena ZKP (nekoliko nerazumna ureditev). Vendar je tudi ta rešitev nedorečena.

Kako je namreč v primerih, ko je vložena ovadba, pa se kazenski pregon nikoli ne začne? V tem primeru obstaja možnost, da prizadeta oseba nikdar ni seznanjena z dejstvom, da so bili proti njej uporabljeni PPU (s tem pa ji je lahko kršena pravica do sodnega varstva).

Za obrambo je pomembna tudi sprememba 240. člena ZKP (5. odstavek), ki v naš sistem vnaša anonimne priče. Če je priča neposredni izvajalec PPU (po ZKP ali po ZPol) in ga pristojni organ odveže dolžnosti pričanja, razkritje njene identitete ni dopustno. V tem delu je ZKP lahko tudi sporen, saj glede drugih prič zahteva, da je njihova anonimnost pogojena s tem, da je ogroženo njihovo življenje ali življenje bližnjih, medtem ko pri izvajalcih PPU zakon to ogrožanje očitno predpostavlja in prepoveduje razkritje identite *per se*.

5. Namesto konca

Ali zgoraj orisane spremembe pomenijo (nedopustno) širjenje policijskih pooblastil? Odgovor ne more biti enozvočen. Slovenija se je na pojav organiziranega kriminala na kazensko-procesnem področju odzvala s sprejemom palete novih policijskih pooblastil, ki v nekaterih primerih pomenijo odmik od klasičnega policijskega dela in lahko močno posegajo v pravice posameznikov. Že na samem začetku njihovega življenja je ta pooblastila spremljala vrsta diskusij in končno sta bila oba zakona, ki sta jih normirala, razveljavljena na ustavnem sodišču. Dežela na sončni strani Alp v tem pogledu ni izjema, podobne zgodbe okrog PPU se dogajajo tudi v drugih državah (Nemčija, Avstrija, ZDA). Gre pač za vročo temo, s katero se v zadnjem času pogosto ukvarja tudi Evropsko sodišča za človekove pravice (samo nekaj zadnjih odločb: *Halford v. United Kingdom,* 27. 5. 1997, *Kopp v. Switzerland,* 25. 3. 1998, *Lambert v. France,* 24. 8. 1998; *Valenzuela Contreras v. Spain,* 30. 7. 1998; *Teixeira de Castro v. Portugal,* 9. 6. 1998).

Če novo ureditev (novela ZKP in ZPol) celostno primerjamo s staro ureditvijo (ZKP in ZoNZ), potem iskreno ne moremo mimo ugotovitve, da je ureditev preglednejša, pravno določnejša, predvsem pa jasneje določa pristojnosti in odgovornosti različnih procesnih subjektov (vključno z večjim varstvom obtoženca). V tem pogledu je pomemben spremenjen položaj DT, ki je prisiljen v večjo aktivnost, s čimer se posledično policiji jemlje del monopola nad PPU; zaostreni in natančnejši postopki predlaganja ukrepov pa morajo nujno pripeljati do bolj utemeljenih in kvalitetnejših argumentov za izdajanje odredb. Po drugi strani je nekaj (pomembnih) neskladij med ZKP in ZPol, kar je gotovo tudi posledica krize identite, ki preveva celoten slovenski predkazenski postopek. Ključno pa je, da se določeni pojmi, ki so bodisi novi bodisi nedorečeni, napolnijo s prav(n)o vsebino (to velja posebej za utemeljene razloge za sum kot tudi za vsebino definicij posameznih PPU).

Na koncu lahko (s kančkom ironije) vzkliknem le:

POMS je mrtev, naj živijo PPU!

O pravnem svetovanju in brezplačni pravni pomoči

Primož Šporar

Mednarodni akti in primerjava

Cela vrsta mednarodnih aktov nesporno določa pravico vseh do enakosti pred zakonom, čeprav je obseg pravic odvisen od posameznih določb v samih aktih. **Splošna deklaracija o človekovih pravicah**[1] vsebuje določila o enakosti vseh pred zakonom, pri čemer imajo vsi, brez diskriminacije, pravico do enakega pravnega varstva in pravico do učinkovitega pravnega sredstva pri pristojnih državnih sodnih oblasteh proti dejanjem, ki kršijo temeljne pravice, priznane z ustavo ali zakoni. **Mednarodni pakt o državljanskih in političnih pravicah**[2] določa enakost pred sodišči in pravico vsakogar, da se njegov primer pravično in javno obravnava pred pristojnim, neodvisnim in nepristranskim sodiščem. **Kopenhagenska deklaracija o socialnem razvoju**[3] v prvi obvezi za države poudarja trden pravni okvir na nacionalni ravni ter, v skladu z mednarodnim pravom in obvezami, zagotovitev dostopa do sodišč in odstranitev vseh oblik diskriminacije. **Evropska konvencija o človekovih pravicah**[4] vsebuje določbe o uživanju pravic in svoboščin, določenih s konvencijo, kar je zagotovljeno vsem ljudem brez razlikovanja na podlagi različnih okoliščin, katerih del sta tudi socialni izvor in lastnina. Poleg tega je **Svet Evrope** izdal še celo vrsto **priporočil** in **resolucij**, ki se dotikajo omenjene problematike, in sicer: Resolucijo (78) 8 o pravni pomoči in o pravnem svetovanju, Priporočilo R (93) 1, ki se nanaša na dostop do sodišč in pravico zelo revnih, Resolucijo (76) 5 o pravni pomoči v civilnih, upravnih in gospodarskih zadevah ter Priporočilo št. R (81) 7 odbora ministrov državam članicam o ukrepih, ki naj olajšajo dostop do sodišča.

Zlasti zanimive določbe vsebujeta prva dva navedena akta Sveta Evrope:

• **Priporočilo o učinkovitem dostopu zelo revnih do sodišč in pravosodja** napotuje države na reševanje štirih sklopov vprašanj. Prvi sklop je olajševanje dostopa revnih do sodišč s pospeševanjem pravnega svetovanja revnim ter pokrivanjem stroškov le tega ter postavitvijo svetovalnih centrov na siromašnih področjih, kjer je to potrebno. Olajševanje učinkovitega dostopa do skoraj sodnih metod reševanja sporov za revne z razširitvijo pravne pomoči na takšne oblike reševanja sporov in povečanjem vpletenosti nevladnih ali prostovoljnih organizacij, ki zagotavljajo podporo zelo revnim v teh postopkih, sestavlja drugi sklop, tretji vsebuje različne načine olajševanja dostopa do sodišč, kot so razširitve pravne pomoči na vse vrste in stopnje postopkov, ne glede na vlogo prizadetih oseb, na osebe brez državljanstva in tujce v vsakem primeru, ko bivajo na ozemlju države, ki postopek vodi, priznavanje pravice do izbire svetovalca, omejevanje okoliščin za zavrnitev pravne pomoči (nesprejemljivost vloge zaradi izrazito nezadostnih obetov za uspeh), poenostavitve postopkov in dodelitve takojšnje pomoči, če je to mogoče, zadnji sklop pa določa razmerja in sodelovanje z organizacijam, ki takšno dejavnost že opravljajo.

• **Resolucija o pravni pomoči in svetovanju** postavlja kot vodilo tezo, da je pospeševanje dostopnosti pravnega svetovanja osebam v slabih ekonomskih razmerah pomemben del odprave ovir pri dostopu do sodišč. Resolucija vsebuje celo vrsto okoliščin, ki jih je ob dodelitvi pravne pomoči potrebno upoštevati, in sicer finančna sredstva in obveznosti prosilca, pričakovane stroške postopka, dostopnost pomoči tudi v primerih, ko oseba še sama prispeva k pomoči (delno brezplačna pomoč), kritje vseh stroškov v zvezi s postopkom, fleksibilen sistem spremembe ali nove dodelitve pomoči če med postopkom pride do spremembe pri prosilcu, vključevanje oseb, ki so za nudenje odvetniške dejavnosti strokovno usposobljene, možnost proste izbire strokovnega pomočnika s strani prosilca ter možnost pritožbe zoper odločitev o zavrnitvi pomoči. Posebej pomembna so določila o odgovornosti države za financiranje takšnega sistema pomoči ter o potrebnih korakih za splošno poznavanje takšnega instituta med potencialnimi prosilci.

Različne ureditve - vendar tudi poenotenje postopkov

Da je sistem nudenja brezplačne pravne pomoči in svetovanja odvisen od ureditve v posamezni državi, je jasno, pomembno pa je, da se vsaj pri nekaterih značilnostih prekrivajo oziroma da prihaja do poenotenja postopkov.[5] Ker natančna analiza tujih ureditev presega namenjeni prostor, je smiselno omeniti vsaj tri zanimive sisteme.

Nemški sistem na podlagi zveznega zakona[6] o pravnem svetovanju in zastopanju za državljane z nizkimi dohodki zajema dve obliki pomoči in sicer pravno svetovanje in zastopanje pred sodnimi organi. Pravno pomoč lahko nudijo le odvetniki, bodisi v zasebnih odvetniških pisarnah ali prek svetovalnih centrov, ki so ustanovljeni v dogovoru z deželno pravosodno upravo. Izjemoma je pomoč zagotovljena tudi s strani najnižjih sodišč (pomoč nudi tako imenovani Rechtspfleger), kadar gre zgolj za nasvet glede možnosti za pomoč ali za enostaven in hitro rešljiv pravni problem. V nobenem primeru pa seveda nižja sodišča ne morejo nuditi pravne pomoči v obliki zastopanja posameznika v postopku.

Pogoji za pridobitev pomoči so zakonito prebivanje na ozemlju Republike Nemčije, nepreseganje vnaprej določenega dohodkovnega standarda,

---

[1] *Izvirnik: Universal Declaration of Human Rights, General Assembly Resolution 217 A (III) of the United Nations of 10 December 1948.*

[2] *Izvirnik: International Covenant on Civil and Political Rights, General Assembly Resolution 2200 A (XXXI) of 16 December 1966.*

[3] *Izvirnik: Declaration on Social Progress and Development, General Assembly Resolution 2542 (XXXIV) of 11 December 1969.*

[4] *Izvirnik: European Convention on Human Rights, Council of Europe, 1951.*

[5] *dober primer je prijavnica za pravno pomoč v tujini (Application Form for Legal Aid Abroad), ki temelji na sporazumu držav članic Evropske Unije o prenosu prošenj za pravno pomoč (European Agreement on Transmission of Applications for Legal Aid) in se uporabi, ko stranka zaprosa za pomoč v tujini.*

[6] *Gesetz uber Rechtsberatung und Vertretung fur Burger mit geringem Einkommen - Beratungshilfegesetz, BerHG, sprejet na podlagi določb BGB-ja, dne 18. 6. 1980.*

v civilnih zadevah nebagatelnost zahtevka, izgledi za uspeh v postopku, očitna pa ne sme biti tudi neutemeljenost zahtevka. Za pridobitev brezplačne oziroma subvencionirane pravne pomoči je potrebno, da posameznik glede na svoje osebne in premoženjske razmere nima zadostnih sredstev za plačilo odvetnika, kar je podano v primerih, ko bi bila stranka po pravilih civilnega postopka oproščena plačila stroškov postopka. Pogoji so še, da ni drugih možnosti za pomoč oziroma bi le te za dosego istega cilja zahtevale neopravičeno in nesorazmerno veliko časa za stranko, da se varstvo pravic v postopku ne zahteva iz razlogov objestnosti oziroma šikanoznosti in da je mogoče predmet spora uvrstiti v eno izmed naslednjih pravnih področij: področje civilnega prava, vključno z delovnim pravom, ter področja upravnega, ustavnega in socialnega prava.

V **angleškem** pravnem sistemu ni integralne organizacije, ki bi zagotavljala brezplačno oziroma subvencionirano pravno pomoč, kar je posledica ureditve angleškega sistema lokalne samouprave. Pravna pomoč v okviru kazenskega in civilnega postopka je tako v pristojnosti države, medtem ko je zagotavljanje pravne pomoči v drugih postopkih prepuščeno posameznim lokalnim skupnostim (county, district, parish (England), community (Wales), borough (Great London) in posledično se te ureditve med seboj razlikujejo. Brezplačna pravna pomoč se v eni od zgoraj navedenih oblik nato odvija na lokalni ravni bodisi v okviru svetovalnih bodisi v okviru pravnih centrov ali na nacionalni ravni po Programu za pravno pomoč (Legal aid scheme). Na prvi pogled zapleteno shemo pomoči tako sestavljajo svetovalni centri za splošno pravno pomoč in sicer Pisarne za pravno svetovanje državljanom (Citizens´ Advice Bureaux), Okoliški svetovalni centri (Neighbourhood advice centres) in Center za svetovanje mladim (Young people s Advisory and Couselling Services) ter specializirani pravni centri kot na primer Centri za svetovanje potrošnikom, Agencije za stanovanjsko problematiko (Housing Advice Agency), Centri za finančno svetovanje (Money Advice Centres), Enote za socialne pravice (Welfare Rights Units) ter dobrodelne skupine in skupine za pritisk. Podrobneje kaže omeniti delovanje pravnih centrov, ki so ključni pri zagotavljanju brezplačne pravne pomoči. Organizirani so kot osebe zasebnega prava, najpogosteje kot t.i. Company limited by guarantee. V centrih so redno zaposleni odvetniki, pa tudi nepravniki in prostovoljci. Financiranje pravnih centrov v največji meri poteka preko sredstev pridobljenih po Programu za pravno pomoč, preko prispevkov lokalnih skupnosti ter preko sredstev dobljenih v okviru dobrodelnih donacij. Za ustanovitev vsakega pravnega centra je potrebno predhodno dovoljenje (t.i. waiver) odvetniške zbornice. Postopek in pogoje za dodelitev le tega ureja Sporazum o postopku in pogojih za dodelitev dovoljenja iz leta 1977, ki hkrati tudi natančno določa področja, ki so izvzeta iz pristojnosti pravnih centrov (na primer nekatera dejanja iz zapuščinskega postopka, kazenske zadeve polnoletnih oseb, razveza, postopki za ustanavljanje, ukinjanje ter prenos lastninske pravice na nepremičninah). Izjema so prva splošna posvetovanja, pisanje nekaterih začetnih vlog, nujni primeri (t.i. emergency) in druge določene izjeme. Vsi centri so vezani na določena skupna načela in sicer nudenje pomoči zajema vedno posameznike na določenem geografsko omejenem področju (na primer Camden Law Centre), načeloma pa do pomoči niso upravičeni tisti, ki bi si glede na svoje premoženjsko stanje lahko plačali odvetnika, vendar se to načelo zelo široko interpretira, saj pogoji in način za dokazovanje premoženjskega stanja niso izdelani, storitve pa so v celoti brezplačne, ker sistem prispevkov (contribution) tukaj ni uveljavljen. Vsak center ima določeno delovno področje na katerega je njegovo delovanje vezano. Najpogosteje se pomoč nudi na področju stanovanjske problematike, mladoletnega prestopništva, delovnega in socialnega prava, družinskega prava, pa tudi na davčnem in finančnem področju. V opravičenih primerih lahko centri nudijo predhodni pravni nasvet tudi mimo zgoraj navedenih pogojev.

Zanimivo ureditev ponuja tudi **nizozemski** sistem, kjer Zakon o pravni pomoči (Wet op de RechtsBijstand-WBR) konkretizira ustavno pravico državljanov do brezplačne pravne pomoči, opredeljeno v 18. členu Ustave in katero se je Nizozemska zavezala zagotavljati po 6. členu Evropske konvencije o človekovih pravicah. Pravna pomoč zajema dve obliki in sicer svetovanje ter zastopanje. Izvajalci so pisarne za pravno pomoč (Bureau voor rechtshulp), ki so ustanovljene in delujejo na vsakem sodnem območju. V njih so zaposleni pravniki, pravna pomoč ki jo posredujejo strankam pa je načeloma omejena le na pravno svetovanje ter na manj kompleksne pravne probleme, za rešitev katerih ni potrebno sodno varstvo. Druga možnost so odvetniki (Advocaten), ki imajo poleg končanega študija opravljen tudi pravosodni izpit in ki lahko poleg svetovanja stranke v postopku tudi zastopajo (social advocates). O dodelitvi pomoči odloča odbor za pravno pomoč (Raden voor rechtsbijstand) pri čemer je do brezplačne oziroma subvencionirane pravne pomoči prosilec upravičen, če sta kumulativno podana dva pogoja. Prvi je, da prosilec glede na svoje osebne in premoženjske razmere nima zadostnih sredstev, da bi v celoti nosil stroške postopka. Ta pogoj je izpolnjen, če je osebni dohodek prosilca nižji od približno ena in pol kratne višine po zakonu določenega zajamčenega osebnega dohodka ob pogoju, da prosilec nima drugih virov dohodkov. Drugi pogoj je, da primer izpolnjuje določene vsebinske pogoje. Tako ta pogoj ni izpolnjen, če gre na primer za spore majhne vrednosti ter če ni potrebna pravna ekspertiza za zaščito pravic in bi lahko prosilec sam poskrbel za uveljavitev svojih pravic.

Sicer pa se sistemi med seboj močno razlikujejo, saj je v nekaterih tovrstna dejavnost pridržana odvetnikom, v drugih pa gre za široko paleto institucij, ki takšno pomoč nudijo. Poleg tega obstaja cela vrsta posameznih določb v zakonodaji drugih držav, ki lahko ob primerni interpretaciji služijo bodoči slovenski ureditvi in jih bo potrebno preučiti.

Ureditev v Sloveniji

Brezplačno pravno pomoč so nudila temeljna in delovna sodišča na podlagi zakona o pravni pomoči (razveljavljen leta 1993 z zakonom o odvetništvu[7]) in zakona o rednih sodiščih[8] (v zvezi s sodnim poslovnikom).[9] Tako zakon kot poslovnik sta bila razveljavljena z zakonom o sodiščih.[10]

Kljub razveljavitvi pa ni mogoče govoriti o popolni pravni praznini na tem področju. Postopkovna zakonoda-

[7] *Uradni list RS, št. 18-817/93, RS 24-1465/96 (odločba Ustavnega sodišča; razveljavitev 28. člena).*

[8] *Uradni list SRS, št. 10/77.*

[9] *Uradni list SRS, št. 26/78.*

[10] *Uradni list RS, št. 19/94, 45/95.*

ja, ob siceršnjih pomanjkljivostih v postopku, kot so po eni strani restriktivnost pogojev za pridobitev (na primer ogrozitev preživljanja oziroma eksistenčni minimum), po drugi pa preširoka dostopnost (pravica ni pogojevana z izkazanostjo vsaj določene možnosti za uspeh v postopku), sicer ureja vprašanje brezplačne pravne pomoči v sodnih postopkih,[11] kar pa ne pomeni celovite ureditve, saj s predpisi ni urejeno pravno svetovanje in pomoč socialno ogroženim v postopkih izven sodišč.

Trenutni položaj je ob upoštevanju nedefiniranosti pojmov pravne pomoči, pravnega svetovanja in brezplačne pravne pomoči[12] nedosleden in omejujoč vsaj s strani potencialnih uporabnikov, če ne tudi s strani morebitnih ponudnikov takšnih storitev[13]. Tako Zakon o odvetništvu na primer določa, da odvetnik v okviru opravljanja odvetniškega poklica pravno svetuje, zastopa in zagovarja stranke pred sodišči in drugimi državnimi organi, sestavlja listine in zastopa stranke v njihovih pravnih razmerjih,[14] prav tako pa določa, da lahko pred sodišči proti plačilu stranko zastopa samo odvetnik, če zakon ne določa drugače.

Zaradi zakonske nedorečenosti ostalega delokroga odvetnika oziroma izrecne neomejenosti le tega, se je v praksi razvila dilema, **ali je res samo odvetnik po zakonu izključno pooblaščen, da nudi pravno pomoč.** Za pozitiven odgovor na takšno tezo je potrebno izhajati iz določb zakona o odvetništvu, s katerim je bil razveljavljen zakon o pravni pomoči, zaradi česar zakonodajalec očitno meni, da je problematika v novem zakonu zadovoljivo urejena in ni potrebe za opravljanje tovrstne dejavnosti izven odvetniških vrst.

Možnost nepritrditve zgornji tezi bi kazalo iskati v upoštevanju dejanskega stanja in različne sodne prakse v zadnjem času. Dejansko stanje, v katerem cela vrsta organizacij opravlja dejavnost pravnega svetovanja, morda ne kaže zgolj na široko tolmačenje pravice nudenja pravne pomoči, ampak bolj na žalostne razmere, v katerih pač obstoječi mehanizmi ne zadoščajo.

Zanimivo je tudi tolmačenje sodne prakse ob - na primer - sklepu o vpisu v register za pravno osebo, ki opravlja dejavnost pravnega svetovanja[15] s pristavkom sodišča, da opravlja dejavnost pravnega svetovanja brez odvetniških in notarskih storitev. Zgornja definicija prinaša nedoslednost ureditve vsaj v terminološkem pomenu, saj klasifikacija kot krovni pojem uporablja izraz "pravno svetovanje", pod katerega spada na primer tudi dejavnost zastopanja, sodišče pa, kot rečeno, dovoli pravno svetovanje brez odvetniških storitev, ki po zakonu o odvetništvu vključujejo tudi pravno svetovanje.

Ob ekstenzivnem tolmačenju zakona pod premiso družbenih potreb zakon očitno ne omejuje dejavnosti pravnega svetovanja na odvetniške vrste, kar prinaša dve posledici. Prva je morebitna nevarnost prenosa tovrstnega svetovanja v dejavnost subjektov, ki ob pomanjkanju ustrezne ureditve, preprosto niso vezani na minimalne pogoje, s čimer se pod krinko varovanja človekovih pravic potencialne prosilce izpostavlja zniževanju praga varstva. Druga posledica pa prinaša možnost vpeljave subjektov in mehanizmov, ki lahko opravljajo preventivno svetovalno dejavnost, namenjeno nadomestnemu reševanju sporov izven sodišč s postopki pomiritve, sklenitvijo izvensodnih poravnav in morebitnimi izvensodnimi odločitvami v sporih.

Če odvetniki iščejo svoj kurz v slovenski družbi in imajo trenutno težave z lastnim delovanjem,[16] vendarle prispevajo k izgradnji splošne pravne kulture, še posebej ob visoko zastavljenih nalogah, kot so na primer obveščanje javnosti o njenih pravicah in dolžnostih, varovanje temeljnih svoboščin ter posebna skrb, ki naj bi jo nudili revnim in drugim osebam v neugodnem položaju.[17] Ob morebitni razširitvi pravnega svetovanja na preventivno dejavnost in nudenje pravne pomoči v postopkih nadomestnega reševanja sporov, na zastavljeno vprašanje, ali tudi takšna dejavnost ostaja v pristojnosti odvetnikov, verjetno ni mogoče podati pozitivnega odgovora.[18] Če so razmere v državah v tranziciji še bolj problematične, v domačem prostoru kvaliteta odvetniških storitev ni ovira, postavlja pa se, na primer pri nadomestnem reševanju sporov, vprašanje kolizije interesov med strankinim interesom in potencialnim dohodkom za odvetnika v postopku, ki bi sicer sledil. Posledično pa je treba posebno previdnost nameniti prenosu takšnih dejavnosti med različne druge subjekte, pri čemer bi bili notarji verjetno najboljša rešitev, možna pa je tudi ustanovitev novih služb.[19]

Morda lahko tako na prvi pogled preširoka materija pričujočega prispevka lažje dobi podlago v sicer sporni sintezi, po kateri je idealni sistem pravnega svetovanja torej tisti, ki deluje kompleksno, in sicer preventivno v smislu osveščanja javnosti o njenih pravicah, svetovalno, ko stranka že ima težavo, z različnimi oblikami nadomestnega reševanja sporov, vse skupaj z upoštevanjem enakosti strank in možnostjo dodelitve brezplačne pomoči stranki, ob natančno določenih pogojih za opravljanje takšne dejavnosti in upoštevanju že oblikovanih institutov, ob primerni ažurnosti in za primerno ceno. Postopek pa naj bo stvar strokovne javnosti in konstruktivnega pogovora, vedno z mislijo, da rešitve potrebujemo včeraj - ne jutri.

---

[11] *Glej na primer Aleš Galič, Oprostitev stroškov in brezplačna pravna pomoč v pravdnem postopku kot izraz načela socialne države, Pravnik, Ljubljana, letnik 53 (1998), 4-5.*

[12] *Angleški sistem ima na primer razdelane pojme pravne pomoči v celoti (legal aid) na:*

- svetovanje (advice), ki zajema pravno kvalifikacijo nekega problema, možnosti, ki jih ima posameznik na razpolago, seznanitev z možnostmi postopkov in uvedbo postopkov;

- pomoč v ožjem smislu (assistance), kjer je vloga svetovalca že bolj aktivna, saj takšna oblika nudenja pravne pomoči zajema tudi pisanje tožb, peticij in drugih pisnih vlog;

- zastopanje (representation), gre za predstavljanje oziroma zastopanje posameznika pred sodnimi organi, če je potrebno pa tudi že prej pred državnimi organi (na primer na policijski postaji).

[13] *Pričujoči članek se omejuje zgolj na dejavnost odvetnikov, čeprav je v zvezi s pravnim svetovanjem nujno upoštevati tudi dejavnost notarjev, družbenega pravobranilca, centrov za socialno delo, varuha človekovih pravic in vrste nevladnih organizacij.*

[14] *2. člen Zakona o odvetništvu.*

[15] *Uredba o uvedbi in uporabi standardne klasifikacije dejavnosti, Uradni list RS, št. 34-1377/94, 3-272/95, 33-1647/95, 15-743/96.*

[16] *Dr. Konrad Plauštajner, Etični izzivi slovenskemu odvetništvu, Pravna Praksa št. 12/98, priloga.*

[17] *Temeljna načela o vlogi odvetnikov, Združeni narodi, 8. kongres o preprečevaju kriminalitete in obravnavanju prestopnikov, Havana, Kuba, 1990.*

[18] *Mnenje direktorjev pravnih programov COLPI (Constitutional and Legislative Policy Institute) iz vzhodne in centralne Evrope, Budimpešta, november 1998.*

[19] *Svetovalni, poravnalni in arbitražni servis (Advisory, Conciliation and Arbitration Service Đ ACAS) na primer v Veliki Britaniji opravlja naloge določene z delovno zakonodajo ter skrbi za preventivno preprečevanje sporov, poravnave pri morebitnih sporih, zagotavlja brezplačne informacije in nasvete ... Praktični rezultati sežejo do 70 % uspešnosti pri sklepanju poravnav. Več: Jernej Rovšek, Poravnalni načini reševanja sporov, Pravna Praksa, 18/98, str. 36.*

Pravdni postopek po novem

Pregled sprememb in novosti

Hinko Jenull

Ustavni zakon za izvedbo Ustave Republike Slovenije (Ur. l. RS, št. 33/91-I in 21/94) je v 1. členu določil, da se morajo predpisi, ki niso v skladu z Ustavo RS, uskladiti najkasneje do 31. decembra 1993. Do uskladitve se je tudi v novi slovenski državi, v skladu z določbo tega in 4. člena Ustavnega zakona za izvedbo temeljne ustavne listine o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije (Ur. l. RS, št. 1/91-I), uporabljal **prejšnji "zvezni" Zakon o pravdnem postopku** (Ur. l. SFRJ, št. 4/77, 36/77, 36/80, 69/82, 58/94, 74/87, 14/88, 57/89, 20/90 in 27/90, dalje **ZPP/77**).

Priprava in sprejem novega zakona o pravdnem postopku nista bila potrebna le zaradi formalne **uskladitve s pravnim redom RS**. Nujno je bilo na novo urediti pristojnosti v samostojni in enoviti državi v skladu z uveljavljenim načelom delitve oblasti. Potrebno je bilo ne le terminološko, tudi vsebinsko zakon uskladiti s spremembami v ustavnopravni družbeno-politični in gospodarski ureditvi ter z novimi organizacijskimi predpisi s področja pravosodja. Skrajni čas je bil za novo določitev denarnih zneskov, ki vplivajo na pristojnost in sestavo sodišča, na vrsto postopka ter na pravico do pravnih sredstev.

Zakonodajalec pa je največ obetal in praksa tudi največ pričakuje od vsebinskih **sprememb, ki naj bi prispevale k večji učinkovitosti in pospešitvi postopkov, s tem pa tudi k odpravi zaostankov pri delu sodišč.** Poglavitna ovira za hitrejše sojenje naj bi bila v neprimernih, preveč ohlapnih procesnih določbah, ki jih stranke zlorabljajo za zavlačevanje, pri čemer sodniki nimajo "procesnih sredstev" za učinkovitejše sojenje. Čeprav (oziroma žal prav zato ker) ni bila pripravljena nobena resna analiza in raziskava dejanskih razlogov za neučinkovito delo sodišč, je tudi tako izhodišče zakonodajalca lahko legitimno, enako velja za pričakovanja zakonodajalca, da bo stanje pravne varnosti popravil z "disciplinirnjem strank" in tako zagotovil ustavno pravico do sojenja v razumnem roku.

Ali in koliko bo novi Zakon o pravdnem postopku (Ur. l. RS, št. 26/99, dalje: ZPP) izpolnil ta pričakovanja in obljube zakonodajalca, je težko napovedati. V Državnem zboru je bil obravnavan kar štiri leta, gre za čas, ki bi skoraj zadoščal za temeljito pripravo novo zasnovanega civilnega procesa. Vendar pa je po drugi strani v tem obdobju njegov koncept bil dvakrat bistveno spremenjen in je nihal od manjših, nujnih popravkov, do ostrega zasuka v hiter, dispozitivni in strogo formaliziran postopek. Nato se je v zadnji fazi znašel nekako na sredi med obema skrajnostima. Teoretiki ugotavljajo[1], da konceptualno ne gre za nov zakon, gre torej le za uskladitev z novim ustavnim redom in za spremembo posameznih institutov, ki naj bi v doslej najbolj kritičnih fazah dali "pospešek" počasnemu pravdanju.

Prvo branje novega zakona žal pokaže, da izdelek že redakcijsko ni povsem dovršen, vidne so določene procesne razpoke in protislovja, posamezne določbe so vprašljive tudi z ustavno pravnega vidika. Tudi izhodišče samo (da je greh v zakonu) je močno sporno, zanikajo ga že izkušnje posameznih sodišč in sodnikov, ki so tudi ob starem ZPP/77 zgledno učinkovito poslovali.

Ne glede na navedeno, pa **izdelku in avtorjem gotovo ni mogoče odrekati niti dobrih namenov niti poguma pri spremembi poteka civilne pravde z zaostritvijo procesne discipline in preložitvijo teže pravdanja v breme strank.**

Pri tem pa **so bili nujni številni kompromisi, narejene so bile mnoge izjeme, kar sistemu daje vtis "nekonsistentnosti"**. Ob odvetniškem monopolu za zastopanje se ohranja načelo pomoči neuki stranki, pač zaradi neurejene brezplačne pravne pomoči. Koncentracija navedb povečuje vlogo dobrega materialnega procesnega vodstva, zlasti ob nevezanosti sodišča na pravno podlago zahtevka. S tem se posredno zanika načeloma poudarjena dispozitivnost. Ostaja uradni preizkus izpodbijanih odločb, tudi ob kvalificiranem zastopanju. Vročanje je rešeno na pogled učinkovito, vendar daje zakon dovolj možnosti za "vrnitev v prejšnje stanje", ta del postopka pa zadevo vedno zapelje stran od meritorne rešitve. "Eventualna maksima" se ob preozki razlagi lahko izteče v številne obnove postopkov ali tožbe zaradi neupravičene obogatitve, kar končno povzroči še več dela preobremenjenim sodiščem.

Novi zakon obeta pestro in polemično znanstveno in strokovno razpravo o posameznih spremenjenih institutih. Skupaj s sodno prakso bo pravna znanost deloma popravila napake zakonodajalca, deloma gotovo tudi spremenila doseg in učinke posameznih določb ali jim dodala nove. Zato je ta prispevek lahko le kratek **pregled zakonskih določb, ki so v primerjavi s sedaj še veljavnim ZPP (dalje: ZPP/77), bistveno spremenjene oziroma nove in tistih, ki so opuščene[2],** upoštevajoč sistematiko zakona. Pri tem sem lahko le na kratko ocenil njihov pomen, predvsem za ravnanje pravdnih strank, kolikor je pred uveljavitvijo zakona sploh možno[3].

---

[1] *Glej **dr. Lojze Ude** "Temeljna načela civilnega procesnega prava v novem Zakonu o pravdnem postopku", gradivo PF v Mariboru, za posvetovanje "Novosti zakona o pravdnem postopku", Maribor, 12. maj 1999*

[2] *Pri pripravi prispevka mi je bil v pomoč strnjen "Pregled sprememb v novem ZPP" **dr. Aleša Galiča***

[3] *Za natančnejšo razlago pomena "spremenjenih" določb glej gradivo navedeno pod 1) avtorjev: **dr. Lojze Ude, dr. Vesna Rijavec, mag. Rajko Knez, mag. Dušan Dougan, Urška Mikl***

I. del SPLOŠNE DOLOČBE

Temeljne določbe

Temeljna načela so spremenjena v smeri, ki naj bi, po pričakovanju zakonodajalca, prispevala **k večji hitrosti in učinkovitosti postopka**. Ta namen naj bi bil dosežen predvsem s krepitvijo dispozitivnosti na račun oficialnosti postopka, z večjim poudarkom načelu pisnosti v primerjavi z načelom ustnosti, z omejitvami pri iskanju materialne resnice, s širitvijo razpravnega in oženjem preiskovalnega načela, poudarjanjem pospešitve in ekonomičnosti postopka, strožjo prepovedjo zlorabe procesnih pravic in opustitvijo doslej prevladujočega zbornega sojenja.

Le del vseh sprememb, do katerih je prišlo zaradi take usmeritve, je možno prikazati ob pregledu temeljnih določb. Na način zakonodajne izvedbe bo zato posebej in podrobneje opozorjeno v ustreznih poglavjih zakona.

Redakcijsko so spremenjene določbe o omejitvah **načela dispozitivnosti,** vendar še vedno le pri neposrednem razpolaganju s samim zahtevkom (odpoved, pripoznava, poravnava). Zunaj predpisane oficialnosti (prisilni predpisi, moralna pravila) ostajajo vsa posredna razpolaganja, ki lahko strankam zagotavljajo enake (tudi prepovedane) učinke, kot na primer priznanje dejstev, opustitev procesnih dejanj ...(3. člen).

Čeprav s pridržkom "kadar zakon tako določa", je sodišče sedaj pooblaščeno odločiti o tožbenem zahtevku **tudi le na podlagi pisno izvedenih pravdnih dejanj in na podlagi posredno izvedenih dokazov** (2. odstavek 4. člena). Gre za izjemo od načela ustnosti in neposrednosti (s tem tudi javnosti) obravnavanja (1. odstavek 4. člena) .

Ni več določbe, po kateri je moralo sodišče popolnoma in po resnici ugotoviti sporna dejstva, od katerih je odvisna utemeljenost zahtevka (načelo materialne resnice). Poudarek je sedaj na **obveznosti strank, da navedejo vsa dejstva, na katera opirajo zahtevke in predlagajo dokaze**. Omejena je tudi pristojnost sodišča, ki sedaj ne sme izvesti dokazov, ki jih stranke niso predlagale, tudi če bi bili pomembni za odločitev, razen v primerih, ko gre za nedovoljeno razpolaganje z zahtevki. V tem obsegu sme sodišče, kot doslej, ugotavljati tudi dejstva, ki jih stranke niso navajale (7. člen).

Obveznost pred sodiščem **govoriti resnico in pošteno uporabljati pravice**, ki so priznane z zakonom, je sedaj od strank **razširjena** še **na** njihove **zakonite zastopnike in pooblaščence** (9. člen).

Zaradi spremenjene in strožje ureditve varstva osebnih podatkov je dano pravdnemu sodišču pooblastilo, da od upravljalcev zbirk zahteva **brezplačno posredovanje podatkov**, ki so potrebni za odločitev (10. člen).

Načelni prepovedi **zlorabe pravic** je dodana kaznovalna določba. Če gre pri tem za namen škodovati drugemu, ali za poskus doseči cilje v nasprotju z dobrimi običaji, vestnostjo in poštenjem, se izreče **denarna kazen** (za fizično osebo do 300.000 tolarjev; za pravno osebo, s. p. ali odvetnika do 1.000.000 tolarjev), ki se zoper fizično osebo, zaradi neplačila spremeni v zapor (do 30 oziroma 100 dni), zoper pravno osebo pa prisilno izterja (11. člen) .

Pouk **prava nevešči stranki** je zožen le na procesne pravice in izrecno na stranko, ki nima pooblaščenca (12. člen).

Iz okvira določb o predhodnem vprašanju je v poseben člen **izločeno "identično vprašanje"** (vezanost pravdnega sodišča na obsodilno kazensko sodbo), pri čemer ni videti, da bi šlo za bistveno vsebinsko spremembo (14. člen)

Namesto zbornega sojenja je sedaj določeno, da v pravdnem postopku **sodi sodnik posameznik**, senat pa samo, kadar tako določa zakon. K razbremenitvi sodnikov in večji učinkovitosti naj bi prispevala tudi nova pooblastilna določba, po kateri **strokovni sodelavec** opravlja v pravdnem postopku procesna dejanja, za katera je tako določeno z zakonom (15. člen).

Pristojnost in sestava sodišča

Bistvenih sprememb v tem poglavju ni. Večina spremenjenih določb je bila nujna zaradi nove organizacije sodstva in spremembe političnega in gospodarskega sistema ter uskladitve z določbami zakona o sodiščih. Zaradi spremenjene sestave sodišča je sedaj (kot izjema) izrecno določeno, v katerih zadevah sodi senat.

Faze postopka, v katerih se sodišče lahko izreče za stvarno oziroma krajevno nepristojno, so določene skladno z opustitvijo pripravljalnega naroka in uvedbo obveznega odgovora na tožbo.

Tako je **preizkus stvarne pristojnosti** potrebno opraviti uradoma že ob predhodnem preizkusu tožbe, na ugovor tožene stranke pa le, če je podan v odgovoru na tožbo, in sicer do razpisa glavne obravnave (19. člen).

Ker sestava sodišča ni več odvisna od vrednosti spora, je izpuščena določba prejšnjega zakona (III. odstavek 18. člena ZPP/77), po kateri se je **sestava sodišča** lahko spremenila tudi med postopkom. Vendar ni videti, da bi, glede na siceršnje besedilo (20. člen), ob drugačni spremembi tožbe (istovetnosti zahtevka), zaradi te spremembe sedaj prišlo do "perpetuacije" začetne sestave sodišča.

Preizkus krajevne pristojnosti je potrebno opraviti uradoma že ob predhodnem preizkusu tožbe (le če je kakšno drugo sodišče izključno pristojno), na ugovor tožene stranke, če je podan najkasneje v odgovoru na tožbo, pa se lahko sodišče izreče za krajevno nepristojno do razpisa glavne obravnave (22. člen).

Stvarna pristojnost, ki je bila prej odkazana republiškemu oziroma pokrajinskemu zakonu, je sedaj povzeta po zakonu o sodiščih z natančno določitvijo sporov, v katerih sodijo okrajna sodišča, kjer vedno sodi sodnik posameznik, in okrožna sodišča (30. - 32. člen). Pri slednjih sodi **senat** le še v sporih iz avtorskih pravic, varstva ali uporabe izumov in znakov razlikovanja, pravice do uporabe firme ter sporov v zvezi z varstvom konkurence in še v zakonskih sporih, o ugotavljanju in izpodbijanju očetovstva ali materinstva ter sporih o varstvu in vzgoji otrok (33. - 34. člen). Čeprav zakon izrecno določa, da ima v senatnih zadevah predsednik senata pooblastila sodnika, (4. odstavek 15. člena), pa pri določbah o poteku postopka zakon še vedno uporablja izraz "predsednik senata".

"Presumpcija pristojnosti", ki je po zakonu o sodiščih bila določena v prid okrožnim sodiščem, je sedaj (III. odstavek 30. člena) določena **v prid okrajnim sodiščem**. Sicer pa je razmejitev pristojnosti nespremenjena glede na določila zakona o sodiščih.

Sestava in pristojnosti višjih sodišč niso spremenjene, razen glede odločanja **na drugi stopnji na obravnavi**, kjer ni več predviden senat dveh sodnikov in treh sodnikov porotnikov, saj višje sodišče vedno odloča v senatu treh sodnikov (35. - 38. člen).

Odpravi zapletov in dvomov v zvezi s pristojnostjo, sestavo in pravnimi sredstvi bo prispevala nova določba, po kateri je **vrednost spora obvezna sestavina tožbe**; če pri nedenarnih zahtevkih ni navedena, sodišče izvede postopek, ki velja za nepopolno vlogo (45. člen).

Kot posebna krajevna pristojnost je določena **pristojnost v sporih iz pogodbenih razmerij.** Če je v teh sporih pristojno sodišče RS, ker je tu kraj izpolnitve, je krajevno pristojno sodišče, na območju katerega bi bilo treba izpolniti obveznost, ki je predmet spora (51. člen). V tem primeru, kot tudi pri preoblikovani določbi 59. člena ZPP (58. člen ZPP/77), ni videti, da bi v končni posledici (ob določbi 29. člena ZPP) bila spremenjena pristojnost sodišča RS v mednarodnih sporih.

Pristojnost po kraju poslovne enote je v skladu z ZGD sedaj urejena kot pristojnost po kraju, v katerem je **podružnica pravne osebe**, če izvira spor iz pravnega razmerja s to podružnico (60. člen).

Pristojnost za spore iz obveznosti tujih oseb, ki so nastale ali jih je treba izpolniti v RS, je bila določena po kraju, v katerem je zastopništvo ali sedež organa tuje osebe. Sedaj je določena kot pristojnost za vse spore, **ki izvirajo iz poslovanja tuje osebe**, krajevno pa je pristojno tisto sodišče, na območju katerega je podružnica ali prebivališče, oziroma sedež osebe, ki ji je zaupano opravljanje poslov tuje osebe (61. člen) .

Izpuščena je prejšnja določba (61. člen ZPP/77) o pristojnosti za spore iz razmerij **z vojaškimi enotami.**

V postopku **pred delovnimi in socialnimi sodišči sodi senat** (prehodna določba 500. člena ZPP). V II. odstavku istega člena pa je povzeta dosedanja (65. člen ZPP/77) določba o izbirni **krajevni pristojnosti v sporih iz delovnih razmerij**, kadar je tožnik delavec: na območju sodišča, kjer se je opravljalo delo oziroma kjer bi se moralo opravljati delo, oziroma kjer je bilo sklenjeno delovno razmerje.

Ob drugačni ureditvi pristojnosti za spore iz delovnih razmerij je izpuščena tudi prejšnja določba (49. člen ZPP/77) o pristojnosti za sojenje v sporih zoper državljane RS, ki stalno živijo **v tujini, kamor so bili poslani v službo ali na delo**.

Pravila postopka, po katerih delovna in socialna sodišča obravnavajo in odločajo v delovnih sporih, so sedaj urejena v posebnem zakonu (zakon o delovnih in socialnih sodiščih). Zato bi zakonodajalec navedene določbe pravno sistemsko primerneje lahko uvrstil v omenjeni zakon.

Izločitev

V tem poglavju je ob terminološki uskladitvi (v zvezi z nekdanjim delovnim razmerjem in družbenimi pravnimi osebami), poleg zaposlitve pri stranki, izločitveni razlog podan tudi, če je sodnik ali sodnik porotnik **družbenik ali tihi družbenik stranke v postopku** (2. točka 70. člena). Izločitveni razlog sodelovanja pri izdaji odločbe nižjega sodišča je razširjen na **sodelovanje v postopku** pred nižjim sodiščem, izrecno je vključeno tudi sodelovanje v arbitraži (5. točka 70. člena).

Sodnik ali sodnik porotnik, katerega izločitev se predlaga zaradi dvoma o njegovi nepristranosti, do odločitve predsednika sodišča **sme sedaj opravljati vsa, ne le najnujnejša pravdna dejanja** (71. člen). Enako velja, če izločitev zahteva stranka (74. člen). Če je sodnik izločen, opravljena dejanja nimajo pravnega učinka.

Nova je določba, po kateri je posebna **pritožba dovoljena zoper sklep, s katerim se zavrne zahteva za izločitev višjega sodnika** (V. odstavek 73. člena). Taka ureditev je tudi razumljiva, saj omenjene zavrnitve ne bi bilo mogoče izpodbijati, ker v tem primeru ni pritožbe zoper končno odločbo.

Določbe o izločitvi sodnikov se smiselno uporabljajo tudi **za strokovne sodelavce** in zapisnikarje, o izločitvi odloča sodnik (75. člen).

Stranke in njihovi zakoniti zastopniki

Uveljavljeno je poimenovanje strank kot **tožeče in tožene stranke** namesto dosedanjega tožnika in toženca, vendar žal (zaradi slabe redakcije) ne povsem dosledno.

Ker je načelo **resnicoljubnosti, poštenosti in vestnosti** razširjeno tako, da poleg strank izrecno **zavezuje tudi njihove zakonite zastopnike in pooblaščence**, so tudi ti lahko denarno kaznovani za zlorabo pravic (11. člen).

Izpuščena je posebna določba (78. člen ZPP/77) o sposobnosti biti stranka za **družbenega pravobranilca samoupravljanja in javnega tožilca** in tako odkazana na splošno določbo o pravdnih strankah, določenih s posebnimi predpisi (2. odstavek 76. člena).

Tudi po novem ZPP zakoniti zastopnik lahko v imenu stranke sam opravlja vsa dejanja. Izjema velja sedaj za tista, ki jih po zakonu lahko opravlja **le po pooblaščencu**, kar je **za postopek z izrednimi pravnimi sredstvi** izrecno pridržano pooblaščencem, ki so odvetniki, z izjemo, če ima zakoniti zastopnik opravljen pravniški državni izpit (79 . in 86. člen).

Kadar sodišče stranki postavi **začasnega zastopnika**, ga določi med notarji, odvetniki ali drugimi strokovno usposobljenimi osebami. Izrecno je določeno, da mora stroške založiti tožeča stranka. Lahko pa se zastopnik na predlog in na stroške tožene stranke sedaj postavi tudi tožeči stranki, če so po vložitvi tožbe razlogi za postavitev začasnega zastopnika nastali na njeni strani (82. člen)

Pomembno je, da je **možnost postavitve začasnega zastopnika sedaj razširjena tudi na pravne osebe**, saj 4. točka II. odstavka navedenega člena določa, da se začasni zastopnik postavi, "če je prebivališče ali sedež tožene stranke neznan, pa tožena stranka nima pooblaščenca".

Pooblaščenci

Pred sprejemom zakona je bilo precej razprav o **obveznem odvetniškem zastopanju**. Le-to je bilo sprejeto samo **za postopek z izrednimi pravnimi sredstvi**, z izjemo za stranke oziroma zakonite zastopnike strank, ki imajo opravljen pravniški državni izpit. Izjema velja le za zakonite zastopnike, ne pa tudi za statutarne oziroma pogodbene zastopnike (86. člen).

Nova je tudi določba, da pred **okrožnimi, višjimi in vrhovnim sodiščem** lahko **kot pooblaščenec zastopa le odvetnik** ali druga oseba, ki je opravila **državni pravniški izpit** (po 91. členu ZPP/77 je to veljalo le izjemoma za pooblaščence pravnih oseb). Pred okrajnim sodiščem pa je pooblaščenec še vedno lahko vsak, kdor je popolnoma poslovno sposoben. Izrecno je določeno, da se za zastopanje lahko pooblasti tudi odvetniška družba (87. člen). Zaradi dekriminacije zakotnega pisaštva je opuščena izrecna prepoved zastopanja tem osebam (1. odstavek 90. člena ZPP/77).

Če stranka ni ustrezno zastopana, ji **sodišče naloži, da imenuje pooblaščenca** v skladu z zakonom, oziroma **izjavi, da se bo zastopala sama**, sicer vlogo zavrže, oziroma procesnih dejanj ne upošteva. Zakon natančno določa pravne pouke in postopke za odpravo neustreznega zastopanja, kakor tudi pravne posledice z zavrženjem oziroma neupoštevanjem vlog (88. - 91. člen in 98. člen).

Za vložitev **izrednega pravnega sredstva je sedaj potrebno (novo) posebno pooblastilo odvetniku** (2. odstavek 95. člena), kar si bodo previdnejši zagotovili (z dvojnim podpisanim obrazcem) že ob začetku postopka.

Natančno je določeno, v katerih zadevah sme odvetnika nadomeščati **odvetniški kandidat,** kar prejšnji zakon ni urejal. Ožje kot doslej (pred okrajnim sodiščem, pred okrožnim pa le v gospodarskih sporih do 2.000.000 tolarjev) je omogočeno nadomeščanje za **odvetniškega pripravnika**, ki dela v odvetnikovi pisarni (3. odstavek 95. člena).

Glede na omejitev načela ustnosti je tudi posebej določeno, da je **pooblastilo potrebno dati pisno**, pooblastilo, dano ustno na zapisnik, ni več možno (97. člen).

V skladu s spremenjenimi določbami o zastopanju po pooblaščencih bodo morali biti ustrezno oblikovani tudi **pouki na vabilih, pozivih oziroma pravni pouki na odločbah**.

Teoretiki novo ureditev utemeljeno grajajo predvsem zaradi sistemsko neurejene brezplačne oziroma subvencionirane pravne pomoči za tiste **stranke, ki zaradi svojega premoženjskega stanja ne bodo mogle najeti odvetnikov** in jim bo na ta način najmanj v zadevah z izrednimi pravnimi sredstvi odtegnjena z zakonom predpisana obvezna pravna pomoč.

Možnosti brezplačne pravne pomoč v okviru, določenem za popolno oprostitev plačila stroškov postopka (170. člen), so glede na stroge pogoje, visoke stroške zastopanja ter počasno odločanje sodišč nezadostne. Zato je povsem negotovo, ali novo ureditev (posebej pri obveznem zastopanju po izrednih pravnih sredstvih) dovolj varujejo pred očitkom neskladnosti z ustavo.

Jezik v postopku

Opuščene so določbe o uporabi jezikov narodov in narodnosti prejšnje zvezne države (104. in 105. člen ZPP/77). Kot uradni sedaj velja **slovenski jezik, oziroma jezik italijanske ali madžarske narodne skupnosti** pri tistih sodiščih, kjer je v uradni rabi (104. člen).

Izrecno je določeno, da vloga v jeziku, ki pri sodišču ni v uradni rabi, velja za **nerazumljivo** in se vrne v popravo (2. odstavek 104. člena).

Sicer pa zakon tako kot doslej določa, da smejo stranke in drugi udeleženci v postopku na narokih in ob drugih ustnih procesnih dejanjih pred sodiščem uporabljati svoj jezik. Ustno prevajanje pa se jim v takem primeru zagotovi le na njihov predlog, ali če sodišče ugotovi, da ne razumejo slovenskega jezika (102. člen).

Vloge

Pri navedbi vsebine vlog je v primerjavi s prejšnjo ureditvijo **izpuščen poklic strank**, ki se v sodni praksi tudi doslej ni navajal (II. odstavek 105. člena).

Pomembnejša je določba, po kateri vloga, prejeta z **uporabo telekomunikacijskih storitev,** šteje za podpisano od osebe, ki je na vlogi navedena kot podpisnik, kar pomeni, da v takem primeru ni potreben poseben podpis vlagatelja. Seveda pa bo tako vlogo v vseh tistih primerih, ko jo je potrebno vročiti tudi nasprotni stranki, nujno dopolniti z zadostnim številom dodatno poslanih (pisnih) izvodov (II. odstavek 105. člena).

V skladu s poudarjeno pisnostjo je izpuščena določba, po kateri je stranka namesto z vlogo lahko izjavo podala **ustno na zapisnik** pri pravdnem sodišču (4. odstavek 106. člena ZPP/77).

Pri **popravi oziroma dopolnitvi vlog** vložnik ni vabljen na sodišče in se vloga ne vrne v popravek, zahteva se le poprava ali dopolnitev. Za vlogo, ki ni popravljena ali dopolnjena, je sedaj enotna sankcija zavrženje. V primeru, če vložnik ne vloži zadostnega števila izvodov vloge ali prilog, ni več možno narediti prepisa na stroške stranke, tudi taka vloga se zavrže (108. člen).

Za **žalitev sodišča, strank ali drugega udeleženca** v postopku, storjeno z vlogo, se kaznuje po določbah 11. člena o denarni kazni za zlorabo pravic. Ta kazen se lahko spremeni v zapor, ki namesto dosedanjih 10 dni traja do 30 dni, za samostojnega podjetnika ali odvetnika pa do 100 dni (109. in 11. člen).

Roki in naroki

Ni več posebne določbe o **dopolnjevanju brzojavne vloge** (3. odstavek 113. člena ZPP/77), saj podpis po II. odstavku 105. člena ZPP ni potreben.

Pri izteku roka je izrecno in s tem povsem jasno določeno, da podaljšanje velja, če je zadnji dan roka "**sobota, nedelja, praznik ali drug dela prost dan" po zakonu o praznikih** (4. odstavek 111. člena).

Nepristojnemu sodišču poslana vloga, ki prispe k pristojnemu sodišču po izteku roka, šteje za pravočasno vloženo le, če gre napako pripisati nevednosti vložnika, ki nima kvalificiranega pooblaščenca. Opravičljiva pa je še vedno, tudi za odvetnike očitna pomota vložnika (6. odstavek 112. člena).

Nova je določba, po kateri sodišče **narok preloži** tako, da takoj naznani kraj in čas novega naroka (**"na določen čas"**), le iz upravičenih razlogov za nedoločen čas. V zapisniku o glavni obravnavi mora sodnik navesti razloge za preložitev naroka za glavno obravnavo (115. člen).

Vrnitev v prejšnje stanje bo bistveno pridobila na pomenu predvsem zaradi obveznega pravočasnega odgovora na tožbo in prekluzije navedb in dokazov na prvi glavni obravnavi. Nova je le določba, po kateri sodišče na predlog za vrnitev v prejšnje stanje, ne razpiše naroka tudi v primeru, če se vrnitev predlaga iz "očitno neopravičenega razloga" (II. odstavek 120. člena).

Zapisnik

Pri pisanju zapisnika je sedaj z zakonom legalizirana sodna praksa, po kateri z dovoljenjem predsednika senata **stranka ali njen pooblaščenec sama glasno narekujeta** zapisnikarju, kaj naj zapiše v zapisnik (124. člen).

Predsednik senata lahko odredi, da se **zapisnik vodi s pomočjo ustreznih tehničnih sredstev** ali da se stenografira, prepis se v tem primeru izdela v treh dneh, stranka ima v nadaljnjih treh dneh pravico do vpogleda v prepis zapisa in **lahko ugovarja** zoper morebitno nepravilnost prepisa. O ugovoru odloča predsednik senata (sodnik) brez naroka. Zvočni zapis se izbriše po preteku roka za ugovor; če je stranka ugovarjala točnosti prepisa, pa po pravnomočnosti odločbe o glavni stvari (125. člen).

Odločanje

Ni sprememb glede na ureditev iz ZPP/77.

Vročanje pisanj in pregled spisov

Največji prispevek k pospešitvi postopkov je pričakovati prav od spremenjenih določb o vročanju pisanj.

Najprej zaradi možnosti (že sedaj večkrat uporabljene v sodni praksi), da se vročanje na predlog nasprotne stranke lahko opravi **po pravni ali fizični osebi, ki opravlja vročanje kot registrirano dejavnost** na podlagi posebnega dovoljenja ministra za pravosodje (koncesija). Stroške take vročitve založi predlagatelj, minister pa določi pogoje in pravila za tako vročanje ter izdaja dovoljenja za njegovo opravljanje (132. člen).

Vročanje naj bi bilo učinkoviteje tudi zaradi **široko določenega časa**, sedaj se lahko vroča podnevi **od 6. do 20. ure**, ni več omejitve na delavnik, vroča se lahko torej tudi na dela proste dneve, oziroma praznike, ko je večja verjetnost, da so naslovniki "doma" (1. odstavek 139. člena). Če vročitve tako ni mogoče opraviti, se lahko po odločbi sodišča, zoper katero ni pritožbe, vroči "**v drugem času ali na drugem kraju**", torej brez opisanih zakonskih omejitev (3. in 4. odstavek 139. člena).

Za pravne osebe je določeno, da se vroča na naslovu, navedenem v registru. Če niso vpisane v registru, potem se bo vročalo na naslovu, ki je naveden v aktu o ustanovitvi. Če takemu subjektu ni mogoča vročitev na naslovu, ki je naveden v registru, se vročitev opravi z domnevo (po 1., 2. in 3. odstavku 141. člena), obvestilo se pusti na registrskem naslovu (139. in 141. člen).

Zakon ohranja določbe o **osebnem vročanju** za tožbo (opušča plačilni nalog), za izpodbojno sodno odločbo, izredno pravno sredstvo in dodaja taksni opomin za tožbo. Druga pisanja se vročajo osebno le, če tako določa zakon ali če tako odloči sodišče iz previdnosti.

Sedaj je izrecno določeno, da šteje vročitev za opravljeno osebno stranki, tudi če je pisanje vročeno zakonitemu zastopniku ali pooblaščencu (6. odstavek 142. člena). Če pošiljk ni mogoče vročiti osebno, pa se opravi "strožja nadomestna vročitev" (poizvedbe, pisno sporočilo s pozivom k sprejemu), ki se je po ZPP/77 morala zaključiti z navadno vročitvijo.

Ker pa niti navadne **oziroma nadomestne** vročitve večkrat ni bilo mogoče opraviti - uvaja zakon možnost **fiktivne vročitve.** Ta se opravi, kadar naslovniku - ki ni odsoten (143. člen), ni uspela navadna oziroma predpisana osebna niti strožja nadomestna vročitev. Opravi se tako, da vročevalec pisanje vrne sodišču; če gre za vročitev po pošti, pa pošti prebivališča naslovnika; na vratih oziroma v poštnem nabiralniku pa pusti obvestilo, v katerem je navedeno, kje je pisanje in rok 15 dni, v katerem mora naslovnik pisanje dvigniti. Obvestilo in pisanje se opremi z navedbo vzroka za takšno ravnanje, dneva, ko je vročevalec obvestilo pustil in njegovim podpisom. Če naslovnik pisanja ne dvigne v 15 dneh, **se šteje, da je bila vročitev opravljena na dan, ko je bilo puščeno obvestilo**. O vročitvi, ki je bila tako opravljena, se obvesti sodišče, ki je vročitev odredilo (141. člen). Šteti je, da gre za navadno domnevo; naslovnik lahko dokazuje, da vročitev ni bila opravljena, oziroma ni mogla biti opravljena, zaradi odsotnosti ali drugega opravičljivega razloga. Podana je možnost vrnitve v prejšnje stanje, po preteku objektivnega roka za vrnitev (3 mesece - 3. odstavek 117. člena; v gospodarskih sporih 30 dni - 2. točka 493. člena) pa obnove postopka.

Pri **odklonitvi sprejema** ima vročevalec možnost, da pisanje pusti (ne le v stanovanju ali v delovnih prostorih) tudi v poštnem nabiralniku, če tega ni, pa pisanje pritrdi (in ne več "nabije") na vrata stanovanja oziroma prostorov (144. člen).

Če **sprememba naslova** ni sporočena sodišču, ni potrebno posebej poizvedovati za kraj oziroma stanovanje, kamor se je naslovnik odselil. Sodišče lahko takoj odredi, naj se za stranko, ki je spremenila naslov, vsa pisanja pritrdijo na sodno desko. Če spremeni naslov pooblaščenec oziroma pooblaščenec za sprejemanje pisanj, pa tega ne sporoči sodišču, le-to imenuje novega začasnega zastopnika, ki se mu opravljajo vročitve (145. člen).

Razširjene so tudi določbe o **pooblaščencih za sprejemanje pisanj**. Poseben postopek je določen za tožečo stranko oziroma njenega zakonitega zastopnika, ki je v tujini, pa nima pooblaščenca v RS, in posebej za toženo stranko oziroma njenega zakonitega zastopnika, ki je v tujini, pa nima pooblaščenca v RS. Če pooblaščenec na poziv v dodatnem roku ni imenovan in gre za tožečo stranko, se tožba zavrže. Pri toženi stranki pa se imenuje začasni zastopnik. V obeh primerih se stranke poziva oziroma obvešča po začasnih zastopnikih. Predpisano je tudi ravnanje v primeru preklica pooblastila, odpovedi pooblastila in glede založitve stroškov. Nove določbe se smiselno uporabljajo tudi za obvestilo drugega v pravdi in za imenovanje prednika (146. člen).

Nova je določba, po kateri mora **upravljalec zbirke podatkov** stranki, ki izkaže pravni interes (s potrdilom o vloženi tožbi oziroma o obstoju pravde), **sporočiti naslov osebe**, ki ji je treba vročiti pisanje. Tako je odpravljen dvom o pridobitvi naslova glede na predpise o varstvu osebnih podatkov, sodišče pa je razbremenjeno takih poizvedb (148. člen). Kar zadeva **vse druge osebne podatke,** potrebne v pravdnem postopku, pa jih stranke lahko pridobijo s posredovanjem sodišča, ob pooblastilu, ki je določeno v 10. členu ZPP in velja ne glede na določbe o varstvu osebnih in drugih podatkov.

Stroški postopka

Pri stroških postopka so naslednje spremembe:

Pri **delnem uspehu** v pravdi lahko določi sodišče, da trpi vsaka stranka svoje stroške, ali pa naloži eni stranki, naj povrne drugi stranki in intervenientu sorazmerni del stroškov. Novi zakon dodatno določa, da sodišče pri tem upošteva vse okoliščine primera (II. odstavek 154. člena).

Prejšnje določbe o stroških družbenega pravobranilca samoupravljanja, javnega tožilca in javnega pravobranilca so nadomeščene z novo določbo. Če se **državni organ** udeležuje postopka kot stranka, ima pravico do povračila stroškov po določbah zakona, tisti, ki bi jih moral sam trpeti, pa se ne izplačajo več iz sredstev sodišča. Pravice do nagrade sedaj nima niti državni pravobranilec (162. člen).

Če se ustavi postopek zaradi umika tožbe, umika pravnega sredstva ali drugih okoliščin, ki povzročijo konec postopka **zunaj obravnave**, se lahko **zahteva povrnitev stroškov v 15 dneh od prejema sklepa o ustavitvi postopka** (ZPP/77: od prejema sporočila o umiku), kar je v skladu z določbo, da se zaradi umika tožbe postopek ustavi s sklepom (3. odstavek 188. člena). Tak sklep o odmeri stroškov lahko izda strokovni sodelavec (163. člen).

Spremenjene so določbe o oprostitvi plačila stroškov postopka. Tako je pri **oprostitvi plačila taks** možno, da sodišče plačilo takse **le odloži** do izdaje odločbe, ali pa dovoli **obročno plačilo** takse, kar (tudi po dosedanji sodni praksi) ne velja za podjetnika posameznika v gospodarskih sporih in za pravne osebe (168. člen).

Predlogu za oprostitev plačila stroškov mora stranka priložiti **dokazila**: poleg potrdila o premoženjskem stanju (tudi za člane gospodinjstva) še o dohodkih članov gospodinjstva, zadnjo odločbo o dohodnini ter druge dokaze (169. člen).

Za pooblaščenca stranke, ki je popolnoma oproščena plačila stroškov, se lahko **postavi le odvetnik** (170. člen).

Poleg teh sprememb bo po 1. 7. 1999 pri prijavljanju in odmerjanju stroškov potrebno upoštevati tudi **določbe zakona o davku na dodano vrednost**. Odvetniki - zavezanci za plačilo tega davka bodo namreč v stroškovnikih predlagali, da se v tolarjih odmerjeni stroški storitev (nagrade), naloženi v plačilo nasprotni stranki, povečajo po splošni stopnji DDV, torej za 19 %.

Pravna pomoč

V tem poglavju je prišlo le do redakcijskih sprememb v skladu z reorganizacijo sodišč.

II. del POTEK POSTOPKA

A. Postopek pred sodiščem prve stopnje

Tožba

Vsebina tožbe ostaja nespremenjena. Tako kot v izvršilnem je sedaj tudi v pravdnem postopku predpisano, da mora tožeča stranka že ob začetku postopka k tožbi priložiti **dokazilo o plačilu dolžne sodne takse**. Če taksa ni plačana, niti po opominu, se šteje, da je tožbo umaknila. Če pa tožeča stranka prosi za oprostitev plačila taks, je dolžan sodnik o predlogu odločiti takoj, najkasneje pa v 15 dneh (180. člen).

Pri ugotovitveni tožbi, za odločanje o **vmesnem ugotovitvenem zahtevku**, ki se lahko nanaša tudi na pravico in ne le na pravno razmerje, sedaj ni več posebnega pogoja, "da je postalo med pravdo sporno". Pogoj za odločanje o takem zahtevku pa je, poleg stvarne pristojnosti, da gre za isto vrsto postopka (181. člen). Določba, da v primeru take kumulacije ne gre za spremembo tožbe (4. odstavek 187. člena ZPP/77), je sedaj vsebovana v 186. členu, po katerem v takem primeru za dopustitev spremembe ni potrebna privolitev tožene stranke.

Če je med **zahtevki, ki nimajo iste dejanske in pravne podlage** zahtevek, za katerega velja izključna krajevna pristojnost, se lahko uveljavljajo z isto tožbo le pri sodišču, ki je (za tak zahtevek) pristojno po pravilih o izključni krajevni pristojnosti (182. člen).

Z novo ureditvijo stvarne pristojnosti so usklajene in pregledneje urejene določbe o **nasprotni tožbi** (183. člen) in **spremembi tožbe** (184. do 187. člen).

Skladno z večinsko uveljavljeno sodno prakso se **po umiku tožbe izda sklep o ustavitvi postopka** (3. odstavek 188. člen).

Sosporniki

Pri materialnem sosporništvu je dodana določba, po kateri je le-to podano tudi, če gre za **solidarne terjatve ali solidarne obveznosti** (1. točka 1. odstavka 191. člena).

Udeležba drugih oseb v pravdi

Izpuščene so določbe o udeležbi družbenega pravobranilstva samoupravljanja in javnega tožilca. Le preoblikovana je določba o sosporniški intervenciji (202. člen).

Prekinitev in mirovanje postopka

Izrecno je določeno, da **sklep o prekinitvi postopka izda sodišče prve stopnje**. V skladu s stečajnim zakonom je določeno, da se postopek prekine, če nastanejo pravne posledice začetka (prej uvedbe) stečajnega postopka (205. člen).

Mirovanje ne nastane, niti če tako predlaga navzoča stranka, če je stranka, ki ni prišla na narok, predlagala, naj se ta opravi **v njeni odsotnosti** (209. člen). Tudi v tem primeru prihaja do izraza načelo dispozitivnosti, ki naj vodi k hitrejšemu obravnavanju zadev.

Dokazi in izvajanje dokazov

V tem poglavju ni bistvenih sprememb, manjše dopolnitve naj bi prispevale k bolj učinkovitem postopku.

Tako je sedaj izrecno dovoljeno, da se **ogled zunaj sodnega poslopja delno ali v celoti snema** in posnetek priloži zapisniku o izvedbi ogleda. Čeprav ni izrecno določeno, je šteti, da gre lahko tako za zvočno kot za slikovno snemanje, lahko tudi združeno v "video posnetek" (223. člen).

Tudi v novem zakonu je določeno, da v primeru, če stranka, od katere je sodišče zahtevalo, **naj predloži listino**, zanika, da bi bila listina pri njej, **lahko sodišče izvede dokaze** za ugotovitev tega dejstva (IV. odstavek 227. člena). Tudi če bi tak dokaz bil izveden brez predloga stranke, ne bi šlo za ugotavljanje dejanskega stanja po uradni dolžnosti, pač pa za način preprečitve zlorabe procesnih pravic (po pooblastilu iz 1. odstavka 11. člena).

Enako velja, če **druga oseba zanika, da bi bila listina pri njej** (IV. odstavek 228. člena). Očitno z istim namenom je v tem primeru določena tudi **izvršitev pravnomočnega sklepa**, izrecno - po uradni dolžnosti, po pravilih izvršilnega postopka (V. odstavek 228. člena).

Ne glede na večji pomen in varstvo osebnih podatkov je sedaj sodišču v javnem interesu dana možnost zaslišanja prič kljub njihovemu sklicevanju na **poklicno skrivnost**. Zakon določa, da priča **ne sme odreči pričanja**, če je razkritje določenih dejstev potrebno zaradi javne koristi ali koristi koga drugega, če je ta korist večja kakor pa ohranitev skrivnosti (232. člen).

Pravice do odklonitve odgovora priča nima le zaradi varstva interesov zakonca, pač pa tudi v interesu osebe, **s katero živi v dalj časa trajajoči življenjski skupnosti**, kot jo določa zakon, ki ureja zakonsko zvezo (233. člen). To razmerje se upošteva tudi pri obveznosti pričanja o pravnih poslih (234. člen).

V skladu s sodno prakso, ki je praktično ni več uporabljala, je **opuščena prisega prič** (246. in 247. člen ZPP/77).

Ustrezno sta na 300.000,00 tolarjev zvišani **denarni kazni za pričo oziroma izvedenca**, ki zavrne izpolnitev dolžnosti prihoda na sodišče in pričanja oziroma izvršitve izvedenskega dela (241. člen in 248. člen).

K pospešitvi postopka naj bi prispevala tudi določba, po kateri sodišče **pred določitvijo izvedenca lahko** da stran-

kam **možnost, da se izjavijo.** Zaslišanje strank o tem, kdo bo izvedenec, ni več obvezno, tudi če ne gre za nujne primere (251. člen).

Enak je namen določbe, po kateri stranka, ki ni imela možnosti, da se prej izjavi, izven obravnave postavljenega izvedenca **lahko izloča le v roku 8 dni** od prejema sklepa o postavitvi (2. odstavek 247. člena)

Določbo **o izvedbi dodatnih dokazov na zahtevo izvedenca** (II. odstavek 252. člena ZPP) bo (glede na omejeno preiskovalno načelo) omejiti v okvire nedovoljenega razpolaganja z zahtevki, sicer pa razlagati le v sklopu sodnikovih pooblastil pri vodstvu glavne obravnave (298. člen). Enako bo veljalo pri izvedbi dokazov **po zaprošenem sodniku**, ki "sme izvesti tudi druge dokaze, če misli, da je to smotrno" (218. člen).

Zaslišanje strank ni več podrejene narave, tudi formalno je izenačeno z drugimi dokazi. Doslej je bilo možno le, kadar ni bilo drugih dokazov, ali kadar je tudi po izvedenih drugih dokazih ostalo dejansko stanje sporno (257. člen).

Zavarovanje dokazov

Edina sprememba je v črtanju določbe, po kateri v postopku za zavarovanje dokazov ni bilo dovoljeno **dokazovanje z zaslišanjem strank,** kar je naravna posledica enake vrednosti tega dokaza (264. člen, prej 2. odstavek 272. člena ZPP/77).

Priprave na glavno obravnavo

Priprave za glavno obravnavo **ne obsegajo več pripravljalnega naroka** (269. člen, prej 2. odstavek 277. člena ZPP/77). Črtanje tega instituta je težko razumljivo, ob tem ko zakonodajalec hkrati razlaga, da bo nepotrebno pravdanje skušal omejevati s pomirjanjem in poravnavanjem.

Gotovo ne vodi v tako smer ureditev, ki jemlje sodišču institucionalizirano možnost mirnega reševanja spora, ali vsaj priprave na bodočo pravdo, še predno nastopijo stroge formalnosti glavne obravnave. Tudi obvezen odgovor na tožbo ne bo prispeval k rahljanju napetosti med bodočima pravdnima strankama. Tožene stranke, potisnjene v takojšen spor (in stroške sodnih taks, ob poudarjenem kvalificiranem zastopanju pa še v odvetniške stroške), bodo "udarile nazaj" z vsemi navedbami in dokazi, ker bodo prisiljene sprejeti "vojno napoved". Prve priložnosti za poravnavo (pripravljalni narok) tako sploh ne bo, oziroma bo nastopila šele po začetnem "izčrpanju" strank v sodnem postopku.

Med **pripravami za glavno obravnavo,** do naroka za glavno obravnavo, ima predsednik senata (praviloma sodnik posameznik) sedaj pravico odločati tudi o ustavitvi postopka zaradi umika tožbe (s sklepom), o postavitvi izvedenca, sicer pa v obsegu kot doslej s tem, da določena opravila lahko prepusti strokovnemu sodelavcu (270. člen).

Ob predhodnem preizkusu tožbe predsednik senata (sodnik) sedaj preverja tudi, če so stranke **zastopane po osebah, ki so lahko pooblaščenci** po določbah zakona, in odreja ukrepe, da se pomanjkljivosti odpravijo (273. člen).

V okviru predhodnega preizkusa tožbe **lahko sedaj predsednik senata (sodnik) zavrže tožbo** tudi zaradi procesnih ovir, o katerih se je prej odločalo na pripravljalnem naroku (teče pravda, pravnomočno razsojena stvar, sklenjena poravnava, odpoved zahtevku, ni podana pravna korist za ugotovitveno tožbo), kakor tudi o nepristojnosti in odstopu zadeve drugemu sodišču (274. člen),

Sodišče mora popolno in pravilno tožbo **vročiti** toženi stranki v **odgovor na tožbo v 30 dneh** od njene vložitve oziroma v 30 dneh od odločitve o predlogu za oprostitev plačila sodnih taks (276. člen).

Tožena stranka mora **odgovoriti na tožbo v 30 dneh od vročitve**, razen če zakon ne določa drugače (277. člen; **v gospodarskem sporu v roku 15 dni** - 1. točka 493. člena). Če ne ravna tako, se izda **zamudna sodba**. **Odgovor na tožbo mora biti obrazložen**. Žal ni določeno, da bi tudi odgovor moral biti "taksiran", kar bi zanesljivo prispevalo k večji previdnosti pri "sprejemu vabila v pravdo". Priložiti je potrebno listine in predlagati dokaze, s katerimi se ugotavljajo dejstva, navedena v odgovoru (278. člen).

Neobrazložen odgovor bo sodišče moralo vrniti v dopolnitev (2. odstavek 105. člena); šele če ne bi bil dopolnjen, bi ga lahko zavrglo in nato izdalo zamudno sodbo. Odgovor na tožbo mora sodišče vročiti tožeči stranki v 30 dneh od prejema (279. člen). Tako bi pravdna zadeva, če ni procesnih zapletov, lahko bila razpisana že v (3 x 30 =) 90 dneh od vložitve tožbe.

Vse navedene določbe naj bi prispevale h koncentraciji navedb in dokazov in pospešitvi postopka.

Po opisanih pripravah se razpiše narok za glavno obravnavo. Glede na koncentracijo dokazov, do katere prihaja že v tožbi in odgovoru, ter še posebej glede na prekluzijo navedb in dokazov na prvem naroku za glavno obravnavo **je podaljšan rok od vročitve vabila do naroka na 15 dni** od prejema vabila (2. odstavek 280. člena).

Glavna obravnava

Zakon ohranja pomembno **načelo materialnega procesnega vodstva** (285. člen). Pri tem ga omejuje na ugotavljanje "spornega" dejanskega stanja v okviru "spornega pravnega razmerja". Ni pričakovati, da bi se materialno procesno vodstvo, zaradi te deloma spremenjene določbe, bistveno zožilo.

Uvedena je "eventualna maksima", ki prinaša najpomembnejšo omejitev v novem ZPP. Stranka mora **najkasneje na prvem naroku za glavno obravnavo navesti vsa dejstva, ki so potrebna za utemeljitev njenih predlogov, ponuditi dokaze, ki so potrebni za ugotovitev njenih navedb in se izjaviti o navedbah in ponujenih dokazih nasprotne stranke**. Na poznejših narokih lahko navaja nova dejstva in predlaga nove dokaze le, če jih **brez svoje krivde** ni mogla navesti na prvem naroku. Pod tem pogojem lahko tudi **med glavno obravnavo** pošilja vloge, v katerih navaja nova dejstva in dokaze. **Dejstva in dokazi, ki so navedeni v nasprotju s temi določbami, se ne upoštevajo** (286. člen).

V prvi vrsti utegne biti sporno ali je oziroma kako je, s tem pa tudi kdaj je neko dejstvo navedeno in dokaz predlagan. Navedbe v vlogah so lahko številne, različne, prepletene, povezane, odvisne od navedb nasprotne stranke. "Čistih situacij" ne bo veliko, večkrat bo stranka neko dejstvo ali okoliščino le omenila, navrgla, vpletla v svojo zgodbo. Razpravljanje o tem, ali je bilo (zadosti) navedeno in predlagano, utegne vzeti precej časa. Enako o tem, kdaj je stranka ("brez svoje krivde") izvedela za pomembno dejstvo ali pridobila dokaz, oziroma ga lahko navajala ali predlagala. Ob ozki razlagi "eventualne maksime" **utegne tako priti do**

številnih "pravd v pravdi", o upoštevni trditveni in dokazni podlagi zahtevkov strank.

V sodnih postopkih, v katerih se ZPP uporablja subsidiarno (na primer ZNP, ZIZ, ZPPSL, ZUS), bo potrebno posebej presojati, ali in v kakšni fazi postopka bodo smiselno uveljavljene določbe o "eventualni maksimi". Enako seveda velja tudi glede uporabe drugih spremenjenih oziroma novih določb ZPP v teh postopkih.

Teoretiki in praktiki zato že sedaj previdno ocenjujejo učinke nove določbe. Po eni strani bo onemogočila zavlačevanje postopkov z novimi in novimi navedbami in dokaznimi predlogi. Po drugi strani pa lahko pravdo že v začetku obremeni s številnimi nepotrebnimi podrobnostmi, kumuliranjem zahtevkov in iz previdnosti navedenimi številnimi, tudi nepomembnimi oziroma nepotrebnimi trditvami in ugovori. Nujno bo **trdno in strokovno materialno, pa tudi formalno procesno vodstvo**, če bo sodišče želelo izrabiti vse prednosti, ki jih prinaša nova ureditev in se izogniti zankam, ki lahko postopek podaljšajo.

Glede na spremenjene določbe o ugotavljanju oziroma prerekanju **stvarne in krajevne pristojnosti na glavni obravnavi teh ugovorov ni več mogoče uveljavljati** (1. odstavek 301. člena ZPP/77). Uveljaviti jih je potrebno ob predhodnem preizkusu tožbe oziroma najkasneje v odgovoru na tožbo.

Ob spremenjeni sestavi sodišča je opuščena določba, po kateri je pri nasprotovanju ukrepom predsednika senata odločal senat. **Vodenje postopka** (tudi formalno) je sedaj v celoti **v rokah sodnika oziroma predsednika senata,** če gre za sojenje v senatu (298. člen).

Tudi v tej fazi postopka pa lahko zunaj naroka za glavno obravnavo pri posameznih opravilih pomaga **strokovni sodelavec** (299. člen).

Tudi pri **vzdrževanju reda** na glavni obravnavi sodišče sedaj izreče **denarno kazen** po določbi 3. odstavka 11. člena (304. člen).

Sodna poravnava

Že doslej so stranke lahko med postopkom pred pravdnim sodiščem prve stopnje vsak čas sklenile sodno poravnavo. Določba, po kateri je sodišče stranke lahko opozorilo in jim pri **tem pomagalo, je sedaj spremenjena v obveznost** sodišča opozoriti na možnost sodne poravnave (306. člen).

Glede na sodno prakso, v kateri so sodniki že doslej stranke napeljevali k poravnavi, ni pričakovati, da bi zaradi te spremembe prišlo do bistveno večjega števila mirno rešenih sporov. Toliko bolj, ker bodo na možnost poravnave stranke lahko opozorjene šele na prvem naroku za glavno obravnavo, kamor bodo (glede na obvezen odgovor in eventualno maksimo) prišle s primerno pravdarsko vnemo.

Sodba

Bistveno spremembo prinašajo določbe o zamudni sodbi, ki je sedaj vezana na opustitev odgovora na tožbo.

V skladu s spremenjenim potekom postopka na prvi stopnji (opustitev pripravljalnega naroka, obvezen odgovor na tožbo) so spremenjeni tudi pogoji in postopek za izdajo zamudne sodbe

Zamudna sodba se izda, če tožena stranka v zakonskem roku ne odgovori na tožbo, tudi brez predloga tožeče stranke, če so izpolnjeni z zakonom določeni pogoji. Glede na drugačno ureditev pogojev za izdajo te sodbe ni več omejitve, "da ni splošno znanih okoliščin, iz katerih izhaja, da toženec iz upravičenih vzrokov ni mogel priti na narok. " (318. člen).

Drugi pogoji za izdajo (določeni "mutatis mutandis") niso spremenjeni.

Bistvena novost pa je v položaju, ko iz dejstev, navedenih v tožbi, **ne izhaja utemeljenost tožbenega zahtevka.** Sodišče s sklepom pozove tožečo stranko, da tožbo popravi; če tega ne stori, izda sodbo, s katero tožbeni zahtevek zavrne (**zamudna zavrnilna sodba,** 3. odstavek 318. člena).

Možno je, da bo izdajo zamudne sodbe izrecno predlagala tožeča stranka. Če bo sodišče menilo, da za to ni pogojev, bo kakor doslej moralo izdati posebni **sklep o zavrnitvi predloga**, zoper katerega bo dovoljena posebna pritožba.

Ostale spremembe v tem poglavju so manj pomembne.

Razširjena je možnost za tožečo stranko, da namesto dajatve, katero zahteva, ponudi sprejem druge dajatve (**procesna facultas alternativa** - 312. člen).

Rok za izdajo sodbe, ki je bila doslej lahko odložena za 8 dni od končane obravnave, je sedaj podaljšan, tako da se sodba ne razglasi takoj, pač pa se v bolj zapletenih zadevah izda pisno in vroči strankam **v 30 dneh** od dneva, ko je bila glavna obravnava končana. Enak rok je določen za izdajo "pridržane sodbe" (321. člen).

Sodba mora biti **pisno izdelana v 30 dneh od izdaje**, torej tudi v primeru, če je bila takoj po obravnavi izdana in razglašena (323. člen).

Za podaljševanje inštrukcijskih rokov, glede na siceršnja prizadevanja v smeri pospešitve postopka, ni videti razloga. Po drugi strani, če naj velja, da je daljši čas potreben zaradi bolj zapletenih in zahtevnih zadev, ni razumljivo, zakaj niso podaljšani tudi pritožbeni roki. S kakšno logiko je še mogoče za pritožbo v gospodarskem sporu vzdrževati za stranko skoraj štirikrat krajši pritožbeni rok od tistega za odločbo in kar desetkrat krajši rok za odgovor na pritožbo? Sicer pa glede na sedanji povprečni čas izdelave odločb ni pričakovati, da bo opisano podaljšanje rokov bistveno vplivalo na učinkovitost postopkov, gre bolj za legalizacijo večinske sodne prakse.

V uvodu sodbe **ni več potrebno navajati strank**, njihovih zakonitih zastopnikov in pooblaščencev, ki so bili navzoči na zadnji glavni obravnavi (2. odstavek 324. člena). Ostala pa je določba, da se sodba izda in razglasi v imenu ljudstva (1. odstavek 321. člena).

Sklep

Izpuščena je določba o izvršitvi s sklepom pravnomočno izrečenih kazni po uradni dolžnosti. **Izvršitev kazni** sedaj ureja določba 11. člena ZPP.

B) Postopek s pravnimi sredstvi

Redna pravna sredstva

Bistvena sprememba je v dosledni izvedbi "prekluzije navedb in dokazov", tudi na pritožbeni stopnji. Zato je **možnost navajanja novih dejstev in dokazov ("ius novorum") omejena** (tako kot že doslej v gospodarskem sporu); pritožnik, ki želi tako možnost uveljavljati, mora dokazati, da dejstev in dokazov brez svoje krivde ni mogel navesti, oziroma predložiti do prvega naroka za glavno obravnavo

oziroma do konca glavne obravnave (1. odstavek 337. člena). Skladno z opisano omejitvijo stranke tudi **na pritožbeni obravnavi ne morejo več navajati novih dejstev in predlagati novih dokazov** (5. odstavek 348. člena).

V skladu s poudarjenim načelom pisnosti in dispozitivnosti sedaj pritožnik **nima več možnosti nepopolne pritožbe popraviti na zapisnik** pri sodišču, to mora storiti s pisno vlogo (336. člen).

Zaradi pravil o naravnem oziroma zakonitem sodniku (kar natančneje ureja sodni red) **ni več** določbe, po kateri **predsednik pritožbenega senata določi sodnika poročevalca** (346. člen).

Delno je spremenjena ureditev **bistvenih kršitev določb pravdnega postopka**. Dodana je nova absolutna bistvena kršitev: če je sodišče na ugovor stranke, da je bil sklenjen **arbitražni dogovor**, nepravilno odločilo, da je pristojno (5. točka II. odstavka 339. člena). Bistvena kršitev, ki zadeva **pomanjkljivosti pri zastopanju**, pa je usklajena z ustreznimi določbami zakona o pooblaščencih (11. točka II. odstavka 339. člena).

Pomembno pa je, da se nekatere bistvene kršitve določb pravdnega postopka upoštevajo le še na izrecno pritožbo in ne več po uradni dolžnosti. Po **uradni dolžnosti pazi sodišče** le na bistvene kršitve iz 1. (sestava sodišča), 2. (izločitev), 6. (nedovoljena razpolaganja), 7. (nezakonita zamudna sodba, sodba na podlagi pripoznave ali odpovedi), 8. (nezakonito postopanje), 11. (pravdna sposobnost, zastopanje), 12. (teče pravda, pravnomočno razsojeno, sodna poravnava) in 14. točke (pomanjkljivosti sodbe) II. odstavka 339. člena ZPP. Še vedno pa **po uradni dolžnosti pazi na pravilno uporabo materialnega prava** (2. odstavek 350. člena)

Ureditev pritožbenega razloga **zmotne ali nepopolne ugotovitve dejanskega stanja** je delno spremenjena, tako da je poudarjena dispozitivnost strank in aktivnejša vloga pritožbenega sodišča, kar naj prepreči nepotrebno razveljavljanje sodb in podaljševanje postopkov.

Najprej je izpuščen dosedanji 2. odstavek (355. člena ZPP/77), po katerem so na nepopolno ugotovitev dejanskega stanja kazala tudi nova dejstva ali novi dokazi. Šteti je, da je ta pritožbeni razlog vendarle podan, tudi po preostalem besedilu (prejšnjega 1. odstavka), če sodišče kakšnega odločilnega dejstva ni ugotovilo (340. člen). Tudi zato, ker je (v 355. členu) še vedno določeno, da se izpodbijana sodba razveljavi, če je treba za pravilno ugotovitev dejanskega stanja "**ugotoviti nova dejstva ali izvesti nove dokaze**".

Bolj pomembno je, da ni več tistega dela besedila (prejšnjega 1. odstavka 370. člena ZPP/77), ki je pooblaščalo sodišče za razveljavitev, če je "treba za pravilno ugotovitev dejanskega stanja opraviti novo glavno obravnavo". Če je torej dejansko stanje le zmotno ugotovljeno, ne pa tudi nepopolno (če ne gre za nova dejstva in dokaze), bo moralo dejansko stanje pravilno ugotoviti višje sodišče samo. Da ne gre le za pooblastilo, pač pa za dolžnost, je posebej poudarjeno s spremenjeno določbo o obravnavi na drugi stopnji, kjer je sedaj določeno, da senat (če spozna, da je treba za pravilno ugotovitev dejanskega stanja ponoviti že izvedene dokaze) **mora razpisati obravnavo** (II. odstavek 347. člena v primerjavi s prejšnjim II. odstavkom 362. člena ZPP/77). Ta sprememba se ujema z že omenjenim črtanjem pooblastila za razveljavitev izpodbijane sodbe zgolj zaradi pravilne ugotovitve dejanskega stanja (355. člen).

Dispozitivnost je poudarjena s tem, da pritožbeno sodišče **ne more več uradoma razveljaviti** izpodbijane sodbe, tudi če nastane pri odločanju o pritožbi **upravičen dvom o resničnosti dejstev**, na katera se opira sodba prve stopnje (prejšnji 2. odstavek 370. člena ZPP/77).

Po drugi strani pa je dodan napotek pritožbenemu sodišču, naj (v skladu s sedanjo prakso, po revizijskem "vzoru") **sodbo razveljavi** tudi, **če je zaradi zmotne uporabe materialnega prava dejansko stanje nepopolno ugotovljeno**.

Dispozitivnost, ki se kaže v potrebi, da se dejansko stanje posebej in izrecno izpodbija, tako ni mogla biti do konca uveljavljena, pač zaradi uradnega preizkusa pravilne uporabe materialnega prava. Meja med obema pooblastiloma za razveljavitev (novim zaradi zmotne uporabe prava in prejšnjim zaradi opravičenega dvoma) je že po sebi zabrisana, saj gre v praksi vedno za **enoten miselni tok**, v katerem sodišče ugotovi, da "sodba ni pravilna". Zato je težko trditi, da se je "manevrski prostor" višjega sodišča s temi spremembami bistveno zožil, čeprav bi k skrajšanju postopkov zanesljivo prispevalo tudi večje število obravnav na drugi stopnji. Pogumnejše odločanje pritožbenih sodišč pri potrjevanju, pa tudi spreminjanju izpodbijanih odločb, je pričakovati na drugi podlagi - glede na zvišano "revizijsko mejo".

V skladu z omenjeno prekluzijo dokazov je tudi določba, po kateri je po razveljavitvi sodbe možno navajati **nova dejstva in predlagati nove dokaze, vendar le na prvem naroku nove glavne obravnave** (362. člen). Gre za odmik od sicer dosledno izvedene eventualne maksime, očitno v primerih, ko brez dodatnih dejstev in dokazov, ni mogoče o zadevi pravilno odločiti.

Izredna pravna sredstva

Opozorjeno je že bilo na novo določilo, po katerem stranka lahko v postopku z izrednimi pravnimi sredstvi opravlja pravdna dejanja sama oziroma po zakonitem zastopniku le, če ima opravljen **pravniški državni izpit**. V nasprotnem primeru jo **mora zastopati pooblaščenec, ki je odvetnik** (III. odstavek 86. člena ZPP). Omenjeno je že bilo, da mora za vložitev izrednega pravnega sredstva odvetnik predložiti posebno, **novo pooblastilo**.

Pri **reviziji** je glede na prejšnjo ureditev občutno povečana vrednost, ki je objektivni pogoj za vložitev tega izrednega pravnega sredstva. Sedaj mora ta **vrednost presegati 1.000.000 tolarjev.** Jasno je določeno, da se ta "revizijska meja" nanaša **na izpodbijani del pravnomočne sodbe v vseh premoženjskih sporih**, torej tudi kadar gre za nedenarne terjatve oziroma dajatve. V preživninskih sporih je revizija sedaj dovoljena le, ko je **preživnina (enako preživninska renta) prvič določena ali če je ukinjena** (367. člen)

Uradni preizkus z revizijo izpodbijane sodbe je omejen **le še** na pravilno uporabo **materialnega prava**, ne preizkuša se več glede sposobnosti biti stranka, procesne sposobnosti, ter pravilnega zastopanja (371. člen).

Nasprotni stranki in Državnemu tožilstvu RS se **zaradi odgovora oziroma izjave pošlje vsaka** in ne le pravočasna, popolna in dovoljena **revizija** (I. odstavek 375. člena).

Tako kot na pritožbeni je tudi na revizijski stopnji **odpravljeno** pooblastilo sodišču za razveljavitev izpodbijane odločbe **upravičen dvom v ugotovljeno dejansko stanje** (397. člen ZPP/77).

Ni več določbe o posebni **zahtevi za varstvo zakonitosti** v zadevah, ki se nanašajo na **promet z nepremičninami** (prejšnji 401. a člen ZPP/77).

Nova je **tožba za razveljavitev sodne poravnave**, ki odpravlja vsak dvom o pravnem varstvu zoper tak izvršilni naslov. Za izpodbijanje je določen **subjektivni rok treh mesecev** (od dneva, ko je stranka izvedela za razlog za razveljavitev) in **objektivni rok treh let** (od sklenitve poravnave). Tožba se vloži pri tistem sodišču, pred katerim je bila poravnava sklenjena, obravnava se po pravilih o obnovi postopka. Poravnava se (smiselno kot pogodba materialnega prava) lahko izpodbija zaradi zmote, sile ali zvijače ter zaradi posebej hudih procesnih kršitev (392. in 393. člen).

Pri obnovi postopka je dodan **nov obnovitveni razlog:** če je bila opravljena **osebna vročitev prve vloge**, ki se je vročala v postopku po 141. členu (fiktivna vročitev), ta način vročitve pa je bil uporabljen **zaradi strankine odsotnosti v nepretrganem trajanju več kot tri mesece**. Predlog za obnovo se vloži v 30 dneh od dneva, ko je bila odločba vročena stranki (2. točka 1. odstavka 396. člena). Možni so zapleti pri razlagi navedene določbe, v povezavi z določbo 141. in 143. člena, ki ne določa najkrajšega trajanja odsotnosti, zaradi katerega pisanja ni mogoče vročiti, kar pomeni, da vsaka odsotnost, ne glede na trajanje, ovira "fiktivno vročitev" po 141. členu (3. točka I. odstavka 394. člena). Pričakovati je, da bo v spornih primerih na naslovniku samem **breme "rešilnega dokaza" o dejanski odsotnosti**, če tega vročevalec ni pravilno ugotovil in je zato prišlo do domnevne vročitve. Glede na veliko nedisciplino pri sprejemanju sodnih pisanj proti takemu "obrnjenemu dokaznemu bremenu" ne bi smelo biti pomislekov.

Nova dejstva se smejo navajati in **novi dokazi** predlagati tudi v postopku po dovoljeni obnovi, vendar le na prvem naroku nove glavne obravnave (400. člen).

III. del: POSEBNI POSTOPKI

Postopek v zakonskih sporih ter sporih iz razmerij med starši in otroki

Gre za povsem **nov postopek**, ki je nadomestil prejšnjega iz zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih. Postopek prinaša pomembne novosti predvsem za boljše varstvo otrokovih interesov in učinkovitejši postopek.

Celotne ureditve ni mogoče prikazati, strnjeno lahko povzamem:

Zakon določa, kateri spori so zakonski oziroma iz razmerij med starši in otroki (406. člen), in subsidiarno uporabo splošnih oziroma drugih določb zakona. V teh sporih je javnost izključena (407. člen). Sodišče mora po uradni dolžnosti ukreniti vse, kar je potrebno za zavarovanje pravic in interesov otrok oziroma drugih oseb, ki niso sposobne skrbeti zase. Pri tem **ni vezano na postavljene zahtevke oziroma lahko odloči brez zahtevka**, lahko ugotavlja dejstva, ki jih stranke niso navajale ter zbere podatke, potrebne za odločitev, ne glede na morebitne predpise o varstvu osebnih podatkov (408. člen).

Otrok, ki je dopolnil 15 let in je sposoben razumeti pomen in pravne posledice svojih dejanj, lahko **kot stranka v postopku** samostojno opravlja procesna dejanja, mlajšega otroka pa zastopa zakoniti zastopnik. V primeru kolizije se postavi posebni zastopnik (409. člen). Otrok, ki je že dopolnil 10 let in je sposoben razumeti pomen postopka in posledice odločitve, mora biti obveščen o uvedbi postopka in lahko izrazi svoje mnenje na neformalnem razgovoru na sodišču ali zunaj sodišča s posredovanjem strokovnjaka. Zaradi varstva koristi otroka lahko sodišče odloči, da se staršem ne dovoli vpogled v zapisnik z otrokovim mnenjem. Otroku, ki je že dopolnil 15 let in je izrazil svoje mnenje, sodišče vroči odločbo, proti kateri ima pravico vložiti pritožbo (410. člen).

V zakonskih sporih in sporih iz razmerij med starši in otroki lahko senat na predlog stranke ali po uradni dolžnosti izda **začasne odredbe** tako o varstvu in preživljanju kakor tudi o prepovedi osebnih stikov. Enako o preživljanju zakonca in o izselitvi drugega zakonca iz skupnega stanovanja, če je to potrebno, da se prepreči nasilje (411. člen).

V navedenih postopkih je omejena dispozitivnost strank; o stroških se odloča po prostem preudarku; nova dejstva se lahko navajajo in dokazi predlagajo do konca glavne obravnave (412. - 414. člen).

Pri zakonskih sporih sta še vedno določeni dve vrsti postopka: s tožbo in na predlog za sporazumno razvezo. Organ, pristojen za socialne zadeve, mora praviloma opraviti svetovalni razgovor in o uspehu obvestiti sodišče. V teh sporih je olajšan postopek umika tožbe oziroma predloga. Zakonski spor lahko nadaljujejo tožnikovi dediči oziroma dediči predlagatelja sporazumne razveze. **Pri sporazumni razvezi so omejeni pritožbeni razlogi**, možno pa je odločbo izpodbijati tudi zaradi tega, ker je stranka pristala na vložitev predloga v zmoti ali pod vplivom sile ali zvijače ter če niso bili izpolnjeni zakonski pogoji za sporazumno razvezo. V zakonskih sporih ni dovoljena revizija, pravnomočna odločba o razvezi ali razveljavitvi se ne more razveljaviti ali spremeniti, ne glede na to, ali je katera od strank sklenila novo zakonsko zvezo. V zakonskem sporu se odloča tudi o varstvu, vzgoji in preživljanju skupnih otrok (415. - 421. člen).

Za postopek o sporih za ugotavljanje in izpodbijanje očetovstva ali materinstva je določeno, da se odloči tudi o preživljanju otroka, če je potrebno celo brez zahtevka oziroma neodvisno od zahtevka. Za ugotovitev ali izpodbijanje materinstva se smiselno uporabljajo določbe o ugotovitvi ali izpodbijanju očetovstva (422. - 423. člen).

Pri prenosu nekaterih določb iz ZZZDR v ZPP in celoviti ureditvi teh postopkov je prišlo, poleg poudarjenega načela varstva otrokovih koristi, s tem povezane oficialnosti postopka, omejene dispozitivnosti in formalne udeležbe otroka v pravdi, tudi do posameznih procesnih sprememb. Njihov končni pomen in učinek bo lahko izmerila šele sodna praksa, natančnejša obdelava pa bi presegla okvire tega prispevka.

Postopek v pravdah zaradi motenja posesti

Edina sprememba v tem poglavju je v **opustitvi** prejšnje določbe, po kateri je **začasno odredbo** lahko izdalo sodišče tudi **po uradni dolžnosti** (prim. 427. in 442. člen ZPP/77). Izdaja začasne odredbe le na predlog stranke je v skladu s poudarjenim načelom dispozitivnosti.

Izdaja plačilnega naloga

Upnik lahko predlaga in sodišče lahko izda **plačilni nalog tudi, kadar bi na podlagi verodostojne listine bilo možno zahtevati izvršbo** po ZIZ. V takem primeru ni potrebno (tako kot doslej) tožniku posebej izkazati za verjetno, da obstaja pravni interes za izdajo plačilnega naloga (431. člen). Dejansko bo tak interes lahko podan na primer zaradi drugačnih določb (ZPP v primerjavi z ZIZ) o pristoj-

nosti, zaradi možnosti vložitve "nedokumentiranega predloga", oziroma če bo tožnik iz drugega razloga želel pridobiti poseben pravnomočen izvršilni naslov (npr. za tujino).

Na 200.000,00 tolarjev je zvišan znesek, do katerega lahko sodišče izda plačilni nalog **brez verodostojne listine**, zgolj na temelju zatrjevane podlage in višine dolga, z navedenimi dokazi o resničnosti navedb (432. člen).

Plačilni nalog **izda strokovni sodelavec brez naroka** (433. člen).

Tudi v postopku po ugovoru zoper plačilni nalog je možno **navajati nova dejstva in predlagati nove dokaze le na prvem naroku** za glavno obravnavo (436. člen). Enako bo veljalo tudi v postopku po vloženem ugovoru zoper sklep o izvršbi na podlagi verodostojne listine (2. odstavek 62. člena ZIZ).

Postopek v sporih majhne vrednosti

Spori majhne vrednosti so po novem ZPP tisti, v katerih se tožbeni zahtevek nanaša na **denarno terjatev, ki ne presega 200.000 tolarjev,** oziroma če je tožeča stranka pripravljena sprejeti tak znesek namesto izpolnitve, kakor tudi, če gre za izročitev premične stvari, katere ocenjena vrednost ne presega tega zneska (443. člen).

Poleg sporov o nepremičninah, sporov iz delovnih razmerij in sporov zaradi motenja posesti, po novem ZPP **za spore majhne vrednosti sedaj ne štejejo** še spori iz avtorskih pravic, spori, ki se nanašajo na varstvo ali uporabo izumov in znakov razlikovanja in pravico do firme, pa spori v zvezi z varstvom konkurence (444. člen).

Posebej je določeno, da postopek v sporih majhne vrednosti poteka na podlagi **pisno izvedenih pravdnih dejanj**, kar predstavlja izjemo od 16. člena ZPP, po kateri se pravdna dejanja lahko opravijo zunaj naroka pisno, na naroku pa ustno. V sporih majhne vrednosti torej pravdnih dejanj ni mogoče opraviti na naroku (450. člen).

Za spore majhne vrednosti je določena **strožja "prekluzija navedb in dokazov"** kakor v splošnem postopku, in sicer za tožečo stranko že v tožbi, za toženo stranko pa v odgovoru na tožbo. Domnevati je, da ta določba ne bo mogla veljati za tožečo stranko v primeru spora majhne vrednosti, ki nastane po ugovoru zoper plačilni nalog oziroma ugovoru v izvršbi na podlagi verodostojne listine, saj bi to bilo v nasprotju z ekonomičnostjo in hitrostjo ter naravo teh postopkov (451. člen).

Število pripravljalnih vlog je omejeno, vsaka stranka lahko vloži **le eno pripravljalno vlogo**. Tako kot v gospodarskih sporih je sodišču dovoljeno, da ob nespornem dejanskem stanju in če ni drugih ovir lahko izda **odločbo brez razpisa naroka** (452. - 454. člen).

Precej strožje so posledice izostanka tožeče stranke z naroka za glavno obravnavo. Če tožeča stranka ne pride na (katerikoli) narok, čeprav je bila v redu povabljena, se izda (zamudna) **sodba zaradi odpovedi**. Ne gre torej več za dosedanjo domnevo umika in izgubo procesnega sredstva, pač pa za izgubo pravice do sodnega varstva (455. člen). Spremenjenim procesnim določbam in novim obveznostim ter omejitvam za stranke je prirejena tudi **vsebina vabila** v sporu majhne vrednosti . Dvome vzbuja le (v primerjavi s 455. členom drugačen) pouk, da se bo štelo, da se je tožeča stranka, ki ne pride na prvi narok za glavno obravnavo, odpovedala tožbenemu zahtevku. Posledice odsotnosti po navedenem členu namreč niso omejene le na izostanek s prvega naroka za glavno obravnavo (456. člen).

Pisna sodba se tudi v sporih majhne vrednosti vselej izdela. Vendar **obrazložitev** obsega samo **kratek povzetek dejanskih ugotovitev in navedbo določb procesnega in materialnega prava**, na podlagi katerih je bilo odločeno (457. člen). Pričakovati je, da bo sodba pri tem vselej vsebovala tudi kratko dokazno oceno, ki je bistvo obrazložitve.

V sporu majhne vrednosti **novih dejstev in dokazov ni več dopustno navajati oziroma predlagati**, niti če pride do novega postopka (na novi glavni obravnavi) po razveljavitvi odločbe, in tudi ni dovoljena obnova postopka zaradi novih dejstev ali novih dokazov (2. in 6. odstavek 458. člena).

Postopek pred arbitražami

Spremenjeni naslov poglavja uporablja splošno sprejeto **poimenovanje arbitraža** namesto dosedanjega razsodišča.

Zakon o pravdnem postopku izrecno daje strankam možnost, da za spore o pravicah, s katerimi prosto razpolagajo, s pogodbo določijo **pristojnost domače arbitraže, brez omejitev**. Po dosedanji ureditvi je spore brez mednarodnega elementa bilo možno predložiti stalnim razsodiščem, sicer pa le v primerih, določenih z zakonom, in so se "ad hoc" arbitraže lahko oblikovale z uporabo 38. in 39. člena zakona o samoupravnih sodiščih (460. člen).

Zakon nima več določbe, da bi **sodniki rednih sodišč** lahko bili le predsedniki arbitraž, torej so lahko tudi člani - arbitri (3. odstavek 372. člena ZPP/77). Določena je **pristojnost okrožnega sodišča** po sedežu arbitraže: za imenovanje arbitra, predsednika arbitraže, prenehanje veljavnosti pogodb o arbitraži in izločitvi arbitra (466. do 468. člen).

Za primer, če se stranki nista dogovorili, vodijo arbitri postopek tako, kot štejejo za primerno. Pri tem morajo obravnavati obe stranki enako in jima dati v vseh fazah postopka vse možnosti, da navajata svoja stališča in se izjavita o navedbah nasprotne stranke. Določena so torej minimalna **temeljna načela arbitražnega postopka** v skladu z njegovo pravno naravo (469. člen). Zoženi so **razlogi za razveljavitev** arbitražne odločbe, ni več mogoče uveljavljati vseh obnovitvenih razlogov (477. člen).

Postopek v gospodarskih sporih

Na novo in izčrpno je opredeljen **pojem gospodarskega spora.**

Gre za spore **med "gospodarskimi subjekti"**, vključno s tistimi samostojnih podjetnikov posameznikov iz njihove dejavnosti, **statusne spore** v gospodarskih družbah, zavodih, zadrugah, vključno s tistimi, v katerih so udeleženi državni organi in organizacije z javnimi pooblastili, kadar ti nastopajo kot stranke **na podlagi posebnega zakona** (481. in 482. člen).

Niso pa "gospodarski" spori **o stvarnih pravicah na nepremičninah in premičninah in zaradi motenja posesti** (2. odstavek 481. člena).

Po **objektivnem kriteriju** pa so sedaj gospodarski spori poleg plovbnih še spori, izvirajoči iz vpisov v sodni register, spori iz koncesijskih pogodb, spori zaradi razveljavitve arbitražne pogodbe oziroma arbitražne odločbe, spori iz industrijske lastnine, varstva firme in varstva konkurence ter spori, ki nastanejo v zvezi s stečajnim postopkom (483. člen).

Pričakovati je, da bodo sodišča s prilagoditvijo sistemizacije na civilnih in gospodarskih oddelkih zagotovila, da zaradi spremenjene opredelitve gospodarskega spora ne bo prišlo do dodatnih zastojev pri delu.

Očitno **redakcijsko napako** predstavlja izrecna določba, da v postopkih v gospodarskih sporih sodi sodnik posameznik. Glede na splošno veljavno določbo (I. odstavek 33. člena), da v sporih iz pristojnosti okrožnega sodišča sodi sodnik posameznik, razen če zakon določa, da sodi senat, je ta določba nepotrebna in bi jo zakonodajalec moral takoj črtati. Kot posebna procesna določba namreč v gospodarskih sporih **izključuje senatno sojenje** v sporih iz industrijske lastnine, varstva firme in varstva konkurence, kar zagotovo ni mogel biti namen zakonodajalca (I. odstavka 486. člena).

Revizija je v gospodarskih sporih dovoljena, če vrednost spornega predmeta glede izpodbijanega dela pravnomočne sodbe **presega 5.000.000 tolarjev**. Za **spore majhne vrednosti** štejejo tisti, v katerih se tožbeni zahtevek nanaša na denarno terjatev, nadomestno spolnitev ali izročitev premične stvari, ki **ne presega (vrednosti) 500.000,00 tolarjev** (490. in 495. člen).

Roki so, kot doslej, v gospodarskem sporu **krajši**: za odgovor na tožbo 15 dni, objektivni za vrnitev v prejšnje stanje 30 dni, za napoved pritožbe in pritožbo 8 dni, za odgovor na pritožbo 3 dni in paricijski rok 8 dni. Ob tem ko se za sodnike roki za izdajo odločb podaljšujejo s sklicevanjem na večjo zapletenost zadev, pa za stranke (prav v najtežjih - gospodarskih sporih) celo ob večjem poudarku dispozitivnosti ostajajo nerazumljivo kratki. Rok za vrnitev v prejšnje stanje pa ni usklajen z že omenjeno določbo o dopustnosti obnove le v primeru, če je strankina odsotnost trajala več kot tri mesece.

Posebnost je uvedba instituta **"napovedi pritožbe" v gospodarskih sporih majhne vrednosti in v postopkih za izdajo plačilnega naloga.**

V teh zadevah bo obrazložitev sodbe obsegala samo navedbo zahtevkov in dejstev, na katere stranke opirajo zahtevke, pravni pouk pa pouk o pravici do pritožbe ter navedbo, da bo obrazložena sodba izdelana, če stranka napove pritožbo. Sodba brez obrazložitve mora biti izdelana v 8 dneh od izdaje. Stranka mora napovedati pritožbo v 8 dneh od prejema take sodbe. **Obrazložena sodba mora biti pisno izdelana v 15 dneh** od predložitve dokaza o plačilu sodne takse za pritožbo, pri čemer taksna obveznost nastane ob napovedi pritožbe in je procesna predpostavka za njeno obravnavanje. Taka sodba se vroči tudi stranki, ki ni napovedala pritožbe. Napovedano pritožbo zoper obrazloženo sodbo lahko stranka vloži v 8 dneh od vročitve prepisa te (obrazložene) sodbe. Glede na določbo 2. odstavka 62. člena ZIZ bo taka ureditev veljala tudi v postopkih, ki tečejo **po ugovoru zoper sklep o izvršbi na podlagi verodostojne listine** (496. in 497. člen).

IV. del : PREHODNE IN KONČNE DOLOČBE

Zakon o pravdnem postopku določa pravila, ki se uporabljajo ob upoštevanju, da je veliko število zadev ob njegovi uveljavitvi že v obravnavanju pred sodišči v različnih fazah postopka.

V zadevah, v katerih je postopek pred uveljavitvijo zakona na prvi stopnji **končan s sodbo ali s sklepom, se nadaljuje po (starem) ZPP/77**. Če je po uveljavitvi tega zakona taka odločba (prve stopnje, izdana pred uveljavitvijo novega ZPP) **razveljavljena, se postopek nadaljuje po novem zakonu** (498. člen).

Pomeni, da pravdni stranki v zadevah, v katerih sodba prve stopnje na dan uveljavitve zakona (še) ne bo izdana, **nimata (oziroma izgubita) pravico do revizije**, čeprav sta jo po prejšnjem ZPP/77, glede na vrednost spora ob začetku postopka, že "pridobili". Enako velja v primerih, če bo odločba prve stopnje, ki je bila izdana po (starem) ZPP/77, razveljavljena po uveljavitvi novega ZPP. To pa ne velja, če bo (po reviziji ali ZVZ) razveljavljena le odločba sodišča druge stopnje. Podobni zapleti se lahko pokažejo ob uporabi drugih spremenjenih procesnih institutov zlasti v postopkih v sporih majhne vrednosti v rednem in gospodarskem sporu (prekluzija, posledice izostanka, pritožbeni razlogi, napoved pritožbe). Celotna opisana določba je zato **vprašljiva z vidika ustavne pravice do enakega varstva pravic in prepovedi povratne veljave pravnih aktov**. Seveda le v primeru, če te prehodne ureditve ne bo ustrezno "dorekla" sodna praksa. Za dan izdaje sodbe ali sklepa, s katerim se je postopek pred sodiščem prve stopnje končal, bi morala šteti dan, ko je bila končana glavna obravnava. Razmejitev uporabe prejšnjega in novega zakona namreč ne bi smela biti odvisna zgolj od sodnikovega ravnanja, zaradi katerega bo v zadevi, v kateri je glavna obravnava končana pred uveljavitvijo novega zakona, sodba izdana pisno po uveljavitvi zakona, s tem pa bistveno spremenjene pravice strank v nadaljnjem postopku.

V zadevah, v katerih je tožba vložena pred uveljavitvijo tega zakona, **ne bodo veljale omejitve glede pooblaščencev** v postopku z izrednimi pravnimi sredstvi, omejitve glede pooblaščencev pred okrožnim, višjim in vrhovnim sodiščem ter določbe o postopku in pravnih posledicah neupoštevanja teh omejitev. V teh zadevah bodo torej do pravnomočnosti lahko zastopali dosedanji pooblaščenci pod pogoji iz ZPP/77 (I. odstavek 499. člen).

V zadevah, v katerih je **tožba bila vročena toženi stranki pred uveljavitvijo** zakona in tedaj brez obveznosti odgovora na tožbo v prekluzivnem roku, se **ne uporabljajo (nove) določbe o zamudni sodbi**, ki se sicer izda, če tožena stranka pravočasno ne odgovori na tožbo. V takih primerih se bodo pogoji za izdajo zamudne sodbe presojali po dosedanjih predpisih, torej glede na morebiten izostanek s prvega naroka za glavno obravnavo, oziroma pod pogoji, določenimi za sodbo zaradi izostanka po ZPP/77 (II. odstavek 499. člena)

Praktično takoj pa bo stopila v veljavo "eventualna maksima", saj bo v zadevah, ko je pred uveljavitvijo zakona že opravljen prvi narok za glavno obravnavo, **prekluzija navedb in dokazov uveljavljena na prvem (naslednjem) naroku za glavno obravnavo po uveljavitvi zakona** (III. odstavek 499. člena).

Prehodna določba v postopku pred **delovnimi in socialnimi sodišči** (sodi senat, izbirne pristojnosti) je že bila omenjena (500. člen).

Z uveljavitvijo zakona se **preneha uporabljati** prejšnji ZPP/77, poleg tega pa še del določb zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih, določbi zakona o samoupravnih sodiščih ("ad hoc arbitraža") in del določb zakona o sodiščih, ki urejajo pristojnost okrajnih in okrožnih sodišč (501. člen).

Minister pristojen za pravosodje je **predpis,** ki bo urejal pogoje in pravila za delovanje pooblaščenih vročevalcev, dolžan izdati **v treh mesecih po uveljavitvi zakona** (502. člen).

Zakon začne veljati devetdeseti dan po objavi v Uradnem listu RS, kar pomeni na dan **14. julija 1999** (503. člen).

Pomislek ob napovedani spremembi zakona o sodiščih

Alojz Osojnik

Na nacionalni televiziji Slovenije je minister za pravosodje gospod Marušič Tomaž 28. maja letos povedal, da so v pripravi spremembe in dopolnitve Zakona o sodiščih (ZS - Ur. l. RS, št. 19/94). Ni pa minister konkretneje pojasnil, kaj vsebinsko novega bodo spremembe prinesle.

Že dalj časa me vznemirja sedanja organizacija okrožnih sodišč, zato sem začutil, da je sedaj pravi trenutek za "serviranje" lastne ideje za njihovo boljšo organizacijo predvsem zato, da se sojenje približa ljudem, ne pa, da se - kot sedaj - ljudem oddaljuje.

Pred veljavnostjo sedanjega zakona o sodiščih so bila redna sodišča organizirana po Zakonu o rednih sodiščih (ZRS - Ur. l. SRS, št. 10/77) kot temeljna sodišča z enotami. Enote temeljnih sodišč so po 30. členu ZRS določale skupščine občin z območja temeljnega sodišča in so bile tam, kjer so sedaj sedeži okrajnih sodišč. Matična enote temeljnega sodišča je imela izključno pristojnost za preiskavo, sojenje v vseh kazenskih zadevah zoper mladoletnike, sojenje v gospodarskih prestopkih in v gospodarskih sporih, vodenje postopka v prisilni poravnavi in stečaju ter postopka redne likvidacije in še za vodenje sodnega registra. Vse druge enote temeljnih sodišč pa so bile pristojne za sojenje v vseh drugih zadevah. Tako so za večino sporov bile vse enote "periferne" enote temeljnih sodišč enakomerno stvarno pristojne in približno enakomerno obremenjene.

ZS je bivše enote temeljnih sodišč "reorganiziral" v okrajna sodišča, tem pa odvzel oziroma omejil pristojnosti na račun zadev, za katere je kot stvarno pristojna opredelil okrožna sodišča, kreirana iz bivših matičnih enot temeljnih sodišč.

Tako so po sedanji ureditvi (99. člen ZS) **okrajna sodišča na prvi stopnji pristojna za sojenje:**

- **v kazenskih zadevah** za kazniva dejanja, za katera je zagrožena denarna kazen ali kazen zapora do treh let, razen v zadevah kaznivih dejanj zoper čast in dobro ime, storjenih s tiskom, po radiu, televiziji ali z drugim sredstvom javnega obveščanja.
- za opravljanje preiskovalnih dejanj glede kaznivih dejanj iz prejšnje točke;
- za opravljanje drugih zadev;
- **v civilnih zadevah,** če gre za spore zaradi motenja posesti, spore glede služnosti ali realnih bremen, spore iz najemnih in zakupnih razmerij ter spore o zakonitem preživljanju, če se ti ne rešujejo skupaj z zakonskimi spori ali skupaj s spori za ugotavljanje ali izpodbijanje očetovstva;
- **v premoženjskih sporih,** če vrednost spornega zahtevka ne presega dveh milijonov tolarjev;
- **v zapuščinskih in drugih nepravdnih zadevah** ter za vodenje zemljiške knjige
- **v izvršilnih zadevah** ter za opravljanje izvršbe;
- za **odločanje o drugih zadevah,** kadar tako določa zakon;
- za **opravljanje zadev pravne pomoči,** za katere ni po zakonu pristojno drugo sodišče.

Vse **ostale** pristojnosti v kazenskih, civilnih, družinskih in gospodarskih zadevah ter o priznavanju tujih sodnih odločb, v zadevah prisilne poravnave in stečaja ter likvidacije, v sporih o pravicah intelektualne lastnine, za vodenje sodnega registra, za sojenje v drugih zadevah, če tako določa zakon ter za opravljanje zadev pravne pomoči in mednarodne pravne pomoči pa so **pristojna okrožna sodišča.**

Sedanja organizacija okrožnih sodišč pa ima po mojem mnenju številne slabosti, kot so:

- centralizacija večjih in pomembnejših zadev v regijskih središčih na sedežih okrožnih sodišč in s tem povezano odmikanje sojenja v domačem kraju;
- velika izguba časa in stroškov zaradi neogibnih prevozov strank, odvetnikov, sodnikov in sodnikov porotnikov, prič in izvedencev v kraj, kjer je sedež okrožnega sodišča;
- nezadostna izraba opreme ter razpoložljivih prostorskih in kadrovskih zmogljivosti na sedežih okrajnih sodišč.

Kar sama po sebi se vsiljuje **rešitev**, po kateri naj bi se okrožna sodišča organizirala tako, da bi imela svoje **zunanje enote na sedežih sedanjih okrajnih sodišč izven sedeža okrožnega sodišča.**

Tako se res ne bi morali na primer v razvezni pravdi iz Velenja voziti stranke, njihovi odvetniki, sodniki in sodniki porotniki v 25 km oddaljeno Celje, da bi tam opravili neko procesno dejanje, ki bi ga sicer lahko z manj truda, manj časa in manj stroškov opravili v Velenju, kjer sodne dvorane za tričlanske senate in velika sodna dvorana za petčlanski senat (zgrajene za takratne večje potrebe sojenja v Velenju) neizrabljene pogosto samevajo in prispevajo le k večjim stroškom države.

Prav gotovo se bo našel kdo, ki bo nasprotoval takšni rešitvi. Sam pa se ob tem vprašam kako to, da je **organizacija delovnih sodišč** vendarle urejena tako, da je v okvirih štirih delovnih sodišč - v Ljubljani, Kranju, Mariboru, Celju in Kopru - organiziranih več (konkretno osem) zunanjih oddelkov, kot to določa 8. člen Zakona o delovnih in socialnih sodiščih (Ur. l. RS, št. 19/94). Zakaj ne bi mogli enak oziroma podoben organizacijski model uporabiti tudi pri organiziranju okrožnih sodišč. Seveda pa bi bilo potrebno tudi delovna sodišča za določeno stopnjo še bolj približati ljudem in zato razširiti njihovo organiziranost na še več zunanjih oddelkov, da bodo ti v vsakem kraju, kjer je okrajno sodišče.

Danes imamo v naši državi 44 okrajnih sodišč (114. člen ZS) in 11 okrožnih sodišč (115. člen ZS). Na vsakem sedežu okrajnega sodišča, z izjemo krajev s sedeži okrožnih sodišč, bi lahko novi zakon o sodiščih oziroma spremembe in dopolnitve sedanjega zakona prinesel takšno organizacijo okrožnih sodišč, da bi bilo sojenje na okrožnih sodiščih dostopno oziroma omogočeno tako na sedežih okrožnih sodišč kot tudi na sedežih okrajnih sodišč, kjer bi bili organizirani zunanji oddelki okrožnih sodišč.

Na tak način bi zapolnili materialne in kadrovske zmogljivosti v krajih, kjer te so; približali bi sojenje ljudem; sodni postopki bi bili cenejši, prihranek države bi bil večji, sodniki bi imeli večjo perspektivo za napredovanje, periferni odvetniki bi pridobili na veljavi in bi se približali statusu odvetnikov v večjih mestnih jedrih, dodeljene pa bi jim bile tudi ex offo zadeve, za kar so sedaj prikrajšani ... in še bi lahko naštevali.

Veljavnost prvotne obtožnice po njeni modifikaciji

Primerjalno med 344. in 354. členom ZKP

Boris Kmet

K pisanju tega članka me je spodbudil primer iz prakse, ki ni tako nevsakdanji, povzroča pa dileme o pravilnosti ali nepravilnosti razlage določil sedaj veljavnega zakona o kazenskem postopku (ZKP).

Primer:

Zastopnik obtožnice - državni tožilec - med kazenskim postopkom, vendar izven glavne obravnave, spremeni (modificira) obtožnico tako, da v prvotni obtožnici opisano dejansko stanje spremeni (način izvršitve kaznivega dejanja hude telesne poškodbe) in na podlagi spremenjenega opisa vloži novo obtožnico s celotnim spremenjenim opisom kaznivega dejanja, pred tem pa navede: "obtožnico xxx z dne yyy št. zzz modificiram tako, da se v celoti glasi ..." Po končanem kazenskem postopku, do konca seveda vodenem v obsegu nove obtožnice, pa je sodišče obdolženca spoznalo za krivega po opisu dejanja iz prvotne obtožnice, torej tiste pred modifikacijo. Pri tem gre še poudariti, da med prvotno in modificirano obtožnico ni identitete glede načina izvršitve kaznivega dejanja.

Na podlagi gornjega primera se takoj postavi vprašanje, v kakšnem medsebojnem razmerju sta očitno dva obtožna akta iz istega kaznivega dogodka in ali je bila odločitev sodišče zakonita in dovoljena? Za odgovor na to dilemo je potrebno analizirati vsaj določila 344. in 354. člena ZKP.

Pravica zastopnika obtožbe, da med kazenskim postopkom spreminja obtožni akt, je nesporna in temelji na določilu 344. členu ZKP, ki v svojem prvem odstavku določa, da sme tožilec spremeniti obtožnico in sicer ustno na sami obravnavi, lahko pa tudi predlaga prekinitev obravnave, da pripravi novo obtožnico, če spozna, da izvedeni dokazi kažejo na to, da se je spremenilo v obtožnici navedeno dejansko stanje. V zgoraj opisanem primeru sicer ni šlo za prekinitev obravnave zaradi priprave nove obtožnice, prav tako ni bila ustno spremenjena na glavni obravnavi, je pa bila pisno vložena med dvema obravnavnima narokoma, kar pa je v smislu pravice do obtoževanja v kazenskem postopku nesporno dovoljeno. Člen 344 ZKP uporablja za opisano situacijo in za identifikacijo modificirane obtožnice dva izraza. Če jo namreč tožilec preoblikuje ustno na sami obravnavi, uporablja zakon izraz "spremenjena" obtožnica. Za obtožnico, spremenjeno v primeru prekinitve obravnave, pa uporablja izraz "nova" obtožnica. O novi obtožnici, vloženi med samim postopkom, vendar izven glavne obravnave, pa ta člen ne govori ničesar. Ker je zlasti za poznavalce prava jasno, da je nekdo lahko za eno in isto kaznivo dejanje v postopku le enkrat in tudi le na podlagi enega obtožnega akta, se po spremembi letega takoj postavi vprašanje veljavnosti prvotne obtožnice.

Ob samostojni gramatikalni razlagi 344. člena ZKP bi po mojem mnenju zaradi neposrečene izbire izrazov prišli do dveh nelogičnih zaključkov. Namreč: kadar tožilec obtožnico preoblikuje ustno na obravnavi, jo po dikciji citiranega člena spremeni. Pri tem pa je seveda pomembno ali jo spremeni v celoti ali le deloma. Sprememba slovnično pomeni nekaj, kar je drugačno kot prej, namen spremembe pa je, da tisto od prej zamenja nekaj drugega - novega. V primeru, da tožilec obtožnico spremeni le delno, velja torej v nespremenjenem delu prejšnja obtožnica, v spremenjenem delu pa ta sprememba. V primeru pa, da tožilec vloži novo obtožnico v celoti in ne glede, da je v tej novi obtožnici del opisa kaznivega dejanja identičen s prvotno obtožnico, gre za nov obtožni akt, ki v celoti nadomešča prvotno obtožnico, ki tako ne velja več. Da je takšno samostojno gramatikalno tolmačenje 344. člena ZKP opravičljivo, pa je poskrbel zakonodajalec sam, če analiziram še zadnji stavek 3. odstavka istega člena. Celotni 3. odstavek se sicer nanaša na primer, ko je obravnava prekinjena zaradi priprave nove obtožnice, kar pa njene narave v ničemer ne spreminja. Zadnji stavek tega odstavka pa navaja: "če tožilec v danem roku (določil ga je senat) ne vloži (nove) obtožnice, nadaljuje senat glavno obravnavo na podlagi prejšnje." Ob smiselni interpretaciji nasprotnega primer, da torej tožilec v roku vloži novo obtožnico, pa pridem do zaključka, da nadaljuje senat obravnavo na podlagi te nove obtožnice.

Po vsem navedenem in če se vrnem na uvodoma nakazan primer, pridem do zaključka, da je sodišče, ki je kljub vloženi novi obtožnici za isto kaznivo dejanje, v izreku sodbe v celoti uporabilo opis dejanja iz prvotne obtožnice, ravnalo nezakonito, saj prvotna obtožnica ne eksistira več, ker je bila v celoti nadomeščena z novo.

Ali je gornje stališče pravilno, nam morda pomaga razrešiti gramatikalna razlaga prvega odstavka 354. člena ZKP, ki se glasi: "Sodba se sme nanašati samo na osebo, ki je obtožena, in samo na dejanje, ki je predmet obtožbe, **obsežene** v vloženi **oziroma** na glavni obravnavi spremenjeni ali razširjeni obtožnici." V citiranem stavku najprej moti beseda "obsežene". Sicer nisem slavist, vendar ta beseda sklanjatveno ne sovpada s samo povedno konstrukcijo.Prvi del povedi do besedice "in" je smiselno zaključena celota - stavek, tako da se beseda "obsežene" očitno navezuje le na predhodni del povedi v besedilu "in samo na dejanje, ki je predmet obtožbe". V tej stavkovni povezavi pa slovnično pravilno sklanjana beseda "obseči" lahko glasi le "obseženo" v zvezi z besedo "dejanje" ali "obsežen" v povezavi z besedo "predmet". Sicer pa je to vprašanje za jezikoslovce in presega namen tega sestavka.

Če se vrnem na osnovni problem veljavnosti prvotne ali spremenjene - nove obtožnice, je potrebno analizirati del prvega odstavka 354. člena ZKP in sicer "v vloženi oziroma na glavni obravnavi spremenjeni ali razširjeni

obtožnici", ki pa to dilemo rešuje le delno. Vložena obtožnica v smislu citiranega določila in opredeljena v ednini, je lahko ali prvotna obtožnica ali nova, vložena med prekinitvijo obravnave, ali nova, vložena med postopkom, vendar izven glavne obravnave, ki pa ob upoštevanju predhodne analize 344. člena ZKP v celoti nadomešča prvotno obtožnico, ki tako ne eksistira več. Spremenjena ali razširjena obtožnica pa je po tem določilu tista, ki jo tožilec spremeni na sami obravnavi, torej tista, ki jo spremeni neposredno ustno, kot tudi tista, ki jo pripravi in spremeni med prekinitvijo obravnave. Tako nam razlaga tega člena razrešuje vprašanje souporabnosti prvotne in spremenjena ali nove obtožnice tožilca, ki jo je podal v okviru glavne obravnave, ne pa tudi nove obtožnice, ki jo vloži med postopkom, vendar izven glavne obravnave. Odgovor na vprašanje, ali lahko sodišče, kljub tožilčevi ustni spremembi ali vložitvi nove obtožnice v okviru glavne obravnave, v sodnem opisu kaznivega dejanja vseeno uporabi prvotno obtožnico, je pritrdilen in izhaja iz prislova "oziroma", ki se nahaja v analiziranem delu 354. člena ZKP. Slovnično je prislov "oziroma" zaradi nenajboljše besedne zveze bolje nadomestiti z besedo "ali". V tem primeru pa besedna zveza analiziranega dela stavka nesporno opredeljuje možnost in pravico sodišča do izbire sodbenega opisa kaznivega dejanja ali iz prvotne ali iz spremenjene ali nove obtožnice, vložene v okviru glavne obravnave.

Sklepno tako zaključujem, da ima sodišče po gramatikalni razlagi 344. in 354. člena ZKP izbirno pravico do sodbenega opisa kaznivega dejanja, tako po prvotnem kot tudi po ustno spremenjenem ali novem obtožnem aktu, vloženem v okviru glavne obravnave, iz istega kaznivega dejanja in zoper isto osebo. Te izbirne pravice pa nima, če tožilec vloži iz istega kaznivega dejanja novo obtožbo izven glavne obravnave.

Jasno mi je, da bo marsikateri kazenskopravni teoretik takšno moje sklepanje zavrnil tudi iz razloga, da takšno gramatikalno razlaganje in sklepanje nima opore v temeljnih načelih obtoževanja v kazenskem postopku. Namen tega sestavka ni bil v odpiranju vsesplošne polemike, temveč v opozorilu na nedoslednosti in pomanjkljivosti kazenskega postopnika, ki izhajajo tudi iz nedosledne ali nepravilne uporabe slovenskega jezika.

Statut OZS v neskladju z ustavo

Ustavno sodišče RS je na seji 6. maja 1999 - na podlagi pobude Sergija Vladka Majhna iz Maribora - soglasno odločilo:

1. Pobuda za začetek postopka za oceno ustavnosti in zakonitosti 1. točke 78. člena statuta Odvetniške zbornice Slovenije (Ur. l. RS, št. 15/94) se zavrže.
2. Določba 21. točke 77. člena statuta OZS ni v skladu z Zakonom o odvetništvu (Ur. l. RS, št. 18/93), kolikor ne določa, za katere določbe kodeksa odvetniške poklicne etike, statuta OZS in drugih aktov te zbornice velja, da njihova kršitev pomeni tudi kršitev dolžnosti pri opravljanju odvetniškega poklica.
3. Ni v skladu z ustavo, da statut OZS ne določa hujših kršitev dolžnosti pri opravljanju odvetniškega poklica.
4. Odvetniška zbornica Slovenije mora neskladji z ustavo iz prejšnjih dveh točk tega izreka odpraviti v letu dni po objavi te odločbe v Uradnem listu RS.

Odločba z gornjim izrekom in obrazložitvijo - pod št. U-I-259/97 z dne 6. 5. 1999 - je objavljena v Ur. l. RS, št. 45/99

Nova ustavna pobuda

*Koprski kolega **Danijel Starman** je že lani pri Ustavnem sodišču RS vložil novo ustavno pobudo glede presoje ustavnosti 3. in 4. člena Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o prometnem davku (Ur. l., št. 3/98), ki odvetnike zavezuje, da znotraj svojega dohodka plačujejo prometni davek na svoje storitve. To je kolega storil, ker Ustavno sodišče v zvezi z ustavno pobudo prvih predlagateljev, ki je bila, kot vemo, zavrnjena, ni odločalo o ustavnosti same sporne uredbe, kolikor se ta nanaša na odvetniške in notarske storitve. Pobudnik je menil, da je z uvedbo davka na odvetniške storitve socialna funkcija, ki je vgrajena v ustavni status odvetništva, grobo kršena na račun tržne logike in omejevanja pravic državljanov do kvalitetne pravne pomoči.*

Potem ko je bil sprejet tudi zakon o DDV, je pobudnik razširil svojo pobudo še na oceno ustavnosti tega zakona. Meni, da je zakonodajalec z uvedbo DDV na odvetniške storitve presegel svoja pooblastila, ki jih ima na področju fiskalnih zadev. Posegel je ne samo v ustavno strukturo oblasti, ker je z uvedbo DDV odvetništvu odvzeta narava službe v javnem interesu, temveč je tudi vplival na občutno zmanjšanje ravni pravnega varstva bodočih iskalcev odvetniških storitev, ki si jih bodo lahko privoščili le premožni.

Ustavna pobuda kolega Danijela Starmana ima v sebi nedvomno tehtne dejanske, življenjske in pravne argumente, ki jih lahko vežemo na nekatere ustavne pravice iz naše ustave in še zlasti na načelo Evropskega sodišča za človekove pravice, da mora biti pravna zaščita dostopna vsakemu ne glede na plačilne zmožnosti. Zato skoraj ni verjeti, da si bo tokrat Ustavno sodišče privoščilo podoben strokovni spodrsljaj, kot ga je evidentno naredilo v primeru prve ustavne pobude.

K. P.

Oddam prostore za pisarno

S l. julijem 1999 oddam prostore v Ljubljani, Trdinova 5, II. nadstropje, v izmeri 42 kv. m., ki obsegajo tri sobe s souporabo hodnika, čajne kuhinje in WC. Prostori so primerni za opravljanje odvetniške dejavnosti. Najemnina po dogovoru.

Informacije vsak dan od 8. do 14. ure na telefon: 321-388 ali 041/680-985.

Tatjana Dolanc Borisov

Nakazovanje odškodnin strankam

dr. Konrad Plauštajner

Pri inšpekcijskem pregledu poslovnih knjig in dokumentacije v odvetniški pisarni je davčni inšpektor ugotovil, da odvetnica ni izplačevala odškodnin svojim strankam na njihove račune pri bankah. S tem naj bi storila prekršek po 2. točki 1. odstavka 226. člena Zakona o davčnem postopku, za katerega je zagrožena kazen od 400.000 do 6.000.000 tolarjev. Kršena naj bi bila določba 26. člena *Zakona o davčnem postopku* (Ur. l. RS, št. 18/96, 78/96, 87/97, 82/98, 91/98 - **ZDavP**) in 3. člen *Uredbe o pogojih, pod katerimi je potrebno plačila in prejemke davčnim zavezancem nakazovati na njihove račune pri bankah in hranilnicah* (Ur. l. RS, št. 77/96, 5 - 97 - **Uredba**).

Odvetnica je podala pripombe na ugotovitev zapisnika in je stališčem davčnega inšpektorja oporekala. Zatrjevala je, da ni zavezanka v smislu 1. člena Uredbe, niti ni izplačevalec odškodnine v odnosu do stranke, ampak samo pooblaščenka za sprejem denarne odškodnine v skladu s pooblastilom po 95. členu ZPP. Glede stranke, ki prejme odškodnino, je menila, da je *Zakon o dohodnini* ne šteje za zavezanca, saj v 2. členu istega zakona odškodnine niso vštete med obdavčljive vire.

Za nadaljnja pojasnila se je odvetnica obrnila na UO OZS, ki je od Glavnega urada DURS prejel pojasnilo, da so odvetniki dolžni nakazovati odškodnine fizičnim osebam na njihove račune pri bankah, ne glede na to, ali gre pri tem za obdavčljive ali neobdavčljive prejemke, **ker je potrebno pod pojmom davčnega zavezanca** (kot prejemnika odškodnine) **upoštevati osebo s stališča vseh davkov, uveljavljenih v RS.** Zato se morajo plačila odškodnin opraviti na tekoči račun, žiro račun ali na račun v tuji valuti. To pomeni, da se plačila ne morejo opraviti na bančno hranilno knjižico oškodovanca.

Menim, da je treba sporno vprašanje jemati zelo resno, ker ne opozarja samo na želje davčnih organov, da si predpise tolmačijo po svoje, ampak tudi na njihovo tendenco neupravičenega poseganja v poslovanje odvetnikov in v njihove odnose s strankami. Ker DURS ščiti svoje inšpektorje, bi bilo preveč pričakovati, da bi od njenega Glavnega urada prejeli pravno korektno mnenje. **Stališče Glavnega urada DURS namreč nima opore v pravnih predpisih, zlasti ne v citirani Uredbi.**

ZDavP kot tudi Uredba ne dajeta razlage pojma "*davčni zavezanec*". Ta termin se pojavlja samo v Zakonu o dohodnini, kjer v zvezi s prejemki iz naslova odškodnin ni niti najmanjšega dvoma, da odškodnine niso obdavčljive. Temu ne oporeka tudi stališče Glavnega urada DURS, ki prav iz tega razloga skuša pojem "*davčnega zavezanca*", ki je po 1. členu Uredbe ključnega pomena za razumevanje problema, po priliki o Prokustovi postelji raztegniti na kakršnokoli obliko davčne zavezanosti v RS. Pri tem pa popolnoma prezre, da omenjeni izraz predstavlja tako imenovani *pravni standard*, ki zahteva, da se v vsakem konkretnem primeru opredeli njegova vsebina. V vsakem primeru posebej se mora zato ugotoviti, ali je fizična oseba, ki prejme neko izplačilo od odvetnika **v zvezi z vrsto in pravno naravo tega izplačila, davčni zavezanec ali ne.** Če bo odvetnik prevajalcu plačal stroške prevoda ali izvedencu izvedenino, bosta to skladno z zakonom o dohodnini obdavčljiva prejemka, ki ju je treba izplačati na bančni račun prejemnika. Nasprotno, odškodnina, ki jo bo odvetnik prejel od odškodninskega zavezanca kot pooblaščenec stranke, po istem pravnem viru ni obdavčljiv prejemek in se lahko zato izplača prejemniku, kakor sam želi.

Zato ni možno pojma davčnega zavezanca tolmačiti tako svobodno, kot je to storil Glavni urad DURS, ko ga je interpretiral izven okvira **vsebine, ciljev in namena** 26. člena ZDavP in 1. člena Uredbe. Oba predpisa imata samo en namen, namreč zagotovitev evidentiranja in davčne kontrole prejemkov tistih fizičnih oseb, ki so **v zvezi** s takšnimi izplačili oziroma prejemki davčni zavezanci. Podana mora biti **koneksiteta med izplačilom oziroma prejemkom in davčno obveznostjo.**

O tem nedvoumno govori celotna vsebina Uredbe, začenši z njenim prvim členom. Ta, gledano iz namena norme, obravnava kot davčnega zavezanca samo tistega, ki takšna izplačila ali "*druge prejemke*" prejme iz naslova nekega opravljenega dela ali storitve. Člen 1. Uredbe izrecno pravi, da se "*plačila za dobavljeno blago in opravljene storitve ter drugi prejemki*" tem osebam kot **davčnim zavezancem** nakazujejo na njihove račune pri bankah in hranilnicah. Ker se kot prejemki samo in na prvih dveh mestih izpostavljajo le plačila za dobavljeno blago in opravljene storitve, se tako imenovani "*drugi prejemki*" ne morejo po nobeni interpretaciji prava izvzeti iz tega vsebinskega sklopa in se povezovati s plačili, ki niso obdavčljiva. Glede tega je bil prejšnji predpis, ki je veljal pred Uredbo (glej 13. člen Uredbe) jasnejši, čeprav je vsebinsko urejal povsem isto materijo. Kot zavezanca, ki mora prejeti plačilo na svoj žiro račun, je v zvezi z izplačili "*za dobavljene proizvode, opravljene storitve in druge prejemke*" obravnaval le tiste fizične osebe, ki so bili "*zavezanci za dohodnino ali podvrste dohodnine*", torej le tiste, ki so jim bili izplačani obdavčljivi prejemki.

Ni v naravi davčne zakonodaje, da bi se iz razlogov kontrole ali same obdavčljivosti ukvarjala s dohodki državljanov, ki niso obdavčljivi. Zato gre 26. člen ZDavP, ki je v odnosu do 1. člena Uredbe *lex generalis*, glede možnega vpliva, ki ga lahko ima na Uredbo, obravnavati tudi v povezavi s 1. členom ZDavP, ker se tudi tako najde pravi namen obeh predpisov. Člen 1. ZDavP določa, da se ta zakon (enako mora veljati tudi za Uredbo) uporablja, kadar se *v davčnih in drugih stvareh* odloča o **obveznih dajatvah, t.j. davkih.** ZDavP velja tudi za druge, kadar so davčni zavezanci, ali kadar se zanje obračunavajo in plačujejo davki.

Po teh načelih in kriterijih ZDavP in Uredba glede nakazovanja odškodnin strankam za odvetnike nista zavezujoča predpisa.

Poudariti je treba, da odvetnik po naravi odnosa s stranko sploh ne more priti v razmerje izplačevalca "drugih prejemkov", ker so ti vsebinsko vezani na obstoj obligacijskega razmerja med zavezancem izplačila in prejemnikom,

kjer je na strani prejemnika predhodno opravljena neka storitev ali dobava blaga, ali kaj drugega, vendar s **pridobitnim namenom** *(lucri causa ali causa onerosa)*. Zato so titularji takšnih izplačil v obliki *"drugih prejemkov"* razni avtorji, izvedenci, prevajalci, pogodbeni in drugi honorarni sodelavci, ki so za odvetnika nekaj naredili in je ta zato postal njihov dolžnik. **Odvetnik v zvezi z izplačilom odškodnine stranki ni njen dolžnik, temveč samo zavezanec iz pooblastila.** V odvetnikovem knjigovodstvu mora biti prejem odškodnine od odškodninskega zavezanca razviden, vendar predstavlja samo prejemek, sprejet v imenu stranke.

Da gre po Uredbi za dolžnost nakazovanja izplačevalca predvsem za tisto, kar je prejemnik izplačila kot fizična oseba, ki ne opravlja redne dejavnosti, **zanj naredil in mu zaračunal,** se vidi tudi iz določb Uredbe, ki govorijo, kdaj izplačevalec ni dolžan nakazila izplačati na račun fizične osebe. To so po 4. členu osebni dohodki iz 16. člena zakona o dohodnini, povračilo stroškov v zvezi z delom in v zvezi z opravljenimi storitvami, osebni prejemki iz 19. člena zakona o dohodnini, osebni prejemki od opravljanja sezonskih kmetijskih del, osebni dohodki, ki po 4. alineji 1. odstavek 15. člena zakona o dohodnini, ki ne presegajo 11 odstotkov povprečne plače zaposlenih v RS, dohodki, ki so doseženi z udeležbo pri dobičku, ki ne presegajo 30.000 tolarjev, kakor tudi plačila za dobavljeno blago in opravljene storitve pravnim ali fizičnim osebam, ki opravljajo dejavnost, če posamično plačilo ne presega 25.000 tolarjev. Z novelo Uredbe iz leta 1997 so bili oproščeni takšnega nakazovanja prejemki od prodaje kmetijskih izdelkov ipd., če ne presegajo 25.000 tolarjev.

V prid moji razlagi govori tudi 5. člen Uredbe, ki zahteva, da se fizični osebi, ki opravlja dejavnost, plačila nakazujejo na njen žiro račun, ki mora biti odprt samo za namene dejavnosti, ki jo takšna fizična oseba opravlja. Uredba zato želi kontrolirati samo tiste prejemke, ki so obdavčljivi, pri čemer dopušča, da se nekatere oblike takšnih prejemkov ne vežejo na dolžnost nakazovanja na posebne bančne račune, če so njihovi opravičenci fizične osebe. Nikjer ni zazreti tendence ali napotila, da bi želela Uredba kontrolirati tudi takšna izplačila, kot so izplačila odškodnin ali podobno, pri čemer niti ni važno ali je v vlogi izplačevalca vedno le odvetnik.

Pri tolmačenju nekega predpisa je potrebno izluščiti zakonodajalčevo sporočilo, da se lahko oblikuje pravilna pravna odločitev.

To je zlasti težko, kadar imamo opravka z nedoločenimi izrazi in je treba ugotoviti, kaj ti izrazi pomenijo. Tukaj gre za znanstveno razlago, da se ugotovijo vsi možni pomeni pravnih norm, ki jih vsebuje konkretni pravni akt, torej ne samo tisti, ki ugajajo trenutnemu razlagalcu. Zato sem se trudil, da je moja razlaga ostala v okviru ZDavP in Uredbe, ker oba predstavljata normativno izhodišče odločanja. Odločno menim, da dopuščata samo **enopomensko odločitev** glede oblik nakazovanja odškodnin strankam. Glede izplačila določenih prejemkov, kot so odškodnine, pravdni stroški ali razna druga izplačila, odvetnik do stranke ni nikoli tako imenovani primarni dolžnik, ker je upoštevajoč obligacijske odnose lahko takšen dolžnik samo tisti, pri katerem je obveznost takšnega plačila nastala. Odvetnik in stranka sta v mandatnem odnosu, ki pooblašča odvetnika, da v imenu stranke samo začasno sprejme neko plačilo in ga posreduje stranki. Znotraj tega mandatnega razmerja seveda lahko govorimo o odnosu upnik - dolžnik, vendar te pravne situacije ne gre enačiti s pravno situacijo po Uredbi, kjer se kot dolžnik in s tem kot izplačevalec pojavlja tisti, ki mora nekaj plačati za dobavljeno blago, opravljene storitve, ali je zavezan plačati neke *"druge prejemke"*. Takšen poslovni odnos ni nikoli enak tistemu, ki nastane med odvetnikom in stranko in zato slednja tudi ne more priti v položaj upravičenca do izplačila po 1. členu Uredbe.

Tolmačenje, da so odvetniki dolžni strankam nakazovati odškodnine na njihove bančne račune, ne bi dobro prestalo eventuelne pobude za presojo ustavnosti in zakonitosti Uredbe z ZDavP in Ustavo. Če bi želela država odločati tudi o tem, kako se morajo strankam izplačevati neobdavčljivi prejemki, bi s tem presegla svoja pooblastila, ki jih ima na fiskalnem področju. Z vidika posega v pravice državljanov bi šlo pri tem za nepotreben in ustavno nesorazmeren poseg. Kot sem že razložil, Uredba takšne nepotrebne kontrole izplačevanja odškodnin ne zahteva.

Če bi se tolmačilo, da je davčni zavezanec po Uredbi vsakdo, ki plačuje katerikoli davek v Sloveniji, na kar Uredba niti najmanj ne nakazuje, bi lahko prišlo do zelo čudnih situacij. Tako na primer mladoletniku, ki nima premoženja in ni davčni zavezanec, ne bi bilo potrebno nakazati na njegov račun odškodnine, čeprav bi ta lahko bila izjemno visoka. Enako bi veljalo za izplačila socialnim podpirancem. Podobnih situacij bi lahko bilo še več, vsakdo bi lahko iz svoje prakse opozoril na katero.

Ni mogoče prezreti, da v zvezi z izplačili odškodnin davčni inšpektorji puščajo na miru zavarovalnice, ki izplačujejo oškodovancem odškodnine nemalokrat v gotovini ali s čekom, kar je praktično isto. Če želi DURS kontrolirati samo delo odvetnikov, sem mnenja, da je transparetnost našega dela ustrezno zagotovljena s tem, ko mora odvetnik vsako plačilo odškodnine ali drugega prejemka za stranko sprejeti na svoj žiro račun. Kako se ta denar potem nakaže stranki, ni več stvar davčne kontrole, ker takšen prejemek ni zavezan plačilu davka, niti ga stranka ni dolžna navesti v svoji letni dohodninski prijavi. V praksi se mora odvetnik večkrat ravnati po zahtevah strank, ki običajno želijo, da se jim denar nakaže na bančno hranilno knjižico ali se jim izplača v gotovini. Niti najmanj niso pripravljene, da bi za takšno nakazilo, ki je običajno zanje le enkratni dogodek, odpirale še tekoči račun. Odprtje tekočega računa bi bilo večkrat tudi neracionalno, če gre za manjša plačila odškodnin, ki so povezana z življenjskim in nezgodnim zavarovanjem in kjer so prejemki nemalokrat nižji od 50.000 tolarjev.

Čeprav sem prepričan, da je namen Uredbe jasen in torej želi kontrolirati le prejemke, ki so obdavčljivi, bi se bilo potrebno v konkretnih primerih sklicevati na načelo, ki ga je naše pravo uveljavilo v ZOR. Tisti, ki pripravi neki pravni tekst, pri čemer je širše gledano lahko to tudi predpis, mora nositi tveganje zaradi nejasnosti njegovih določil. Kot se nejasna pogodbena določila po 100. členu ZOR razlagajo v korist druge stranke, tako je potrebno tudi nejasne davčne predpise tolmačiti v dobro državljanov in na škodo fiskusa *(in dubio pro civite* ali tudi *in dubio contra fiskus)*. Država in DURS imata namreč vse možnosti, da se predpisi napišejo tako, da bodo enostavni in vsem razumljivi.

Zapisniki o ogledu krajev prometnih nesreč

Namestnik generalnega direktorja Policije Republike Slovenije je v dopisu št. 0212-3-12486/99-1, z dne 17. 3. 1999 na naslov Odvetniške zbornice Slovenije poslal mnenje o uresničevanju 10. člena zakona o odvetništvu - v zvezi z odstopanjem zapisnikov o ogledih krajev prometnih nesreč.

V mnenju razlaga in zaključuje, da policija ni dolžna na zahtevo odvetnikov (po 10. členu zakona o odvetništvu) odstopati zapisnike o ogledih krajev prometnih nesreč.

Tako mnenje ni le v nasprotju z določbami 10. člena zakona o odvetništvu, pač pa tudi v nasprotju z določbami zakona o policiji in Zakona o splošnem upravnem postopku.

Upravičenje odvetnika, da zahteva (če ima seveda ustrezno pooblastilo stranke) prepis zapisnika o ogledu kraja prometne nesreče, izhaja že iz določbe I. odstavka 10. člena zakona o odvetništvu. Omenjeni zapisniki namreč **ne predstavljajo osebnih podatkov iz II. in III. odstavka istega člena**. Pa celo, če bi šteli, da gre za osebne podatke, je odvetnik do zapisnika upravičen po določbah zakona o policiji in po določbah zakona o splošnem upravnem postopku, kakor bo obrazloženo v nadaljevanju.

Po 62. členu zakona o policiji ima posameznik pravico do vpogleda v podatke iz policijskih evidenc, pri čemer je za podatke iz 10. alinee 59. člena istega zakona določeno, da ta pravica velja takoj po nastavitvi evidence. Zapisniki o ogledih krajev prometnih nesreč **namreč v pravnem smislu veljajo za evidenco dogodkov in se tudi obravnavajo kot dogodki**. Pri tem 61. člen v ustrezni alinei celo izrecno navaja, da evidenca o dogodku obsega podatke o dogodku, kot so vrsta, kraj, čas, udeleženci, škoda in druge okoliščine.

Zapisnik o ogledu sam po sebi torej predstavlja le podatek o dogodku. Če ta dogodek po svoji vsebini predstavlja prekršek ali kaznivo dejanje in je s tem v zvezi podana ustrezna ovadba oz. predlog za kaznovanje, zaradi tega zapisnik o ogledu ne izgubi svoje lastnosti evidence o dogodku, kakor tudi prometna nezgoda ne izgubi svoje lastnosti "dogodka".

Celo če ne bi bilo tako - v slednjem primeru (kazenski postopek, postopek zaradi prekrška) posebnih težav pri pridobivanju zapisnika ne more biti. Odvetnik bo namreč v takem primeru **zapisnik lahko pridobil z ustreznim pooblastilom pri pristojnem sodišču ali pri pristojnem organu za prekrške**, sklicujoč se na pravice, ki jih ima v takem postopku oškodovanec.

Iz tega izhaja: ker so prometne nesreče kot dogodki s kazensko pravno vsebino vedno dostopni po procesnih določbah, ostaja le vprašanje tistih prometnih nesreč, ki nimajo kazensko pravnih vsebin, ko gre torej za dogodke v že opisanem, ožjem smislu. To pa opravičuje odvetnika do vpogleda v evidenco oz. do posredovanja podatkov.

Prav enako izhaja iz določil zakona o splošnem upravnem postopku (ZUP). Pri tem je potrebno opozoriti, da zakon o policiji glede zapisnikov o ogledu kraja prometne nesreče (kar ne šteje za evidenco osebnih podatkov, razen če gre za evidenco o dogodku, ki pa je takoj dostopna) nima posebnih določb. Zakon o splošnem upravnem postopku pa v 1. členu določa, da se morajo vsi državni organi ravnati po tem zakonu (ZUP), kadar neposredno uporabljajoč predpise odločajo o pravicah, obveznostih ali pravnih koristih posameznikov, pravnih oseb ali drugih strank, kakor tudi kadar izvršujejo javna pooblastila, ki so jim zaupana po zakonu.

Zapisnik, ki nastane v takem (v širšem smislu upravnem) postopku, pa je stranki, na katero se nanaša (s pooblastilom pa tudi odvetniku), **na vpogled po določbi 80. člena ZUP o pregledovanju spisov in obvestilih o poteku postopkov**. Prvi odstavek tega člena določa, da imajo stranke pravico pregledovati spise zadeve in na svoje stroške prepisati potrebne listine, pregledovanje in prepisovanje spisov pa nadzoruje določena uradna oseba.

Glede na navedeno je stališče, kot ga je posredoval v svojem že omenjenem dopisu namestnik direktorja policije, v nasprotju z določbami navedenih zakonov.

Iz tega pa nadalje izhaja, da bo imela **v primeru odklonitve vpogleda** v zapisnik stranka (enako njen izkazani pooblaščenec) **pravico sprožiti ustrezne postopke**, sklicujoč se na svoje zakonske in tudi ustavne pravice. Če ne drugače, z varstvom teh ustavnih pravic (pravna država, pravica do pravnega sredstva, sodno varstvo v zvezi z organizacijo in delom uprave, upravni spor o zakonitosti dokončnih posamičnih dejanj in aktov) v postopku upravnega spora.

Po sklepu seje upravnega odbora OZS z dne 27. 3. 1999
pripravil Hinko Jenull

Drage kolegice in kolegi,
prijetne počitniške dni vam želimo!

Prijetno počutje vam želimo tudi ob prebiranju nove številke našega glasila, ki je tokrat preseglo običajni obseg, kot vidite. Morda se vam ob tem utrne misel, da bi prihodnjič tudi sami kaj objavili...
Za Odvetnika št. 4 je rok za oddajo prispevkov 5. september!

Iz dela upravnega odbora Odvetniške zbornice Slovenije

Pripravil: Hinko Jenull

Upravni odbor zbornice redno obravnava predvsem: vpise in izbrise v imenik odvetnikov, kandidatov in pripravnikov, prijave in pobude za disciplinske postopke, razlage odvetniške tarife in kodeksa odvetniške etike, daje soglasje k ustanavljanju odvetniških družb ...

V preteklem obdobju je upravni odbor poleg teh rednih zadev obravnaval tudi naslednje, pomembnejše teme:

SEJA 26. JANUARJA 1999

Ministrstvo načrtuje spremembe zakona o odvetništvu

Upravni odbor je pripravil in Ministrstvu za pravosodje posredoval pripombe k predlogu Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o odvetništvu, katerega osnutek (23. 12. 1998 Đ delovno gradivo) je posredovalo Ministrstvo za pravosodje.

Osnutek predvideva, da bi storitve pravnega svetovanja (ki poleg svetovanja v ožjem smislu, po standardni klasifikaciji dejavnosti, vključuje tudi zastopanje in pripravo pravnih dokumentov), **poleg odvetnikov lahko opravljale tudi osebe, ki imajo naslov diplomiranega pravnika in opravljen pravniški državni izpit.** Tako "odpiranje" pravnega svetovanja **gospodarskim družbam in samostojnim podjetnikom posameznikom** (če zaposlujejo omenjene osebe) naj bi bilo potrebno zaradi uskladitve z Evropsko unijo. Spremenila naj bi se tudi določba o pogojih za opravljanje odvetništva: **eno-letna praksa pri odvetniku ni potrebna**, če ima oseba, ki se želi vpisati med odvetnike pet let praktičnih izkušenj kot diplomirani pravnik, od tega najmanj dve leti po opravljenem pravniškem državnem izpitu. Ta sprememba naj bi bila potrebna, ker zbornica ne omogoča vsem zainteresiranim, da bi opravljali prakso kot odvetniški kandidati.

Upravni odbor je ocenil, da so predlagane **spremembe nepotrebne, neprimerne in neutemeljene**. Morebitni postopek spreminjanja in dopolnjevanja tega zakona bo upravni odbor ves čas spremljal in odločno zastopal interese odvetništva zoper vsakršen poskus, da bi se njegov z zakonom določen položaj poslabšal.

SEJA 9. FEBRUARJA 1999

Problematika stanja v odvetništvu (pobuda odv. Emila Mozetiča)

Upravni odbor je (skladno s sklepom skupščine odvetniške zbornice z dne 18. 12. 1998) obravnaval problematiko stanja v odvetništvu. Stališča, ki jih je sprejel, so v tej številka glasila posebej objavljena (glej naslednjo stran!).

SEJA 9. MARCA 1999

Razgovor s predsednikom VS RS

Predsednik odvetniške zbornice je poročal o razgovoru s predsednikom Vrhovnega sodišča RS mag. Mitjem Deisingerjem. Poudarjena je bila potreba po spremembah Sodnega reda, ki preveč birokratizira postopke, obravnavana možnost vključevanja odvetnikov v izobraževalne oblike Centra za izobraževanje Vrhovnega sodišča RS, delo disciplinskega sodišča ter možnosti za računalniški dostop odvetnikov do centralizirane informacijske baze sodnega registra in zemljiške knjige.

Izjava

upravnega odbora Odvetniške zbornice Slovenije ob predlogu za razrešitev generalne državne tožilke

Upravni odbor Odvetniške zbornice Slovenije že dalj časa z zaskrbljenostjo spremlja politično dogajanje, povezano z urejanjem stanja v pravosodju. Veliki zaostanki pri delu sodišč in tožilstev, počasno reševanje sporov in omajano zaupanje v pravno državo terjajo odgovorno, dosledno in strokovno ukrepanje vseh organov, ki odločajo o pogojih in rezultatih dela pravosodnih funkcionarjev. Razmere terjajo umirjeno in premišljeno odločanje tako pri sprejemanju predpisov, kakor pri izvolitvah in imenovanju nosilcev pravosodnih funkcij ter spoštovanje njihove neodvisnosti, samostojnosti, osebnega in strokovnega ugleda.

V nasprotju s takimi utemeljenimi zahtevami in pričakovanji se v zadnjem času v javnosti stopnjujejo politične izjave, ki izražajo nepreverjene očitke o delu posameznih sodnikov in tožilcev, nestrokovno ali pristransko ocenjujejo njihovo ravnanje in žalijo njihovo osebno dostojanstvo. Take izjave in taki očitki predstavljajo posredne ali neposredne pritiske v posameznih zadevah, med ljudmi pa rušijo zaupanje v pravno varnost in poštenost postopkov.

V teh razmerah upravni odbor predloga za razrešitev generalne državne tožilke, tako kot je obrazložen, ne more oceniti drugače kot nepremišljeno in politično motivirano potezo, ki bo škodovala delu državnega tožilstva. S tem pa bo zavrla nujno potrebno ureditev in umiritev razmer v celotnem pravosodju.

Upravni odbor Odvetniške zbornice Slovenije izraža podporo vsem sodnikom in tožilcem pri ohranjanju njihove neodvisnosti in samostojnosti, priznava le strokovno kritiko njihovega dela in izpodbijanje odločb v zakonitih postopkih ter pričakuje, da bodo v vseh razpravah o njihovem delu spoštovana splošno priznana pravna in etična načela.

15. junija 1999

za UO OZS Mitja Stupan

Dan odvetnikov 1999

Po (menda) sedmih letih je bila Rogaška Slatina letošnjega 4. in 5. junija znova izbrana za tradicionalno letno srečanje slovenskih odvetnikov.

Prelepa Kristalna dvorana ter bližnja in širša okolica tja do Podčetrtka sta ponudila - kljub neprijaznemu vremenu - dobre pogoje za prijetno druženje tokrat le kakih dveh stotnij kolegov, pomešanih z gosti iz Nemčije, Avstrije, Slovaške, Hrvaške, ob domačih predstavnikih različnih pravosodnih institucij (vendar - menda zaradi prezasedenosti prav na dan srečanja - brez vodilnih osebnosti teh institucij).

Udeležence srečanja je, kot se spodobi, pozdravil rogaški župan, posebej toplo pa so zvenele tudi pozdravne besede, ki nam jih je izrekel dr. Walter Schuppich, redni gost in prijatelj slovenskih odvetnikov, sicer pa še nedavno predsednik združenja evropskih odvetnikov.

Družabnostni del program je, kot rečeno, nekoliko skrčilo slabo vreme, dobre jedače in pijače pa v Pivnici Haler ni manjkalo, lepo so se zavrteli pari po svečani večerji v Kristalni dvorani Zdraviliškega doma ...

Strokovni del srečanja je bil namenjen temi:

Meje odvetnikovega nastopanja v javnosti.

Svoja mnenja o aktualnih vprašanjih, ki se vse bolj tudi pri nas porajajo v zvezi javnim nastopanjem in tudi reklamiranjem odvetnikov, so predstavili - seveda iz dokaj različnih zornih kotov ter primerjalno z izkušnjami in ureditvijo v drugih državah oziroma iz evropske odvetniške in sodne prakse - odvetniki Hinko Jenull, Boris Grosman, Sašo Kreč, hrvaški kolega Arno Vičič, do nedavna ustavni sodnik dr. Janez Šinkovec, podpredsednik nemškega odvetniškega združenja dr. Dietrich Schümann in dr. Anton Gradischnig, predsednik avstrijske Koroške odvetniške zbornice.

Njihove prispevke bomo v celoti objavili v našem glasilu št. 4!

SEJA 27. MARCA 1999

Prevzem pisarn

Zaradi težav pri prevzemu odvetniških pisarn je bilo oblikovano stališče, po katerem se za **prevzemnika pisarne** (kadar območni zbor sam ne imenuje prevzemnika) določi tisti odvetnik, ki je bil **zadnji vpisan v imenik odvetnikov na območju okrožnega sodišča,** kjer je pisarna, katero je potrebno prevzeti.

Plačilo po dogovoru

Sprejeto je bilo **stališče:**

- Če je bilo dogovorjeno plačilo v znesku ali odstotku, pa stranka odvetniku prekliče pooblastilo še predno je zadeva končana, odvetnik obračuna vse opravljene storitve po tarifi.

Amandmaji na predlog ZPP

Podpredsednik zbornice odvetnik Nikolaj Grgurevič je prevzel obveznost v tretjem branju uveljaviti amandmaje na ZPP, ki zadevajo položaj in pravice odvetnikov (revizija, zastopanje). To nalogo je uspešno opravil, kakor je razvidno iz objavljenega besedila zakona (Uradni list RS, št. 26/99).

Celostna podoba

Sprejet je bil **sklep** o oblikovanju celostne podobe Odvetniške zbornice Slovenije.

Dopustnost brezplačnih odvetniških storitev

Upravni odbor je sprejel **stališče** glede dopustnosti brezplačnih odvetniških storitev:

Razlogi, zaradi katerih lahko odvetnik v določenem primeru **ne zaračuna odvetniške storitve,** so naslednji:

- zastopanje sorodnikov,
- zastopanje prijateljev in znancev,

Razmere v slovenskem odvetništvu

(Stališča UO OZS, sprejeta na seji 9. februarja 1999)

Upravni odbor Odvetniške zbornice Slovenije je (skladno s sklepom skupščine odvetniške zbornice z dne 18. 12. 1998) obravnaval problematiko stanja v odvetništvu. Glede posameznih odprtih vprašanj je sprejel naslednja stališča in pojasnila :

- Odvetniška zbornica je že poslala pristojnim organom predlog za obvezno tolmačenje 10. člena Zakona o odvetništvu (**pridobivanje osebnih podatkov**), vendar je bila taka razlaga zakona zavrnjena. Navedeno vprašanje bo upravni odbor ponovno obravnaval in oblikoval svojo razlago sporne določbe ter z njo seznanil pristojne organe.
- **Odvetniško tarifo** je potrebno dopolniti glede na zakonodajne spremembe. Predlog bo pripravila komisija v sestavi Boris Grosman, Marko Knafeljc, Mitja Stražar, Mihael Jenčič in Emil Mozetič. Predlog bo posredovan pristojnim organom.
- Glede **organizacije in dela zbornice** so bila mnenja članov UO deljena. Večina je menila, da spremembe niso potrebne in da imajo odvetniki zadostne možnosti za vključevanje v delo zbornice in njenih organov. Drugačne poglede je predstavil odvetnik Hinko Jenull in so bili objavljeni v našem glasilu Odvetnik, št. 2.
- Upravni odbor je ocenil, da ni potrebe za zaostritev **pogojev za vstop v odvetništvo** in da taka zaostritev tudi ni možna. Kriteriji za vstop v odvetništvo so enaki tistim v primerljivih evropskih državah.
- **Disciplinski organi** so pri svojem delu samostojni, upravni odbor lahko na njihovo delo vpliva le s spremljanjem in predlaganjem sprememb internih predpisov in postopkov. Upravni odbor ocenjuje, da bodo spremembe statuta, sprejete na zadnji skupščini, povečale učinkovitost dela teh organov.
- Upravni odbor za **davčno, finančno in druga strokovna področja** občasno sklepa pogodbe o svetovanju in organizira izobraževanje, redna zaposlitev takih strokovnjakov v zbornici zato ni potrebna.
- O nekaterih nujnih spremembah **kodeksa odvetniške poklicne**

- zastopanje revnih strank in
- zastopanje v zadevi, ki je za odvetnika pomembna iz strokovnih razlogov (oblikovanje sodne prakse).

Odvetniki kot poravnalci po ZKP

Upravni odbor je **sprejel pobudo** odvetnika Danijela Starmana, da odvetniška zbornica po pristojnem ministrstvu predlaga generalni državni tožilki, naj v navodilih za postopek poravnavanja po 161.a členu ZKP določi, da se **vloga poravnalcev lahko zaupa tudi odvetnikom.**

Zapisniki o ogledu krajev prometnih nesreč

Upravni odbor je sprejel pravno mnenje glede pridobivanja **zapisnikov o ogledu krajev prometnih nesreč.** (**opr. ur.:** mnenje objavljamo na 36. strani)

Nakazovanje odškodnin

Upravni odbor je sprejel **pravno mnenje** "O (ne)dolžnosti nakazovanja odškodnin na račun strank". (**opr. ur.:** mnenje objavljamo na 34. strani)

Pregledovanje spisov v davčnih postopkih

Upravni odbor je sprejel **stališče**:

- pregledovanje sodnih spisov v davčnih postopkih zoper odvetnike je nedopustno z vidika varstva interesov strank in varovanja odvetniške tajnosti.

Seminarja o DDV in ZPP

V okviru izobraževalne dejavnosti je OZS za svoje člane letošnjo pomlad pripravila seminarja o dveh aktualnih temah, povezanih z uvedbo davka na dodano vrednost in uveljavitvijo novega pravdnega postopnika:

- **27. marca** je v dvorani hotela Bernardin v Portorožu, ob udeležbi kakih 300 odvetnikov, potekal seminar **o davku na dodano vrednost in njegovem vplivu na odvetniško dejavnost.** Predavala sta Ivan Simič, ugledni davčni svetovalec, in dr. Marian Wakounig, pravnik -strokovnjak za davčno pravo iz Avstrije. Po zaokroženi in tudi kritični analizi in prikazu naše ureditve DDV v zakonu in pravilniku ter polemični razpravi samih udeležencev sta bili oblikovani tudi **dve stališči:**
  - OZS naj si prizadeva za spremembo položaja odvetnikov kot zavezancev DDV, tako da bi bili - po vzoru avstrijske in nemške ureditve - obravnavani po sistemu plačane realizacije;
  - gostujoči predavatelj dr. Wakounig pa je povabljen, da pripravi ustrezno primerjalno analizo davčnega položaja odvetnikov v Avstriji in Nemčiji, kar naj bi bilo podlaga za predlaganje sprememb sedanje naše ureditve o obdavčenju odvetniškega dela.
- **14. maja** je ob zgledni udeležbi znova kakih 300 odvetnikov na Bledu potekal seminar, namenjen **novemu zakonu o pravdnem postopku,** katerega vsebino sta nadrobno predstavila odvetnika Nikolaj Grgurevič in Jože Ilc. Opozorila sta na nekaj spornih določb zakona, v razpravi pa je sodelovalo z različnimi mnenji in pogledi 15 udeležencev seminarja.

SEJA 4. MAJA 1999

Kadrovske zadeve

Za predstavnika Odvetniške zbornice Slovenije v CCBE (Svet odvetniških zbornic Evropske skupnosti) je bil imenovan odvetnik **doc. dr. Konrad Plauštajner iz Celja**.

Kot kandidata za člana Sodnega sveta iz vrst odvetnikov sta bila evidentirana in Predsedniku Republike predlagana odvetnik **Mitja Stražar iz Ljubljane** in odvetnica **Nevenka Šorli iz Ljubljane.**

Spremenjena je bila sestava komisije za ugotavljanje izpolnjevanja pogojev za vpis v imenik odvetnikov, kandidatov in pripravnikov, ki sedaj deluje v sestavi: **Mitja Stražar, Borut Grosman in Jernej Pavšek**

Zadeve v zvezi z obravnavanjem odškodninskih zahtevkov iz naslova zavarovanja odvetniške odgovornosti pri Zavarovalnici Triglav d. d. Ljubljana bo urejal odvetnik **Igor Grosman iz Ljubljane.**

Odvetniška zbornica Slovenije bo leta 2000 organizirala letni sestanek PECO komiteja v okviru sveta odvetniških zbornic Evropske skupnosti. Predlog strokovne teme, ki bi jo obravnavali v okviru tega sestanka, bosta pripravila odvetnik **doc. dr. Konrad Plauštajner** in odvetnica **Aleksandra Janežič iz Ljubljane.**

Kolektivna pogodba za delavce

Sprejeto je bilo **stališče**, da za delavce v odvetniških pisarnah pri urejanju delovnih razmerij (podrejeno) velja **kolektivna pogodba za negospodarstvo.**

etike (glede javnega nastopanja in reklamiranja) bodo odvetniki razpravljali na letošnjem Dnevu slovenskih odvetnikov v Rogaški Slatini.

- **Spremembe Sodnega reda** so bile že predlagane, vendar zaenkrat še niso upoštevane. O nujnosti teh sprememb naj bi na posebnem sestanku predsednik zbornice ponovno govoril s predsednikom Vrhovnega sodišča RS in ministrom za pravosodje RS.
- Sankcioniranje **zakotnega pisaštva** naj bi bilo obseženo v spremembah zakona o odvetništvu ob drugih odprtih vprašanjih (npr. status odvetnikov, brezplačna pravna pomoč). Izvršilna oblast teh sprememb še ni pripravila.
- Upravni odbor meni, da (z izjemo primerov, kjer bi obstajali posebej utemeljeni razlogi) za odvetnike ni mogoče zahtevati drugačnih oziroma manjših **obveznosti do družbene skupnosti**, kot veljajo za ostale udeležence obveznostnih razmerij oziroma davčne zavezance. S tega vidika in glede na različen ustavni in zakonski položaj predlagana primerjava med odvetniki in notarji ni potrebna.
- Glede uvedbe **davka na dodatno vrednost** je zbornica pripravila ustrezne izobraževalne in svetovalne oblike. Ocenjeno je bilo, da za spremembo ureditve zaenkrat ni možnosti, potem ko so bile pripombe in predlogi odvetniške zbornice, posredovani v zakonodajnem postopku, zavrnjeni.

Oprostitev plačila prispevkov

Sprejeto je bilo naslednje **stališče** glede plačevanja prispevkov Odvetniški zbornici Slovenije:

- Odvetnik, ki je dalj časa nezmožen za delo, sme zaprositi Odvetniško zbornico Slovenije, da ga oprosti plačila članskih prispevkov. Upravni odbor odvetniške zbornice Slovenije sme oprostiti odvetnika plačila članskih prispevkov od dneva vložitve prošnje, za čas, dokler traja njegova nezmožnost.

Razlaga odvetniške tarife - pregled sodne odločbe

Upravni odbor je v zvezi s tarifno številko 33 točka 2 odvetniške tarife, ki določa, da je odvetnik upravičen do stroškov, med drugim, tudi za pregled listin, sprejel naslednje **stališče**:

- Odvetnik za pregled sodne odločbe v postopku, ko je zastopal stranko, ni upravičen do stroškov. (Upravni odbor je sprejel razlago, po kateri so v takem primeru stroški pregleda listine obseženi v drugih storitvah zastopanja).

Pregledovanje sodnih spisov v davčnem postopku

Upravni odbor Odvetniške zbornice Slovenije je v tej zadevi že sprejel stališče na seji dne 27. 3. 1999. Po obsežni razpravi je bil sprejet sklep, da se **za mnenje oziroma davčno in sodno prakso zaprosi italijansko, avstrijsko in nemško odvetniško zbornico.**

Po prejemu odgovorov, bo upravni odbor pripravil in pristojnim organom posredoval stališče Odvetniške zbornice Slovenije glede pregledovanja sodnih spisov v davčnih postopkih, predvsem z vidika varstva odvetniške tajnosti.

Pooblastilo odvetniški družbi

Upravni odbor je glede veljavnosti pooblastila danega odvetniku pred ustanovitvijo odvetniške družbe in glede pooblastila odvetniku v okviru odvetniške družbe oblikoval naslednje **stališče**:

- Dosedanjih pooblastil odvetniku (pred ustanovitvijo odvetniške družbe) ni treba spreminjati niti ni potrebno obveščati sodišč o spremembi organiziranosti družbe.
- Odvetniška družba je le organizacijska družba, stranke zastopajo le odvetniki. Stranka običajno pooblasti vse odvetnike družbe za zastopanje; če izrecno želi, da jo zastopa le en odvetnik, to izrecno navede na pooblastilu.
- Glede vprašanja, ali je odvetnik lahko družbenik ali delničar v kakšni od gospodarskih družb, je odgovor razviden iz kodeksa odvetniške poklicne etike (odvetnik je lahko družbenik oziroma delničar).

IN MEMORIAM

Jože Vidovič, odvetnik s Ptuja je umrl 14. maja 1999

Statistika

Iz odvetniškega imenika - stanje 8. junija 1999

Odvetniki:

- vpisanih 849 ali za 3 več kot 24. marca letos
  - 8 vpisanih na novo (7 iz vrst kandidatov in 1 nekdanji sodnik)
  - 5 izbrisanih (2 odšla v sodstvo, 1 odšel v pokoj, 1 prenehal z dejavnostjo, 1 umrl)

Odvetniški kandidati:

- vpisanih 60, 8 na novo, 8 izbrisanih - v času od 24. marca letos

Odvetniški pripravniki:

- vpisanih 77 ali za 6 več kot 24. marca letos
  - 11 vpisanih na novo
  - 5 izbrisanih (prenehanje prakse ali vpis med odvetnike)

Odvetniške družbe

- 18 registriranih družb po stanju 14. junija 1999
  - 11 v Ljubljani
  - 2 v Kamniku
  - po 1 v Brežicah, Celju, Grosupljem, na Ravnah na Koroškem in v Žabnici

Upokojenci

- 75 odvetnic in odvetnikov uživa upokojenski stan

Ali je odvetniški pripravnik lahko "volonter"?

Upravni odbor je na vprašanje, ali je direktor podjetja lahko hkrati odvetniški pripravnik (volonter), sprejel naslednje **stališče:**

- Odvetniški pripravnik, ki je vpisan v imenik odvetniških pripravnikov Odvetniške zbornice Slovenije lahko opravlja delo le pri odvetniku, le pri odvetniku je lahko v delovnem razmerju.

Odvetnik 4

• september 1999 •

Sodelujte v njem

• s svojim mnenjem,

• pogledom na določeno pravno vprašanje,

• s prikazom izkušnje iz delovne prakse...

Območni zbor odvetnikov Celje

Pred časom me je nekdo poklical in sporočil: "Predsednik, napiši v Odvetnika kaj o delu zbora. Po stališču upravnega odbora si na vrsti."

Obljubil sem, da bom, kakopak, predsednik ne more odkloniti.

Ob pomisleku o možni vsebini članka pa mi je postalo žal, da sem obljubil, saj sem ugotovil, da moram zapisati, da zbor ničesar ne dela.

Vem, da takšen opis ni ne spodbuden za predstavitev zbora ne zanimiv za branje, a tako pač je.

Za zbor, po številu članov tretji največji v državi, bi se že spodobilo, da bi bila njegova aktivnost opazna in učinkovita v celotnem pravnem prostoru. Žal, temu ni tako.

Obstoječe formalne možnosti zlasti v tem, da naj bi zbor obravnaval problematiko dela odvetnikov in druga vprašanja, ki se nanašajo na opravljanje odvetništva, na skladen razvoj odvetništva, na položaj in na materialne pogoje odvetnikov, odvetniških kandidatov in odvetniških pripravnikov na območju zbora, so v ne tako odmaknjeni preteklosti člane našega zbora vzpodbudile, da so s svojimi intenzivnimi opozorili o problemih in njihovih rešitvah poskusili prispevati prek upravnega odbora zbornice k izboljšanju položaja odvetništva.

Naših idej, oblikovanih v žaru iskanja za spodobnejši delavnik in dan, upravni odbor zbornice, ki dejansko odloča o vsem, kar se v odvetništvu dogaja, ni upošteval. Nikoli ni bilo jasno, zakaj tako. Dejstvo je, da so člani upravnega odbora zbornice ocenili, da je "njihova" obravnava po 22. točki 28. člena statuta Odvetniške zbornice Slovenije pomembnejša od "naše", tiste iz 4. točke 46. člena statuta, čeprav gre, mimogrede zapisano, za enako besedilo.

Saj ne da bi mislili, da le mi opažamo in naj se le nas posluša, jeza pa se je le stopnjevala, ko smo ugotovili, da nas nihče ne upošteva, a tudi sam ne ukrepa, čeprav so se množici znanih problemov v času pridružila še dodatni.

Nekaj pripovedk o naprezanju upravnega odbora za spremembo razmer smo sicer slišali, toda efekta ni bilo nikakršnega.

Kolegi so zmajevali z glavami, ko smo se kot zbornica ob množici lastnih problemov v javnosti pojavljali le v nekaterih politično-politikanskih zadevah. Vsi bistveni problemi, le kdo bi jih sploh še našteval, so ostali, odvetniki oziroma odvetništvo pa se je odmaknilo na rob dogajanja. Kljub zakonski opredelitvi, da smo del pravosodja, nam odvetnikom ni dano več niti, da bi se znotraj sistema lahko strokovno izpopolnjevali.

Kolegi zbora še pomnimo, da je bilo ravno odvetništvo tisto, ki je z opozarjanjem v javnosti prispevalo, da so se začele v pravosodju, zlasti sodstvu, razmere spreminjati na bolje. In kam smo v nekaj letih prišli mi, odvetniki?

Ne moremo do nujnih podatkov za obravnavo problemov, težko, nerazumno je zakomplicirano s sodno dokumentacijo, odvetniki smo označeni za krivce dolgotrajnim postopkom in nerešljivemu kupu sodnih spisov, v zadnjem času je celo ob obstoju zakonsko opredeljenih možnosti ter v odsotnosti kriterijev slišati in brati o preventivnem kaznovanju odvetnikov zaradi zavlačevanj postopkov.

Razumi kdor more!

In tako zbor ne dela nič. Vsakršno delo je brez učinka, ko upravni odbor zbornice s predsednikom na čelu ne želi akceptirati idej zbora, pa čeprav sam tudi nima lastnih ali pa jih ne realizira.

Prevzema nas nezadovoljstvo, saj smo ugotovili, da zbornica ob konkretnem delovanju ne zmore doseči niti najmanjših sprememb v odločilnih razmerjih, v katerih se odvetniki pojavljamo. Saj ne da bi želeli na škodo drugih pridobivati, le izgubljati ne želimo.

Tako so člani našega zbora v odsotnosti možnosti spodobnega vpliva na učinkovite pozitivne spremembe za delo odvetništva povsem pasivni. Aktualne niso niti tiste ideje, po katerih bi s sklicem izredne skupščine poskusili doseči nujno potrebne formalne in dejanske spremembe v organiziranosti zbornice, ki bi omogočile enakovrednejšo udeležbo odvetnikov v pravosodnem sistemu.

Čeprav kot zbor trenutno ne delujemo na katerem koli pomembnem področju, pričakujemo čas, ki nas bo intenzivno pritegnil k urejanju razmer v odvetništvu. Tedaj bo o aktivnosti našega zbora mogoče napisati več.

Marjan Feguš
Predsednik območnega zbora odvetnikov Celje

KOMISIJA OZS ZA MEDNARODNO DEJAVNOST

obvešča:

SEMINARJI V TUJINI
julija in avgusta 1999

• *Cambridge, 25. do 28. julija*
Seminar: **Negotiating, Drafting and Understanding International Commercial Agreements**

• *Cambridge, 25. do 29. julija*
Seminar: **English for Lawyers - Level 1 Intermediate**

• *Cambridge, 8. do 11. avgusta*
Seminar: **A practical introduction to EU Competition Law**

• *Cambridge, 8. do 11. avgusta*
Seminar: **English for Lawyers - Level 2 Intermediate**

Informacije:
Hawksmere plc
Tel.: **0044 171 881 1858** Faks: **0044 171 730 4293**
E-pošta: **booking@hawksmere.so.uk**
Internet: **http://www.hawksmere.co.uk**

Za vse navedene seminarje je gradivo s prijavnico na voljo na sedežu OZS!

Ženeva - Strasbourg - München

Strokovna ekskurzija študentov 4. letnikov PF v Ljubljani

Petra Mahnič

45 študentov, vpisanih pri izbirnem predmetu pravo intelektualne lastnine in avtorsko pravo, je **prof. dr. Marko Ilešič** popeljal v Evropo. Program ekskurzije je obsegal štiri vsebinske sklope:

- spoznati najpomembnejše svetovne organizacije s področja varstva intelektualne lastnine in avtorskih pravic (WIPO, WTO),
- vse temeljne institucije Sveta Evrope,
- del sistema OZN na evropskih tleh in
- obiskati nemško ustavno sodišče.

Na vse obiske smo prišli teoretično dobro podkovani, saj potovanje z avtobusom ni služilo zgolj spoznavanju geografskih lepot Padske nižine, zasneženih alpskih vršacev, francoske Savoje in Alzacije ter nemških dežel Baden - Würtenberga in Bavarske. Pot smo izkoristili tudi za obdelavo predhodno pripravljenih referatov z omenjenih pravnih področij.

Središče multilateralne diplomacije

Obisk **Stalne misije Republike Slovenije pri OZN v Ženevi** je odigral pomembno vlogo pri oblikovanju predstave o Ženevi, mestu, ki je po številu prebivalstva povsem primerljivo z našo prestolnico, ki pa na lestvici svetovnega pomena konkurira večmiljonskemu New Yorku. Naš gostitelj veleposlanik **g. Gregor Zore** je navedeno tezo podkrepil s podatkom, da ima tukaj sedež prek 100 vladnih organizacij mednarodnega značaja, številki pa je potrebno dodati še vsaj toliko nevladnih organizacij, zato tudi ne preseneča podatek, da je skoraj polovica meščanov Ženeve tujcev. Pregledno nas je seznanil z najrazličnejšimi svetovnimi organizacijami s sedežem v Ženevi, vzel pa si je tudi čas in poglobljeno odgovarjal na naša vprašanja. Dotaknili smo se položaja Stalne misije v odnosu do matične države in do Stalne misije pri OZN s sedežem v New Yorku, glavnih nalog in kvalifikacij dobrega diplomata, položaja nevtralne Švice, promocije Slovenije v svetu, pa tudi aktualne problematike napadov NATO na ozemlje ZRJ.

Ogled konferenčnih dvoran, hodnikov in drugih delovnih prostorov **Palače narodov (Palais des Nations)** je bil zanimiv, poln podatkov o simbolnih vzgibih, ki so vodili konstruktorje palače že pred drugo svetovno vojno, ko so gradili še sedež Lige narodov. Danes je **UNOG** (United Nations Office at Geneva) prizorišče več kot 600 konferenc in srečanj mesečno in delodajalec okrog 8.000 zaposlenim.

Drugi del programa v Ženevi je zadostil našim zanimanjem o svetovnih organizacijah, ki se posvečajo pravnemu varstvu izumiteljev in drugih ustvarjalcev. Obiskali smo Svetovno organizacijo za intelektualno lastnino **WIPO (World Intellectual Property Organization)** pa tudi njenega "novega rivala" na področju varstva intelektualnih dosežkov - Svetovno trgovinsko organizacijo **WTO (World Trade Organization).** Prva črpa temelje za svoje delovanje iz Pariške in Bernske konvencije in je primarno usmerjena v varstvo interesov stvariteljev, druga pa je do enakega varstva na tem področju prišla po poti zagotavljanja interesov svobodne trgovine. Označbo razmerja med obema organizacijama s pojmom rivalstva je potrebno nekoliko omiliti, ker se dejavnosti obeh organizacij na tem področju povsem le ne prekrivajo. Težišče delovanja WIPO-a je pri institutu mednarodne registracije, WTO pa si predvsem prizadeva vzpostaviti učinkovit sistem za reševanju sporov, do katerih prihaja na področju mednarodne trgovine. Pri določenih projektih stopata organizaciji z roko v roki. Sodelujeta pri zagotavljanju uresničevanja sporazuma **TRIPS** (Trade-Related Aspects of Intellectual Property), uveljavljanju pravnih norm, predvsem pa pri nudenju pravne in tehnične pomoči državam v razvoju, najmanj razvitim državam (least developed countries) in državam v tranziciji.

Na WTO nas je sprejel **g. Matthew Kennedy**. Po skupnem ogledu video filma o ustanovitvi in nalogah organizacije se je osredotočil predvsem na predstavitev sporazuma TRIPS, ki je ugledal luč sveta skupaj s prenovljeno organizacijo. WTO je namreč ena najmlajših svetovnih organizacij, ki je leta 1994 po uspešno zaključeni Urugvajski rundi s podpisom sporazuma v Marrakeshu zamenjala GATT (General Agreement on Tariffs and Trade). G. Kennedy je svoje izvajanje obogatil s številnimi sodobnimi primeri s področja varstva geografskih označb (spomnili smo se na slovenske lipicance), novih rastlinskih vrst, računalniških programov, medicinskih postopkov in kirurških metod... Veliko zanimanje je pokazal za našo pravno ureditev tega področja in jo poskušal umestiti v splošni primerjalnopravni okvir.

Iz Rhonskega v Rensko povodje

Iz švicarskih Alp smo se prek sodnega **centra Alzacije Colmarja** pripeljali v predmestje **Strasbourga**, središča sicer nekdaj izrazito nemške (nemščina je tu poleg francoščine še vedno uradni jezik, na nemški izvor pa spominjajo tudi številna sicer pofrancozena krajevna imena) pokrajine, ki pa se je v zgodovini odločila za Francijo in se tako pustila obarvati francoskemu temperamentu. Bolj primernega kraja si za sedež **Evropskega sodišča za človekove pravice** (v nadaljevanju **ECHR**) ni mogoče misliti. Evropsko sodišče ne predpostavlja namreč le poskusov zlitja pravne misli anglosaškega pravnega sistema na eni in evropsko - kontinentalnega na drugi strani, pač pa tudi poskus poenotenja razlik med evropskim severom in jugom, ki ju poosebljata togost in analitična racionalnost nemške ter njej povsem nasprotna čustvovalna racionalnost in šarm francoske kulture. Prav tu, v Alzaciji, sta ti dve tako različnih mentaliteti dosegli kulturno soeksistenco.

Obravnava pred ECHR (Civet v. France)

Ob 9.00 zjutraj smo se znašli v sodni dvorani ECHR in napeto čakali na začetek obravnave. V **Velikem senatu** je sedel tudi **sodnik** iz naše države **Boštjan M. Zupančič.** Prisostvovanje primeru, čigar obravnava je v celoti potekala v francoščini (omogočeno je

bilo simultano prevajanje v angleščino), nam je pomagalo razjasniti vloge posameznih akterjev v postopku (predsednika sodišča, senata sodnikov, tajnika, predstavnika Komisije, zagovornika stranke in agenta države) in sam potek postopka.

Celotna razprava se je vrtela okrog vprašanja, ali je pritožba na francosko kasacijsko sodišče učinkovito pravno sredstvo. Odgovor je bil pomemben za ugotovitev, ali je izpolnjena procesna predpostavka o izčrpanosti domačih pravnih sredstev.

Pri sodniku ECHR

O samem primeru na sodišču, organizacijski reformi, ki je bila izpeljana po 11. Protokolu (z začetkom veljavnosti 1. 11. 1998), pa problemih Evropskega sodišča kot institucije na sploh smo imeli popoldan priložnost spregovoriti tudi z našim nekdanjim profesorjem, sedaj sodnikom najvišjega sodnega telesa v Evropi, **Boštjanom M. Zupančičem**. Opozoril nas je na kar nekaj problemov.

Najprej je izpostavil premajhno odločnost in moč sodnikov, le-ti naj bi bili preveč vpeti v birokratski okvir, katerega razmah in pretirano uzurpacijo moči je omogočal prejšnji sistem nestalnega sodišča, ko so se sodniki v Strasbourgu le občasno sestajali. Prejšnje navade uradnikov so tako še preveč prisotne. Poleg tega pa naj bi bil garant za neodvisno pozicijo sodnika vedno tudi ustrezna finančna podlaga in trajnost mandata (evropski sodniki so izvoljeni za 6 oziroma 3 leta z možnostjo ponovne izvolitve, kar pomeni, da sodnik nikoli ne more biti povsem neodvisen od političnega telesa, ki odloča o njegovem imenovanju).

Sodnik meni, da eden glavnih ciljev nedavno udejanjene reforme naravnane k povečanju učinkovitosti in hitrosti postopka, žal ne bo dosežen. Sodišče je že sedaj zasuto s primeri in napovedi za prihodnost so po pridružitvi nekaterih vzhodnoevropskih držav še bolj zastrašljive. Edina rešitev je po njegovem mnenju izdajanje sodb z *erga omnes* učinkom, kar naj bi zmanjšalo obseg dela sodišča vsaj za primere s podobnimi kršitvami.

Slovenija v sodni dvorani še ni bila zastopana; ker pa bo do tega slej ko prej prišlo, bi morala biti naloga odgovorne države, da usposobi ljudi za tovrstne nastope pred sodiščem.

Nenazadnje je sodnik močno poudaril tudi pomen obvladanja obeh uradnih jezikov sodišča. Prav pri sodnikih iz vzhodnih držav naj bi bilo očitno, kako jih pomanjkljivo znanje jezika, kljub dobrim idejam, pušča v ozadju. Agresivnosti zahoda se je mogoče zoperstaviti samo, če naj uporabim pojem ene od doktrin Evropskega sodišča, z enakim orožjem (*equality of arms*), ki pa je na tem forumu lahko le jezik.

Srečanje s sodnikom je bilo doživetje, ki ne tone kar tako v pozabo, in razprava o izpostavljenih temah se je med nami nadaljevala, ko smo že zapustili prizorišče uresničevanja evropskega prava o človekovih pravicah.

Vloga odvetnikov in države pred sodišči evropskih integracij

V kontekst spoznavanja institucij Sveta Evrope, katerim je pravo težo v zadnjih letih dal šele sistem sodnega varstva človekovih pravic, sodi tudi **predavanje** našega **spremljevalca** na poti, **odvetnika mag. Bojana Kukca** z naslovom: **"Slovenski odvetniki pred sodišči evropskih integracij"**. V njem nam je najprej orisal zgodovino slovenskega odvetništva vse od antike pa do modernih časov, se dotaknil odvetništva v mednarodnem prostoru še posebej skozi prizmo sodne prakse luksemburškega in strasbourškega sodišča, vloge odvetnikov v arbitražnih postopkih in osvetlil perspektive slovenskega odvetništva. Z največjim zanimanjem pa smo prisluhnili tudi predstavitvi dveh novih strokovnih publikacij v slovenskem pravnem prostoru - revije Odvetnik in Revije za človekove pravice - Dignitas.

Naša druga spremljevalka, **državna pravobranilka mag. Martina Bukovec** je zaokrožila ta vsebinski sklop s predstavitvijo institucije državnega pravobranilstva v Sloveniji. Povedala je, da kljub pooblastilu, ki ga zakon o državnem pravobranilstvu daje državnemu pravobranilcu za zastopanje države pred tujimi in mednarodnimi sodišči, vprašanje zastopanja v Strasbourgu še ni rešeno. Kazenske zadeve ostajajo namreč zunaj tega pooblastila. Sloveniji ostaja tako naloga, da določi posameznike, ki jo bodo lahko uspešno zagovarjali, ko bo obtožena pred sodiščem.

Sedež Sveta Evrope

Na sedežu nas je sprejela namestnica **ge. Magdalene Tovornik, stalne predstavnice RS pri Svetu Evrope, ga. Milena Šmit**. Njeni predstavitvi organov (Evropskega parlamenta, Odbora ministrov) in orisu glavnih nalog je sledil še ogled velike konferenčne dvorane. Ta je namenjena zasedanjem Evropskega parlamenta, katerega sedežni red se vedno oblikuje po strankarski pripadnosti in ne po državnih delegacijah. Dvorano najame za svoja srečanja tudi parlament Evropske unije, čeprav imajo evropski parlamentarci svoj delovni sedež v Bruslju. Njihova zasedanja se bodo kmalu preselila v novo, pravkar zgrajeno poslopju v neposredni bližini.

Nemško središče pravnikov

Karlsruhe je zaradi svojih prekratkih zgodovinskih korenin (nastalo naj bi šele v 18. st.) netipično nemško mesto, ki pa ima velik pomen za razvoj nemške pravne države. Tu je namreč **sedež Vrhovnega in Ustavnega sodišča Nemčije.** Postavitev sedeža v neglavnem mestu države naj bi simboliziralo neodvisnost sodišča od politične oblasti, o dejanski neodvisnosti pa priča tudi podatek, da ima sodišče svoj lasten proračun, ki je samostojna postavka v zveznem proračunu (mesečna plača ustavnega sodnika v Nemčiji se giblje med 18.000 in 20.000 DEM).

Ob vstopu v poslopje smo bili nemalo presenečeni nad nadvse strogim in natančnim pregledom osebnih stvari. Tajnik sodne uprave nas je popeljal v sodno dvorano, nam posredoval nekaj osnovnih podatkov o sodišču in njegovih nekdanjih sodnikih (mednje se je zapisal tudi sedanji nemški predsednik Roman Herzog) in odgovarjal na vprašanja, ki so kar deževala z naše strani. Zanimiva se nam je zdela ureditev sodišča kot "sodišča dvojčka": 16 ustavnih sodnikov je razdeljenih v dva enakoštevilna senata, ki imata ločen sklop pristojnosti in sta povsem neodvisna eden od drugega. Sodniki se volijo v posamezen senat za dobo 12 let brez možnosti za ponovno izvolitev. Sodišče ima širok spekter pristojnosti in odkloni presojo le, ko gre za zunanjepolitična vprašanja, kot sta bili npr. vprašanji namestitve raket proti vzhodu in uvedba eura. Je tudi edini organ v državi, ki lahko prepove delovanje politični stranki. To pravico je sodišče doslej uporabilo dvakrat. Prepovedalo je stranko s komunističnim in nacional-socialističnim programom. Navdušeno smo pozdravili rešitev, po kateri bi se kazalo zgledovati tudi doma. Gre za pravilo, ki se uporabi v primeru, ko parlament v

postavljenem roku s spremembo zakonodaje ne popravi protiustavnosti, ki jo je ugotovilo Ustavno sodišče. Takrat učinkuje sodba Ustavnega sodišča kot zakon. Pod vtisom domačih aktualnih javnih razprav smo želeli izvedeti tudi, kakšen je domet pravnomočnosti odločb nemškega ustavnega sodišča. Dobili smo odgovor, da je v primeru določenih procesualnih kršitev zadevo mogoče še enkrat predložiti pred senat. Obisk smo zaključili v **knjižnici ustavnega sodišča.**

Še enkrat k TRIPS

Zadnje dejanje našega strokovnega programa smo izpolnili kar v zajtrkovalnici mladinskega hotela v Münchenu. Obiskal nas je **prof. dr. Jože Strauss z inštituta Max - Planck za tuje in mednarodno patentno, avtorsko in konkurenčno pravo,** ki ima svoj sedež v **Münchnu**. Zaradi selitvenih procesov nismo imeli možnosti obiskati samega inštututa. Naše druženje s Slovencem, sicer profesorjem na münchenski univerzi in zunanjim članom SAZU nas je vrnilo na področje pravnega varstva intelektualnih dosežkov, predvsem tistih s področja moderne biotehnologije. Najbolj ambiciozni med nami so pozorno prisluhnili tudi besedam o štipendijah, ki jih inštitit podeljuje prosilcem, a le tistim, ki imajo že opravljen magistrski študij.

Strokovno ekskurzijo smo zaključili tako, kot se spodobi. V **Hofbraühausu**, najslavnejši münchenski pivnici smo instrumentalni izvedbi Avsenikov dodali še lastno vokalno in v celoti **odpeli Zdravljico.**

Zavedamo se, koliko energije je bilo vložene v projekt, ki je od začetka do konca potekal nadvse organizirano brez najmanjših spodrsljajev, zato se ob tej priložnosti **zahvaljujemo vsem sponzorjem,** ki so nam finančno priskočili na pomoč, **obema spremljevalcema g. Bojanu Kukcu in g. Martini Bukovec,** od katerih smo **izvedeli marsikatero praktično izkušnjo, in še posebej našemu prof. dr. Marku Ilešiču,** ki ni imel le vseh organizacijskih niti v rokah, ampak je skrbel tudi za angažiranost celotnega avtobusa pri reševanju pravnih problemov, nastalih na poti, in se nenazadnje izkazal tudi kot odličen geograf in pevec.

Odvetniki na temni strani meseca (II.) dr. Ljuba Prenner

mag. Bojan Kukec

Že v prejšnji številki našega glasila "Odvetnik" je bila prikazana usoda dr. Josipa Ferfolje, odvetnika v Trstu in dokument - zapisnik o udbovskem ustrahovanju v Trstu, (1948), ter s tem v zvezi koncept pisma takratnemu notranjemu ministru Borisu Kraigerju, kot osupljiva dokumenta, kakšnim preizkušnjam so bili odvetniki v zgodovini izpostavljeni. Menim, da je tudi dr. Ljuba Prenner bila tako zanimiva odvetnica in osebnost, da zasluži predstavitev, posebej še odvetniški javnosti.

Curriculum vitae

Rojena je bila 19. 6. 1906, na Fari pri Prevaljah, kot hči upokojenega žandarmerijskega narednika in dacarja, po rodu Kočevarja, očeta Josipa[1] in matere Marije Čerče, viničarske hčere iz Jarenine v Slovenskih goricah, ki se je do poroke preživljala kot gospodinjska pomočnica, pozneje kot kuharica. Imela je še polbrata Čerče Ivana ter sestro Josipino, vdovo Šerbec, pri kateri je tudi živela in stanovala. Osnovno šolo je obiskovala v Rušah in Slovenj Gradcu. Prve tri razrede gimnazije na Ptuju, (1919 - 1922), četrtega v Celju. Ker starši niso zmogli šolanja, se je od svojega 16. leta preživljala sama in je bila že med gimnazijskim študijem pet let odvetniška uradnica. Preživljala se je kot tipkarica v pisarni dr. Ferda Pirnata v Slovenj Gradcu. Leta 1927 je pobegnila v Beograd, kjer se je sama preživljala in opravila privatni izpit čez peti in šesti razred, leta 1929 pa je na mestni ženski realni gimnaziji v Ljubljani zaključila privatno sedmi in osmi razred ter leta 1930 maturo. Pravno fakulteto je končala leta 1936 v Ljubljani; med koncipientsko dobo pa je opravila rigoroze in bila leta 1941 promovirana za doktorico prava. Sodno prakso je opravljala v Slovenj Gradcu na Okrajnem sodišču in leta 1937 postala odvetniška pripravnica v pisarni takratnega odvetnika dr. Josipa Lavriča. Pri dr. Antonu Mojzerju v Ljubljani je službovala od aprila 1939 do decembra 1940, pri dr. Milanu Lemežu pa od januarja 1941 do decembra 1942, za katerim je vodila odvetniško pisarno, ko je slednji julija 1941 odšel v partizane. Ker mu je bila pisarna ukinjena, je zaprosila, s pristankom Odvetniške zbornice, za otvoritev lastne pisarne in opravila poleti 1942 pismeni in ustmeni odvetniški izpit pred takratnim Apelacijskim sodiščem v Ljubljani.

Med vojno se je Ljuba odločno postavila na stran Osvobodilne fronte. V njeni odvetniški pisarni so se ilegalno sestajali najvidnejši politični delavci, med njimi tudi Prežihov Voranc. Izvedla je vrsto uspešnih akcij. Bila je tudi ena glavnih pri reševanju narodnega heroja Toneta Tomšiča. Nikoli ni pozabila z žalostjo v srcu povedati, da je bila usodna morda le ena minuta, pa bi bila akcija uspešna. Sodelovala je tudi v akciji pri reševanju znanega priorja iz Pleterij in še v številnih drugih akcijah.[2]

O tem obdobju je v življenjepisu sama zapisala: ... . *"Med okupacijo sem bila zaprta, sodno in disciplinsko kaznovana, zaradi udejstvovanja v prid preganjanim državljanom, kar mi je po osvoboditvi s polno rehabilitacijo bilo popravljeno. Moje obnašanje med okupacijo je bilo tako, kakor se pošteni Slovenki spodobi ... : Žal je prišlo po osvoboditvi med menoj in*

[1] *V Slovenskem biografskem leksikonu (v nadaljevanju SBL) je podatek, da je bilo očetu ime Jože, vendar sem zaradi verodostojnosti upoštevaval originalni življenjepis dr. Ljube Prenner, ki se nahaja v arhivu Odvetniške zbornice Slovenije, z dne 4. 3. 1954.*

[2] ***Dornik Mojca:*** *Odšla je dr. Ljuba Prenner - šegava, srčna, poštena in udarna, Jana, 12. 10. 1977, št. 41, stran 11*

raznimi predstavniki oblasti do neprijetnih incidentov, katere danes obžalujem, in ki so bili povod za to, da sem se morala advokaturi odreči in da mi je bila odvzeta. Bila je doba revolucije in težke preizkušnje za vsakogar, ki je bil po službeni dolžnosti primoran braniti ljudi in domovino. Za svoje obnašanje sem morala izgubiti to, kar mi je bilo najljubše, in sicer moj poklic, katerega sem si od mladih let z velikimi napori sama ustvarila ..."[3]

V imenik odvetnikov je bila prvič vpisana 31. decembra 1942 in izbrisana 28. 2. 1947, ker se je sama odpovedala izvrševanju odvetništva. Prevzemnik pisarne je postal odvetnik Ludvik Ferdo v Ljubljani.[4]

Disciplinska obdolženka

Sicer pa je v tem istem imeniku mogoče zaslediti še tri druge zanimive opombe. Tako naj bi na temelju sodbe Okrožnega sodišča v Ljubljani, št. 325/44, Prennerjeva bila obsojena na dva meseca strogega zapora, kazen pa odložena za dobo dveh let ter na plačilo globe 1200 lir. Takoj pod to opombo je naslednja št. 379/46, iz katere izhaja, da je v smislu določil 6. člena odloka Avnoja, sodba disciplinskega sveta z dne 3. 4. 1944, razveljavljena, ter globa 1200 lir vrnjena, dne 14. 6. 1946. V naslednji opombi pa je navedba, da je bila dr. Ljuba Prenner spoznana za krivo, da se je dne 2. 7. 1946 pred razpravno dvorano Okrožnega sodišča tepla z Javornikom. Obsojena je bila na kazen ustavitve izvrševanja advokature za dobo enega meseca in na povračilo disciplinskih stroškov. V kazen se ji je vštela ustavitev izvrševanja odvetništva od 13. 7. 1946 dalje, s čemer je kazen bila prestana.

Po značaju je bila res drzna in ognjevita. Zato je imela ne zgolj z oblastmi, temveč tudi z Odvetniško zbornico nemalo težav v svoji poklicni karieri. Težave takoj po osvoboditvi sem že prikazal in so bile politično motivirane. Resnici na ljubo pa je treba zapisati, da je imela kar precej disciplinskih postopanj, saj če bi

zamolčal te podatke, ne bi bil prikaz dr. Ljube Prenner celovit. Pri tem je treba pošteno zapisati, da sem ob celovitem pregledu njenega personalnega spisa v arhivu OZS naletel na štiri disciplinske zadeve.

Ni bila v vseh zadevah spoznana za odgovorno disciplinskih kršitev. Tako je bil postopek zoper njo tudi ustavljen.[5] Gre za ovadbo Rebolj Marcele in moža Ivana. Leta 1955 je bilo Prennerjevi očitano, da naj bi ..." v razpravni dvorani 222 Okrožnega sodišča v Ljubljani, nastopala žaljivo in za odvetnika nedostojno s tem, da je kriče in hrupno zadajala imenovani (Reboljevi) neka vprašanja, pri tem kričala, da bo že obračunala z njo, ter da bo že razkrinkala njene lumparije v "kšeftu", ji grozila, da bo že še čutila njeno roko, tudi če bo 100 let živela, da jo bo razkrinkala, da je imela pet pisalnih strojev, dalje, da jo bo kazensko preganjala in dosegla vsaj pet mesečni zapor, ker ščiti dotično osebo, s katero ima že leta in leta take "kšefte". Pri vsem tem naj bi disciplinska osumljenka Reboljevo, ne da bi bila k temu upravičena, nazivala kar z imenom Marcela" ... Postopek je bil ustavljen, saj je tako predlagal tudi takratni disciplinski tožilec (dr. Bogdan Žužek). Ugotovilo se je, po zaslišanju dveh prič (kolegice odv. dr. Fini Grosman in sodnega referenta Šolar Rudija), da nihče od prič ni slišal žaljivk, zato zagotovo ni šlo za kričanje in neprimerno obnašanje. Šlo je lahko zgolj za zafrkljivo medsebojno izmenjavo mnenj in pogledov, na štiri oči. Prijaviteljica je opustila kazenski pregon zaradi kaznivega dejanja in razžalitve, kar potrjuje zaključek, da nastop dr. Prennerjeve ni vseboval kaj takega, kar bi se lahko smatralo za kršitev ugleda odvetništva.

V drugi zadevi je takratni disciplinski tožilec OZS Jože Ilc podal predlog za ustavitev disciplinskega postopka proti dr. Prennerjevi, ki naj bi kršila disciplino ... *"v smislu 104. čl. Zakona o odvetništvu s tem, da je na hodniku sodišča v Celju, 29. 8. 1968 udarila Lojzeta Jagra in se torej vedla nedostojno ter s tem kršila ugled odvetnika. Ugotovljeno je bilo, da človeško sledi, da je prijavitelj sam povzročil stanje, ki je izzvalo pri disciplinski obdolženki razburjenje v taki meri, da bi lahko že govorili o izključujoči okolnosti, da se namreč nekdo ne more obvladati. Čisto jasno je, da je vsakdo močno prizadet, če mu očitaš, kakršnokoli telesno hibo. Če pa obdolženki očitaš še tako napako, ki jo greni celo življenje, katera je prirojena, ko je tak človek že itak sam. prizadet in to še v zaničujočem tonu, potem mora naravno reagirati, pa čeprav mogoče preostro, da zaščiti vsaj delno svojo čast. Tako je bilo stanje, kakor je dokazano in zato ne moremo trditi, da gre tu za hujšo kršitev odvetniškega zgleda, da gre za tako krivdo, kot jo zakon zahteva in zato to dejanje ni tako kvalificirati. Ni dvoma, da je objektivno to nepravilno, zato pa gre ocenjevati vse te okolnosti le kot prekršek, ki je bil storjen v hipni razburjenosti, zato glede tega ni izrekati neke disciplinske kazni."* ...[6]

Dr. Ljuba Prenner pa je bila pravnomočno spoznana, da je storila disciplinski prekršek po 104. in 107. členu Zakona o odvetništvu s tem, da je kot zastopnica subsidiarnega tožilca inž. dr. Duhovnik Jožeta, v kazenski zadevi proti Poljak Štefanu, pod K 593/63 Okrožnega sodišča v Ljubljani, v svoji pritožbi zoper sodbo od 26. 11. 1963 med drugim v razlogih napisala: *"Poleg tega je imel sodnik Lukač na žalost premalo pravniške prakse in izkustva, da bi izčrpno obrazložil svoj sicer pravilni sodbeni izrek"*. Kaznovana je bila z denarno kaznijo 4. 000 takratnih Din. Disciplinska komisija pri upravnem odboru je izdala prvo odločbo, ki je bila razveljavljena, v dopolnjenem postopku pa je pri-

---

[3] *Življenjepis dr. Ljube Prenner, z dne 4. 3. 1954, Personalna mapa v arhivu OZS*

[4] *V imeniku OZS knjiga VI, stran 16, je še pojasnilna opomba odvetnika Ludvika Ferda iz Ljubljane, da je dne 28. 2. 1947 Prennerjeva sporočila, da odlaga svojo advokaturo zaradi neupravičenega napada v časopisju in prosila za dodelitev roka 30 do 40 dni, da konča tekoče zadeve in likvidira pisarno.*

[5] ***Disciplinski spis** D 9/55 z dne 19. 11. 1955, Disciplinsko sodišče OZ v Ljubljani.*

[6] *Predlog o ustavitvi disciplinskega postopka K 256/68 z dne 4. 2. 1969 - v personalni mapi arhiva OZS*

šla do istega dejanskega in pravnega zaključka, čeprav je v pravočasni pritožbi dr. Prennerjeva navajala, da ni imela namena žalitve sodnika Lukača, ter da predloga ni podal prizadeti sodnik, temveč njegov predpostavljeni - predsednik Okrožnega sodišča dr. Živko Zobec. Disciplinsko sodišče OZ v Ljubljani v odločbi[7] ni upoštevalo v celoti pritožbenih navedb, ko je pritožnica navajala, da kot advokat, ki zastopa interese svoje stranke, sme grajati napake sodišč in posameznih sodnikov, če so te napake res podane. Da je imela prav, je potrdila sodba Vrhovnega sodišča, ki je isti sodbi očitala isto, to je, da je sodba premalo obrazložena. Disciplinsko sodišče je ugotovilo, da je bil disciplinski pregon podan od upravičene osebe, v danem primeru od predsednika sodišča, pri katerem je v kritičnem času opravljal službo sodnik Lukač. Prekršek je bil storjen proti uradni osebi v zvezi z opravljanjem njegove službe. V takšnem primeru je upravičen podati predlog predstojnik organa. Disciplinsko sodišče pa je pritrdilo pritožiteljici, da je dolžnost odvetnika zastopati interese svoje stranke, opozarjati na nepravilnosti postopka pred sodiščem ali pa v sodbah. Da pa je odvetnik pri tem dolžan spoštovati načela odvetniške etike in zlasti paziti na pravilen odnos pri izvajanju svojega dela do drugih, ki v nobenem primeru ne sme biti oseben. Inkriminirane besede, ki jih je disciplinska obdolženka napisala v svoji pritožbi,. so brez vsakega pomena za uspeh pri zaščiti interesov njenega varovanca, so pa nedvomno iznešene povsem osebno in zadevajo sodnika.

Zagovornica v političnih procesih

Odvetnico dr. Ljuba Prenner, ki je branila obtožene v političnih procesih, je najprej napadel Slovenski poročevalec, manj kot dve leti zatem pa so jo aretirali.[8]

Leta 1946 je bila dr. Ljuba Prenner po uradni dolžnosti določena za zagovornico neki bivši partizanki, ki jo je obtožnica bremenila izdajanja in je bila obsojena na smrt. Spoznala je neresničnost obtožb, poiskala priče, zahtevala obnovo procesa in dosegla oprostilno sodbo. Po končani razpravi so bile med njo in javnim tožilcem izgovorjene ostre besede, katerim je sledil fizični obračun.

Rada se je spomnila tega primera. Ljuba je pretaknila vso Slovenijo, da je našla priče, ki so potrdile, da ovadba ne drži. Sodniki so se oddahnili, ker jim ni bilo treba izreči smrtne obsodbe. Tistemu pa, ki je sprožil krivo ovadbo, je Ljuba skuhala pravo godljo. Z vsem temperamentom mu je zabrusila v obraz: *"Tako se, dragi moj, nismo učili na jusu, treba je najprej preveriti, kaj je resnica in kaj je laž. Bolje je izpustiti 99 krivih kakor obsoditi enega samega po nedolžnem...:"*.

Ko je zastopala neko bivšo interniranko iz Auschwitza, za katero je bila napisana lažna karakteristika in nihče ni hotel izdati tistega, ki jo je napisal s pisalnim strojem, je Ljuba pretaknila ves trg in preizkusila vse pisalne stroje, dokler ni v nekem uradu končno odkrila pisalnega stroja, na katerem je bila zlobna karakteristika napisana. Odkrila je tudi, kdo jo je napisal. Oba uslužbenca ustanove, ki sta napisala nepreverjene podatke, sta morala zapustiti delo, in tako je rešila interniranko, ki si je iz obupa že skoraj hotela vzeti življenje.

Takih in podobnih primerov je bilo brez števila. Vsak klient je imel srečo, če ga je Ljuba le hotela zastopati. Značilno za dr. Prennerjevo pa je bilo, da je sprejela in zagovarjala le tiste kliente, pri katerih je natanko vedela, da bo zagovarjala resnico; brž ko je ugotovila, da ji klient laže, ga je spodila iz pisarne in se ji ni smel nikoli več prikazati.

V zagovor je sprejemala tudi obtožbe "vojnih zločinov, izdajanja, špijonaže, kaznivih dejanj zoper ljudstvo in državo, ljudski imovini".

Slutila je, da ne bo nič dobrega, zato je po hudi kritiki v Slovenskem poročevalcu sama 1. marca 1947. leta oddala advokaturo odvetniški zbornici.

Med drugim so ji očitali," da izkopava ugled in avtoriteto odvetniškemu stanu, da se neprimerno vede na sodiščih, da se poslužuje zbadljivih in dvoumnih "duhovitosti", ki zasenčijo obtožbo in izvajanje javnega tožilca, da je podkupljiva, da zanika dokaze, da izkopava ugled in avtoriteto Uprave državne varnosti, da se sklicuje na nepristranost sodišča in izkopava njegov ugled in ugled ljudskih oblasti nasploh".

... "Nastopanje ljubljanskega advokata, dr. Ljube Prennerjeve je bilo že večkrat predmet upravičene kritike in že dolgo zbuja nejevoljno pozornost širše javnosti. Kdor je imel priliko prisostvovati sodnim razpravam, na katerih je nastopala kot zagovornik dr. Ljuba Prennerjeva, ta že pozna njen način "zagovarjanja". Potrebno pa je, da o tem izve tudi širša javnost, kajti te dni se je znova dogodil primer, ki nujno zahteva, da se vprašanje takega zagovorništva temeljito razčisti.

Pred Okrožnim ljudskim sodiščem v Ljubljani se je moral zagovarjati izdajalec in vojni zločinec, bivši mornariški oficir Hubert Pleško. Obtožen je bil, da je bil od junija 1944 dalje član štaba tako imenovane "kraljevske jugoslovanske vojske za Slovenijo", slovenske podružnice izdajalca Mihajloviča.

Po vsem tem tudi za najbolj preprostega človeka ni in ne more biti nikakršnega najmanjšega dvoma o krivdi in odgovornosti obtoženega Pleška. Toda obtoženčev zagovornik, advokat dr. Ljuba Prennerjeva, je svoj zagovor vodila na način, ki ne samo da ne služi ugledu odvetniškega stanu, marveč mu naravnost izpodkopava ugled in avtoriteto. Ko s svojimi zavlačevalnimi predlogi, s katerimi je poskušala vreči sum na nepristranost ljudskega sodišča, ni uspela, je v svojem obrambnem govoru poskušala zanikovati vrednost podanih dokazov in izpodkopavati ugled in verodostojnost Uprave državne varnosti. Povzpela se je celo do trditve, da lastnemu priznanju obtoženca ni verjeti, češ, da ni nobenega drugega dokaza, kakor priznanje, ki ga je dal obtoženec na Upravi državne varnosti. Njen namen je jasen: S takim načinom zagovora hoče v očeh nepoučene javnosti postaviti Upravo državne varnosti v isto vrsto z nekdanjo zloglasno domobransko politično policijo, ki je z inkvizicijskimi metodami izsiljevala priznanje o dejanjih, ki jih osumljenec v resnici ni nikdar zagrešil, ki pa so bila okupatorjevim hlapcem potrebna, da so mogli s pomočjo takih izsiljenih priznanj preganjati pristaše narodno osvobodilnega gibanja. Dr. Ljuba Prenner je svoj sum poudarjala tudi še po tem, ko je obtoženec svoje priznanje ponovil tudi na razpravi sami! Pred vsakim sodiščem je lastno priznanje obtoženca najverodostojnejši dokaz, samo za advokata Ljubo Prennerjevo ne ..."

... "Človek, ki poskuša obrambne

---

[7] *Odločba št. 365/64, Disciplinskega sodišča OZ v Ljubljani, z dne 6. 1. 1965, personalna mapa arhiva OZS*

[8] *Iz kataloga k razstavi, Dr. Ljuba Prenner (1906 -1977)- Koroški pokrajinski muzej Slovenj Gradec, 1977*

govore advokata dr. Ljube Prennerjeve, mora nehote dobiti vtis, da so se vrnili "dobri stari časi", ko so smeli advokati neovirano zavijati paragrafe in deliti pravico po plačilni zmožnosti klijenta. Prav takšen postopek je v prejšnjih časih odtujeval sodstvo od ljudstva in napravil iz sodišč orožje za zatiranje širokih delovnih množic, odvetniškemu stanu pa vtisnil pečat najbolj brezobzirnega izkoriščevalca.

Naravno je, da ljudska oblast takega stanja ni mogla dopuščati, in je zato korenito preuredila tudi naše sodstvo. Naša ljudska sodišča so ena izmed važnih pridobitev narodnoosvobodilnega boja in so to z vsem svojim dosedanjim poslovanjem tudi prepričevalno dokazala. Tudi najbolj zagrizeni nasprotniki ljudske oblasti jim ne morejo odrekati stroke objektivnosti in pravičnosti".[9]

Politična zapornica

Zaradi njene samosvoje advokatske drže so jo zaprli. Očitali so ji, da je "organizirana!" in da ima zveze s tujino. Preživela je šest tednov v samici. Izgubila je advokaturo, ni pa izgubila moči za umetniško ustvarjanje. V preiskovalnem zaporu je zasnovala libreto za opero Slovo od mladosti.

12. julija 1949 je bila aretirana in odpeljana v žensko delovno taborišče v Ferdreng na Kočevskem na DKD (družbeno koristno delo). Nikoli ni dobila obtožnice, niti ni dobila odpustnice. Tu je doživljala številna ponižanja, opravljala je težaška dela v kamnolomu. Nečloveške razmere je premagovala z veliko mero humorja, ki ga je vpletla v pesem Prošnja za novo stranišče.[10] Zapornicam je pomagala reševati njihov položaj s pisanjem in pošiljanjem pritožb. V vseh zaporih je bila izredno slaba higiena, v taboriščih pa katastrofalna, saj so pogosto stala na kraški zemlji. Vse, kar je bilo povezano z opravljanjem potrebe in možnostjo umivanja, je pomenilo hude muke. Ljuba Prenner, avtorica **Straniščne pesmi**, je tu natisnjene verze ustvarila poleti in jeseni 1949, v Ferdrengu. To je bilo taborišče za poboljševalno in "družbeno koristno delo", nameščeno v kočevarski vasi. Ob podirajočih se hišah so bile tri

Dr. Ljuba Prenner

Straniščna pesem

Znano je od pamtiveka,
da gre tisto od človeka
kar v obliki vode, hrane,
skozi usta vase vzame.
Niso znani običaji,
ki so bili v prvotnem raji
glede kakanja in scanja
in fekalij "stran spravljanja".
A že ljudstva starga veka
niso več trpele dreka,
da od hiš in sobnih sten
bi zavdarjal tak parfem.
Res, bilo še ni papirja,
vendar driska, pa naj dirja,
spravi se na figov list
in Rimljan je zopet čist.
Vitezi in pa fevdalci
niso bili cajteng bralci,
a zaslužni so za svet
izumivši nam sekret.
In odtlej se v tihi celi
to opravi, kar dan beli
gledat noče, ker je rit
in denar pač treba skrit.
"Gorje mu, kdor v nesreči biva sam,
a srečen ni, ki srečo vživa sam"
samo "bonton" najstrožje ukazuje nam,
da lulat, kakat, mora vsakdo sam.
Tu v "Fendrek" nas je skoraj šeststo žen,
iztrebljanje črevesa, mehurja, je problem,
ki mnogo škode dela disciplini
in težke ure marsikateri duši "fini".
Če šraufa te v ta zadnji plati,
ko v dolgi vrsti moraš stati,
bi rada dala marsikaj,
ko bi opravek bil že vkraj.
Trije sekreti borno so število
za dnevno žetev preobilo,
ki se povrh še krog barak
odlaga na tekoči trak.
Lahko je reči "babe vsrane"
in se jezit na ta poscane,
a pomni naj, kdor to stori,
da tudi sam brez riti ni.
Zastonj tu kličeš na pomoč,
pregrozna tu je driske moč,
ko žrtev njena trepetaje
po štengah dol menca, se maje,
vsa v krčih k skretu se privije,
"ah, prepozno" dahne in se skrije.
Zato moj komandant preljubi
ti pišemo o svoji tugi
in prosimo - ne cigaret,
pač pa en tak pošten sekret,
da bomo imeli vsak svoj mir
in za higijeno pa - papir.

V Celju, 30. IX. 1955
Moji zelo ljubi prijateljici Hildi v spomin
Puba

---

[9] *Odvetniki starega kova, Slovenski poročevalec, 27,. februarja 1947, št. 49, str. 3:*

[10] ***Jančar D.:** et al.: Temna stran meseca, kratka zgodovina totalitarizma v Sloveniji 1945-1990, Nova revija, Ljubljana 1998, str. 528, 529*

latrine, zraven kamnoloma, pa samo hlod ob jami, brez sten in strehe. Pesem je avtorica zapisala po prihodu na prostost in nato je krožila v več prepisih.

Zaradi neke obtožbe, ki je bila kasneje umaknjena, je bila iz Ferdrenga premeščena v zapor Ljubljanskega okrajnega sodišča.

V prošnji, naslovljeni na generalnega sekretarja Vlade FNRJ dr. Jožeta Vilfana, dne 25. maja 1953 pa je zapisala. "Tako so mi zaprta vsa pota v advokaturi in literaturi in to samo zaradi tega, ker imam navado z lastno glavo misliti in odkritosrčno povedati, tako kakor mislim, ne pa drugače ... ali menite, da res zaslužim to svojo težko usodo?"

Kako kruta je bila usoda do Prennerjeve, kažejo tudi originalni dokumenti.[11] Iz časa, ko je bilo vse odvisno od milosti in nemilosti najvišjih funkcionarjev, je pismo iz kabineta Borisa Kraigherja (partizansko ime Janez). Primožu (to je Alešu Beblerju). Kraigher sporoča, kaj si misli in kaj odreja v zvezi s prošnjami, ki jih je nekaj mesecev prej dobil od Beblerja. Tako v zvezi z Ljubo Prenner, ki je bila šest let prej črtana iz advokatske zbornice piše:

"Prennerjeva: se obnaša in nastopa kot naš sovražnik, ima precej zmedene, nemogoče pojme, daje nazadnjaške izjave. Z ozirom na to ji ni mogoče dovoliti samostojne advokatske prakse. Bila je v preiskavi UDB in na družbeno koristnem delu radi razširjenja klevet in sovražnih parol in komentarjev ... Obenem Ti vračam pisma Vlaste Reja in Ljube Prenerjeve, če jim boš kaj odgovarjal." ... Naslovnik (Aleš Bebler) pa je na to pismo, z dne 9. 6. 1953 Borisu Kraigherju iz Beograda 30. aprila 1953 odgovoril: *"Dragi Janez. Spet podobna stvar. Če si se jih naveličal, mi sporoči, komu naj jih v bodoče adresiram. Prenerico poznam iz gimnazije ..."*

Pisateljica

Od jeseni 1947 je bila Ljuba Prenner zaposlena kot eksceptor pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti v Ljubljani, največ v Inštitutu za slovenski jezik, do konca leta 1952. Iz lastnoročnega življenjepisa, priloženega prošnji za ponovni sprejem med odvetnike, je razviden značaj Prennerjeve, ko zapiše: *"Nočem se izgovarjati ali pozivati na svoje literarne zasluge, vendar mislim, da bo facit mojega življenja takšen, da Odvetniški zbornici ne bo v sramoto, če me zopet sprejme med svoje člane ..."*.[12]

Ljuba namreč ni bila zgolj odlična pravnica (odvetnica), temveč tudi kar plodovita pisateljica. S krajšimi spisi je sodelovala pri večjih časnikih in revijah, njena večja dela pa so: "Trojica", roman iz dijaškega življenja (1929), "Pohorska vigred", povest o kmečkih ljudeh (1931), domačijska kronika "Mejniki, ali kronika malega sveta", roman iz malega mesta v letih 1870- 1930 (1936 - 1938), "Življenje za hrbtom", (1938), več daljših spisov še ni objavljenih. Napisala je bojda prvi slovenski kriminalni roman "Neznani storilec", ki ga je izdala Vodnikova družba (1939), v njem opisuje kriminal v malem slovenskem mestecu, varčno in lepo popisano, s posmehom majhnim človeškim slabostim.[13] Januarja 1943 pa je bila v Ljubljani uprizorjena tudi njena tridejanka, komedija "Veliki mož".[14]

Dr. Ljuba Prenner je bila ponovno vpisana v imenik odvetnikov 17. 3. 1954 do avgusta 1975, ko se je upokojila.[15] Prevzemnik pisarne je bil odvetnik Vojmil Šerbec iz Ljubljane.

Ognjevita in drzna

Odvetniki srednjih let smo dr. Prennerjevo zgolj bežno poznali, je bila pa gotovo markantna osebnost in pojava. Globlje so kolegico poznali nekateri umetniki, pa tudi novinarji, ki so opravljali intervjuje z znanimi osebnostmi svojega časa.

Ob 20. obletnici smrti je igralka Jerica Mrzel, ki je bila Ljubina rojakinja, zapisala:

"Prostor, kamor je vstopila, je bil poln njene navzočnosti, Bila je meščansko- dobro oblečena. Temno siv plašč, temno modra obleka, bela srajca, svilena, zelo elegantna kravata, črn klobuk iz mehke in bleščeče zajčje dlake, velika črna aktovka, taka za akte, iz nje je jemala velike bleščeče bele robce z izvezenimi inicijalkami L. P.

Takrat sem imela deset, morda dvanajst let. Vidim jo v stari gostinski sobi pri Spobjanu, kako vstopa, kako stoji sredi sobe in kako se široko namesti na klop pri steni v tetin štiblc.

Rada je imela gostilne in gostilniško vzdušje (tudi pri nas doma smo imeli gostilno), dobro hrano, viski in vino, ki je moralo biti že ob juhi na mizi ter posedanje pri obloženi mizi v dobri družbi, svobodno mislečih, pogumnih in polnokrvnih ljudi - preprostih, ali izobraženih.

Krivica, ki ji je bila prirojena, jo je zelo bolela. Videla je posmehovanje ljudi. Premagovala ga je sicer navajeno in pogumno, včasih pa je vendarle bruhnil iz nje tak silovit občutek zle in krivične usode, ki jo lahko izrazi le človek skrajnosti, kakršna je bila ona. Na eni strani silovit talent, znanje in moč, na drugi strani človeško bitje,ki nikakor ne more realizirati svojega talenta, niti sama sebe, kot človeka, Zdaj so na srečo vsaj nekoliko drugačni časi,ki jih je s svojim pogumom v veliki meri soustvarjala tudi ona, a včasih je bilo hudo. Velikokrat je rekla: "Ti prekleti komunisti ...", ko ji kaj ni bilo všeč. Toda v istem dihu je pravično priznala: "Šele pri komunistih in zaradi njih sem lahko oblekla hlače ..."[16]

---

[11] *Ibidem, stran 596*

[12] *Življenjepis, Ibidem z dne 4. 3. 1954, zadnji odstavek*

[13] ***Arih R.**: "Naši razgledi", št. 13/1966, stran 274*

[14] ***Slovenski biografski leksikon**, II. knjiga Maas - Qualle, Kidrič F. in Lukman F., Ljubljana, 1933 -1952, stran. 495*

[15] ***V imeniku OZS**, knjiga II. stran 23, je drugačen razlog (očitno pripisan kasneje, ker je manjša pisava): " ker se je sama odrekla opravljanju odvetništva"..*

[16] ***Mrzel J.**: "Spomini na dr. Ljubo Prenner, Delo, 18. 9. 1997, str. 15*

Prav barvito je dr. Ljubo Prenner opisal novinar Miran Sattler v rubriki "Ljubljanski originali":

Svet, ki vam ga ona dá, je bogat. Del užitka, ki spominja na občutja, ko bereš knjigo in že v naprej osliniš prst, da obrneš list. Realizem! bi rekli:

Ognjevita in drzna. Dva obraza eno hotenje.

Če ji je pero orodje, napiše, kar misli, če brani pred sodniki, reče, kar vsakomur gre, ker ve, da je življenje takšno, kakršno je.

Kadar zaveje razum iz nje, je advokat. Tedaj ukrepa tako, kar zanjo ius je: plot, ki mora biti če hočejo ljudje v miru živeti. Ko pa zatiktaka srce, je človek, ki hoče pisati, da bi ljudem povedala, kakšna je in kakšni smo.

Zgodi se, da prime srce razum pod roko. Nov občutek, nova njena izpoved: "Silno imam rada ljudi, kmeta in delavca, nihče mi ne smrdi". Združila je dvoje v eno.

Mediji o odvetništvu

Na uredniškem odboru smo se odločili uvesti novo rubriko, ki naj bi povzemala aktualne zapise o odvetništvu nasploh, ne pa o posameznih odvetnikih in njihovih primerih, ki odmevajo v medijih in javnosti.

Cenjene bralce tudi vabimo, da nam pošiljajo kratke utrinke in prispevke, če bodo zaznali zanimive zapise o slovenskem odvetništvu - tako kot smo jih tokrat za prvo objavo izbrali tu v uredništvu!

1. prof. dr. Boštjan M. Zupančič - sodnik Evropskega sodišča za človekove pravice:

" ...imamo 54 slovenskih primerov, Hrvati jih imajo 58 in to so v veliki meri vendarle precej laične pritožbe tako, da slovenska situacija še ni kritična. **Čakamo pa, da se bo slovenska advokatura zbudila in pričela vlagati zadeve ...**"

Iz intervjuja v Odmevih TVS, 13. 5. 1999

2. dr. Pavel Gantar, minister za okolje in prostor ter Ivan Bizjak, slovenski varuh človekovih pravic:

"... slovenski ombudsman je včeraj obiskal Ministrstvo za okolje in prostor ... Minister za okolje in prostor je poudaril, da so letos zaostanki manjši in da bo ministrstvo vladi predlagalo, da bi kot **pomoč pri hitrejšem reševanju denacionalizacijskih upravnih zadev, v prihodnje skušala pritegniti odvetniške pisarne** in da bi odobrila nadurno delo ter višje plačilo za uspešnost dela ..."

Dnevnik, 1. 6. 1999, v članku: "Nadurno delo za denacionalizacijo".

3. Državni zbor, poslanec in predsednik preiskovalne komisije Franc Pukšič:

"... sklep 2.: Preiskovalna komisija **poziva Odvetniško zbornico Slovenije,** ki se do sedaj še ni oglasila in je v njenih vrstah tudi **Anton Šubic**, naj o njegovem strokovnem delu v zvezi z 8 mesečnim časovnim zamikom pisanja sodbe obsojenima Pavlu Kodru in Urošu Aljančiču, javno poda svoje stališče. **Obrazloži naj kriterije sprejetja posameznega kandidata med odvetnike ...**"

Delo, 10. 4. 1999, stran. 2.

4. Mitja Stupan, predsednik OZS,

"... Kakovostna raven opravljanja odvetniških storitev je pri nas še vedno dovolj visoka, saj je med 850 **odvetniki večina takšnih, ki moralne norme, ki jih postavlja odvetniški kodeks tudi v celoti spoštujejo.** To potrjuje tudi podatek, da je v postopkih pred organi odvetniške zbornice ves čas omenjajo eni in isti odvetniki. Prijav nezadovoljnih strank je okoli deset na teden, večinoma pa so neutemeljene. **Disciplinska komisija** pa bi morala čim bolj sproti opravljati svoje delo in predvsem izrekati strožje kazni v dobro celotnega odvetništva ..."

Delo, 31. maja 1999, članek "O ohranjanju reda v odvetniških vrstah"

5. "Eden od uvodnih razpravljalcev ljubljanski odvetnik **Hinko Jenull** je med drugim dejal, da število novih "spornih" primerov javnega nastopanja odvetnikov le potrjuje, da odvetništvo ne ostaja zunaj "neoliberalističnega" lova za denarjem in uspehom za vsako ceno. Toda odločilno vprašanje moralne integritete odvetništva danes in jutri po mnenju Hinka Jenulla ni to, ali se je nekdo nedopustno reklamiral, ampak vprašanje verodostojnosti, poštenega odnosa do strank in do države, v konkurenci, ki temelji na strokovnosti pri svetovanju in zastopanju zgolj in le na pravnem področju."

Delo, 5. 6. 1999, stran 2 - v poročilu o strokovnem delu na letošnjih Dnevih slovenskih odvetnikov

6. "Ivo Bizjak - varuh človekovih pravic RS je na Ustavnem sodišču vložil zahtevo za presojo zakonitosti petega odstavka **11. člena notarske tarife.** Ta določa, da o spremembi vrednosti notarske točke odloča izvršni odbor Notarske zbornice Slovenije. Varuh človekovih pravic je menil, da bi moral za višjo notarsko točko vsakič dati soglasje tudi minister za pravosodje in da je omenjena točka v nasprotju z ustavo. Varuh človekovih pravic je izpodbijal tudi oba sklepa, s katerim je izvršni odbor Notarske zbornice Slovenije spremenil **vrednost točke notarske tarife, ker minister za to ni dal soglasja.**

S tem se je **strinjalo tudi ustavno sodišče** in menilo, da je za zvišanje notarske tarife odslej naprej potrebno soglasje pravosodnega ministra. Zadnji sklep o povišanju notarske tarife pa je ustavno sodišče **razveljavilo**, ker se z njo ni strinjal minister za pravosodje."

Dnevnik, 9. 6. 1999, stran 4

7. Boris Lepša, predsednik Notarske zbornice Slovenije

"Gre za golo formalnost. Tudi doslej smo o zvišanju notarske točke obveščali ministra za pravosodje. **Točka je zdaj vredna 87,40 tolarja, toliko kot odvetniška. Želimo, da se pravne storitve enako vrednotijo, zato smo vsakih ko so odvetniki povišali točko, to storili tudi mi ...**"

Dnevnik, 9. 6. 1999, stran 4

8. mag. Nagel - avstrijski preiskovalni sodnik v Celovcu

... Domen Vivod, ostaja v preiskovalnem priporu v Celovcu. Na torkovi priporni obravnavi so namreč odgovorni ugotovili, da doslej iz Slovenije niso prispela še nikakršna dokazila o tem, da bi bila sodba pri nas pravnomočna, kar bi pomenilo, da bi Avstrija na prošnjo Republike Slovenije Vivoda lahko predala slovenskih oblastem. Vivod bo po zadnjem sklepu ostal v preiskovanem zaporu vsaj še do 9. avgusta, ko naj bi ponovno preverjali upravičenost tega ukrepa. Tudi **preiskovalni sodnik mag. Nagl**, ki je odgovoren za primer Vivod, je potrdil, da s takšno zahtevo Slovenije niso seznanjeni, zato domnevajo, da je slovenske oblasti doslej še niso vložile. **Nagl je tudi povedal, da Vivoda v Celovcu ne morejo zastopati slovenski odvetniki, ker naša država še ni članica Unije.** Celovški odvetnik dr. Valentin Kakl, ki je Vivoda pravno zastopal doslej, je včeraj za Dnevnik povedal, da je primer predal v druge roke, na celovškem sodišču pa so nam povedali, da aretiranega zdaj brezplačno po uradni dolžnosti zastopa celovški odvetnik mag. Hans Herwig Toriser.

Dnevnik, 10. 6. 1999, stran 29

9. Tomaž Marušič, minister za pravosodje RS

"... je menil, da je sprememba 10. člena tožilskega zakona potrebna zato, da se jasno zapiše ustanovitev in delovanje te posebne skupine tožilcev. Med drugim bi s tem **onemogočili stalne ugovore odvetnikov obtožencev, ki jih toži ta skupina tožilcev, češ da v bistvu delujejo nelegalno ...**"

Dnevnik, 16. 6. 1999, stran 3

10. Novi sodni svet - izvoljena oba kandidata OZS

"... Državni zbor je 15. junija 1999 izvolil nov petčlanski sodni svet. Člani

tega sveta, ki državnemu zboru predlaga kandidate za sodnike s trajnim mandatom, so postali dr. Marka Pavliha (68 glasov od 73), dr. Marijan Pavčnik / 58), dr. Vid Jakulin (55) **Mitja Stražar** (52) **in Nevenka Šorli** (45) glasov. Šesti kandidat dr. Rafael Cijan je dobil **24** glasov. Pred volitvami o predlaganih kandidatih ni nihče razpravljal, le poslanec SDS Ivo Hvalica, je menil, da bi bilo dobro, če bi lahko tudi sodniške vrste - tako kot na vsakih volitvah poslanske - ›prenovili‹ oziroma ›počistili s tistimi, ki si ne zaslužijo, da bi bili sodniki‹. Branko Kelemina (tudi SDS) pa je povedal, da ne bo glasoval za nobenega od kandidatov, ker tudi o kandidatih za sodnike zaradi pomanjkljivosti in napak v tej neodvisni veji oblasti že nekaj časa ne glasuje ..."

11. "Tekmica za generalno tožilko, za katero je navijal, je izgubila. To je bil prehud poraz zanj in za njegovo stranko. Zato so se morali zganiti. On se je najbolj in napisal nezaupnico za novo tožilko. V njej je razvidno, da njegov pravniški način dela in razmišljanja peša, zato si je pomagal z nekaterimi **odvetniškimi pomagali**, ki ta poklic mnogokrat osvetlijo z lučjo, ki postavlja v ospredje nerealne sence in nepoznavanje pravnih načel."

Komentar pod fotografijo Tomaža Marušiča v rubriki "Osebnost tedna" - Dnevnik, 19. 6. 1999, stran 20

12. Pevec Peter Lovšin

"... lahko se zmerjava iz oči v oči,

lahko od tega tud kakšen advokat živi ..."

V pesmi "Sam en majhen poljub" na novi zgoščenki.

Izbral in zapisal:
mag. Bojan Kukec

Iz zgodovine odvetništva v Sloveniji

Tudi v tej številki našega glasila nadaljujemo z objavljanjem do sedaj še neobjavljenega gradiva iz arhiva Odvetniške zbornice Slovenije, ki ga je izbral odvetnik dr. Peter Čeferin.

O sodni odmeri odvetniških stroškov in o pritožbah s tem v zvezi

Dr. Josip Furlan je leta 1906 naslovil na slavno odvetniško zbornico v Ljubljani naslednji dopis:

"Imel sem pravdno zadevo pred c. k. okrajnim sodiščem na Vrhniki in sicer je tožil Anton Kržič po g. dr. I. Tavčarju mojega klienta Matijo Kovačiča na plačilo 840 K. Ugovarjal sem pomanjkanje pasivne legitimacije in stavil sem še druge ugovore. Vršili sta se dve razpravi na Vrhniki. Po drugi razpravi je nasprotnik od tožbe šele tedaj odstopil, ko mu je plačal prostovoljno pristopivši župan z Brega g. Kobi v imenu občine 600 K. Ako se pregleda dotični pravdni akt c. kr. okrajnega sodišča na Vrhniki C III 57/6, razvidi se, da je bila informacija v tej pravdni zadevi tako obširna in potrebna, da mi I. sodnik za informacijo in 2 naroka na Vrhniki gotovo ni preveč stroškov odmeril, ko mi je prisodil 249 K 28 v. Anton Kržič plača je dne 26. 9. 1906 pri meni na 249 K 28 v. odmerjene stroške brez pridržka. Dva dni pozneje to je 28. 9. 1906 pa je bil prezentiran pri c. kr. okrajnem sodišču na Vrhniki po g. dr. Tavčarju rekurz proti visokosti stroškov, ki so se prisodili po meni zastopani stranki. In rekurzno sodišče je res stroške tako znižalo, da mi je prisodilo za obe komisiji in za informacije vsega skupaj le 159 K 23 v. Načela pa, ki so izražena v tej rekurzni razsodbi, pa so taka, da bom v bodoče pač malo premislil, predno bom prevzel še kakšno komisijo na Vrhniki. V tej razsodbi je med drugim izraženo načelo, da mora odvetnik, ki se pripelje na Vrhniko z vlakom in konča razpravo ob pol 12. uri, dobiti takoj voz in priti do pol 3. ure v Ljubljano. Če torej advokat na Vrhniki, kjer nobenih izvoščkov v pravem pomenu besede sploh ni, ne dobi takoj voza, potem se mu ima kljub temu prisoditi za zamudo časa samo do pol 3. ure. Nadalje se izreka v tej razsodbi, da mora advokat, ki se pripelje z vlakom na Vrhniko in konča razpravo ob 10. uri dopoldne tako, da ni dopoldne nobene železniške zveze z Ljubljano, dobiti do pol 11. ure na Vrhniki voz in priti v Ljubljano do 12. ure. Vsled tega se mu pasira zamuda časa samo do 12. ure, dijete pa ne dobi nobene."

Na občnem zboru Odvetniške zbornice Kranjske leta 1908 je bilo sprejeto naslednje načelno stališče:

"Stanovska dolžnost veleva vsakemu odvetniku, da se pritoži zaradi previsoke odmere stroškov nasproti svojemu kolegu le v takem slučaju, ako se take pritožbe ne more izogniti, ne da bi s tem očitno kršil interese svoje stranke. V takem slučaju je opravičen in celo zavezan vložiti pritožbo. Občni zbor je pa tega mnenja, da je takih slučajev jako malo, ker sodišče stroške dandanes večinoma prenizko odmeri, posebno, ako se uvažuje, da vsled splošne draginje in padanja denarne vrednosti odvetniški interesi zahtevajo primerno odmero stroškov. Ako torej kak odvetnik zaradi malenkostnih diferenc ali pa celo v takem primeru, ko stroški očitno niso krivično odmerjeni, vloži rekurz proti stroškom, s tem ne krši samo ugleda stanu, temveč krši na nedostojen način kolegijaliteto."

Iz sodne dvorane

Zgodilo se je v prvih dneh, ko so si sodniki nadeli črne toge s precej opazno belo priponko z oznako tehtnice. V pravdi se je bila bitka dveh razvezanih zakoncev za premoženje - očitno neuspešno za moža. Ko je ta ves nejevoljen podpisal razpravni zapisnik, se je obrnil k svojemu odvetniku in potožil:

dr. Aleš Galič

PRAKSA USTAVNEGA SODIŠČA GLEDE SREDSTEV ZA VARSTVO PRAVICE DO SOJENJA V RAZUMNEM ROKU V PRAVDNEM POSTOPKU

Avtor predstavi in kritično oceni stališča Ustavnega sodišča, da je zoper ravnanje pravdnega sodišča, ki v razumnem roku ne zaključi postopka, mogoče sprožiti upravni spor za varstvo te pravice in da je zaradi kršitve te pravice še pred zaključkom pravdnega postopka mogoče vložiti ustavno pritožbo. Stališče, da je zoper ravnanje pravdnega sodišča, ki v razumnem roku ne izda sodbe, mogoč upravni spor, ni sprejemljivo, saj bo zgolj povečalo obremenitev in zaostanke na upravnih sodiščih, ne da bi lahko zagotovilo hitrejše zaključke pravdnih postopkov. Glede ustavne pritožbe zoper ravnanje pravdnega sodišča, ki v razumnem roku ne zaključi postopka, pa bi ustavno sodišče moralo upoštevati ustavno in zakonsko omejitev, da je ustavno pritožbo mogoče vložiti le zoper odločbo državnega organa, ne pa zoper opustitev ali storitev, s katerim je kršena človekova pravica.

dr. Aleš Galič

CASE LAW OF THE CONSTITUTIONAL COURT REGARDING PROCEDURAL REMEDIES FOR PROTECTING THE RIGHT TO TRIAL WITHIN REASONABLE TIME IN CIVIL LITIGATION

The author describes and critically evaluates the case law of the constitutional court, which ruled that the litigant can initiate procedures of judicial review in administrative court against the omission of the litigation court to end proceedings within reasonable time and that the litigant can also file constitutional complaint against violation of the right to trial within reasonable time even before the end of litigation. The standpoint that the party can demand judicial review against the omission of the litigation court is unacceptable because it cannot protect the right to trial within reasonable time in civil litigation; on the other hand it imposes a huge burden on administrative courts and their ability to assure that judicial reviews are decided in reasonable time. Regarding the constitutional complaint against the omission of the litigation court to end proceedings within reasonable time, the constitutional court should respect the restriction, imposed by the constitution and the statute, that constitutional complaint can only be filed against the (judicial or administrative) decision, not against a commission or omission, although it violates some human right.

Sodelavcem

Svoje prispevke - seveda podpisane, z avtorjevim naslovom - dostavite na disketi (z berljivim izpisom - najbolje 30 vrstic na stran), pisane v WORD za Okna ali kot navadno .TXT datoteko (ASCII tekst) - ali seveda tudi po elektronski pošti na navedeni naslov uredništva.

- *Strokovni članek naj obsega največ 9 strani (270 vrstic)*
- *Razprave, mnenja, recenzije - do 5 strani (150 vrstic)*
- *Komentar, poročilo, vesti itd. - do 2 strani (60 vrstic)*

Sporočilo uredništva

Po sklepu Upravnega odbora Odvetniške zbornice Slovenije smo razposlali le po en izvod te številke glasila odvetniškim pisarnam in odvetniškim družbam z več odvetniki ter tistim, v katerih je zaposlenih več odvetniških kandidatov in odvetniških pripravnikov.

Če kdo želi dodatni izvod - za svoje lastne potrebe, arhiv itd. - naj to sporoči na naslov:
Gospodarski vestnik (za Odvetnika), Dunajska 5, 1000 Ljubljana

Izdaja **Odvetniška zbornica Slovenije** • Predsednik: **Mitja Stupan** • Odgovorni urednik: **mag. Bojan Kukec** tel.: 061/752-909 ali 753-827 • Uredniški odbor: **mag. Drago Demšar, Jože Ilc, Hinko Jenull, mag. Bojan Kukec, dr. Konrad Plauštajner** • Urednik: **Dušan Skok** • Tehnični urednik: **Milan Turel** • Računalniški prelom: **Vinko Kimovec** • Tisk: **Tiskarna Ljubljana** • Naslov uredništva: **Odvetniška zbornica Slovenija, Kotnikova 12, Ljubljana tel. 061/300-34-20, Faks: 061/301-965, E-pošta: odvetniska.zbornica@spika.unistar.si** • Naročnina za leto 1999: **8000 SIT (2000 SIT** posamezna številka, za študente **500 SIT**).
Naročnina: za leto 1999: osnovna cena 7.407,41 SIT, 8% DDV 592.59 SIT, prodajna cena 8.000,00 SIT (posamezna številka : osnovna cena 1.851,86 SIT, 8% DDV 148,14 SIT, prodajna cena 2.000,00 SIT; za študente: osnovna cena 462,97 SIT, 8% DDV 37,03 SIT, prodajna cena 500,00 SIT)